

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI
SINIF ÖĞRETMENLİĞİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**İLKOKUL HAYAT BİLGİSİ DERSİNDE
VATANSEVERLİK DEĞERİNİN
ETKİNLİKLERLE ÖĞRETİMİ**

**BEYZA KARABULUT
18744008**

**TEZ DANIŞMANLARI
Prof. Dr. MEHMET FAİK YILMAZ
Doç. Dr. MEVLÜT GÜNDÜZ**

**İSTANBUL
2020**

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI
SINIF ÖĞRETMENLİĞİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**İLKOKUL HAYAT BİLGİSİ DERSİNDE
VATANSEVERLİK DEĞERİNİN
ETKİNLİKLERLE ÖĞRETİMİ**

**BEYZA KARABULUT
18744008
ORCID NO: 0000-0003-0784-7928**

**TEZ DANIŞMANLARI
Prof. Dr. MEHMET FAİK YILMAZ
Doç. Dr. MEVLÜT GÜNDÜZ**

**İSTANBUL
2020**

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI
SINIF ÖĞRETMENLİĞİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**İLKOKUL HAYAT BİLGİSİ DERSİNDE
VATANSEVERLİK DEĞERİNİN
ETKİNLİKLERLE ÖĞRETİMİ**

**BEYZA KARABULUT
18744008**

**Tezin Enstitüye Verildiği Tarih: 03.09.2020
Tezin Savunulduğu Tarih: 13.08.2020
Tez Oy Birliği ile Başarılı Bulunmuştur**

Unvan Ad Soyad

**Tez Danışmanı : Prof. Dr. Mehmet Faik YILMAZ
Doç. Dr. Mevlüt GÜNDÜZ
Jüri Üyeleri :Doç. Dr. Vedat AKTEPE
Doç. Dr. Mustafa YEŞİLYURT**

**İSTANBUL
AĞUSTOS 2020**

ÖZ

İLKOKUL HAYAT BİLGİSİ DERSİNDE VATANSEVERLİK DEĞERİNİN ETKİNLİKLERLE ÖĞRETİMİ

Beyza Karabulut
Ağustos, 2020

Değerler, sosyal hayatı düzenleyen yol göstericilerdir. Bireylerin toplum içinde bir arada yaşayabilmeleri, toplumsal huzur ve dengeyi sağlayabilmeleri için rehber konumundadırlar. Okula yeni başlayan öğrencilerin de formel olarak değerlerle tanışmasını sağlayan derslerden biri hayat bilgisi dersidir. Müfredattaki değerlerden biri olan vatanseverlik değeri hayat bilgisi dersinde işlenen ve öğrencilere küçük yaşlardan itibaren öneminin anlatılması ve yaşatılması gereken bir değerdir. Bu araştırmada da amaç, vatanseverlik değeri üzerine ilkökul 2. sınıf öğrencileri ile yapılan etkinliklerin bu değeri öğrenmeye sağladığı katkıyı incelemektir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2019-2020 eğitim öğretim yılında İstanbul ili Ümraniye ilçesinde bulunan 1 devlet okulundaki bir 2. sınıf şubesi öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmaya 16 kız, 16 erkek olmak üzere toplam 32 öğrenci katılmıştır. Araştırmada verilerin tümü, araştırmacı tarafından geliştirilen “Yarı Yapılandırılmış Görüşme” ile sağlanmıştır. Çalışmanın güvenilirliğini sağlamak için 3 uzman görüşüne başvurulmuştur. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre ulaşılan sonuçlara bakıldığında; öncelikle öğrencilerin etkinlikler yapıldıktan sonra kavram olarak “vatanseverlik” ile ilgili kullandıkları ifadelerin, etkinlikler öncesinde kullandıkları ifadelerle göre daha çeşitlendiği görülmektedir. Aynı zamanda öğretim programında geçen soyut kavramların 2. sınıfa devam eden öğrencilere öğretilmesinde, etkinliklerden yararlanarak olabildiğince somutlaştırılmasının yararlı olduğu görülmektedir. Etkinlik temelli öğretim yöntemi ile öğrencilerin derste aktif hale geldiği, eğlenceli deneyimler yaşadığı, eğlenerek öğrendiği gözlenmiştir. Vatanseverlik değeri ile ilgili etkinlikler yapıldıktan sonra öğrencilerin ürettiği metaforlarda, “vatan ile ilişkili” temasına yönelik daha çok kişinin metafor ürettiği görülmektedir. Öğrenciler daha anlamlı ilişkilendirmeler yapabilmişlerdir. Yapılan etkinlikler sonucunda, öğrencilerin İstiklal Marşı’na karşı hissettikleri duyguların daha da çeşitlendiği ve anlamlı hale geldiği, hislerini daha güzel ifade edebildikleri görülmüştür. Bu sonuç, öğrencilerin vatanseverlik değerini öğrenirken etkinliklerle sürece dâhil olduklarını ve bu durumun değeri öğrenmelerini olumlu yönde etkilediğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Hayat Bilgisi, Değer Eğitimi, Vatanseverlik Değeri, Etkinlik Temelli Öğretim Yöntemi

ABSTRACT

TEACHING THE VALUE OF “PATRIOTISM” THROUGH ACTIVITIES IN LIFE SCIENCE COURSE

Beyza Karabulut

August, 2020

Values are guides that bring order to social life. They help individuals live together peacefully in a community and promote the order and balance needed for this purpose. Social sciences is one of the disciplines introducing the values in a formal way to the students who start the school. One of the at syllabus values, “patriotism”, is a value that is covered in social sciences class, the importance of which must be taught and sustained from the very young ages. This study aims at examining the contribution of activities on “patriotism” practiced with the 2nd graders to the learning of this value. In the study, content analysis, which is one of the qualitative techniques has been used. The experimental group of the study is made up of the 2nd grade students in a public school in Ümraniye district of the province of İstanbul, in 2019-2020 education period. In total, 32 students consisting of 16 girls and 16 boys have participated in the study. All the data has been received through semi-structured interview developed by the researcher. To make the study more reliable, three experts have been consulted. Regarding the findings of the study, it has been observed that the expressions related to “patriotism” as a term have diversified after they’ve done the activities, compared to the ones before the activities are done. Besides, we can conclude that in terms of teaching 2nd graders the abstract terms, included in syllabus, it is pretty useful to materialize those terms as much as possible by making use of these activities. With the activity-based teaching students have been activated, had fun and learned better. After the activities on the value of “patriotism” have been practiced in the class, it has been observed that in the metaphors produced by the students, regarding the theme of “patriotism”, more students have produced metaphors. They have been able to make more meaningful associations. With the result of the activities, the feelings arising when the students listen to and sing the national anthem have diversified and gained more meaning, moreover they have been able to express these feelings better. To sum up, while learning the value of “patriotism”, the students have been engaged in the process through these educational activities, which has facilitated the learning process.

Key Words: Life Science, Value Education, the Value of Patriotism, Activity-Based Teaching

ÖN SÖZ

Sosyal hayata yön veren kazanımların öğretilmesinde, değerler önemli bir yere sahiptir. Birçok değerın çocukluk döneminde kazanıldığı düşünülürse, değerlerden biri olan vatanseverlik değerinin ilkokul döneminde kazandırılmasında hayat bilgisi dersi bu görevi üstlenen derslerdendir. Kazanımlarla ve örtük program çerçevesinde hazırlanan müfredatla vatansever bireyler yetiştirmeye özen gösterilmektedir. Bu yaş çocuklarının soyut kavramları anlayabilmesi zor olduğu için onları derste aktif hale getirip kendi öğrenmelerini gerçekleştirmelerini sağlama yollarından birinin etkinliklerden yararlanmak olduğu düşünülmektedir. Bu araştırma da etkinlik temelli öğretim yönteminin vatanseverlik değerinin öğrenilmesine etkisini incelemektedir.

Araştırma sürecimin her aşamasında bana destek olan, bilgi ve deneyimlerini benimle paylaşan, her zaman yol gösteren, destek veren değerli danışmanım Prof. Dr. Mehmet Faik YILMAZ'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Akademisyenliğe yönelmemde bana yol gösteren, her zaman destek olup her koşulda yüreklendiren, tecrübesini ve bilgisini esirgemeyen, kendisinden çok şey öğrendiğim ve örnek aldığım değerli hocam Doç. Dr. Mevlüt GÜNDÜZ'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Bu süreçte sevgisi, ilgisi, sabrı ve desteğini her zaman hissettiğim aileme ve eşim Mehmet Akif KARABULUT'a sonsuz minnettarım.

İstanbul; Ağustos, 2020

Beyza Karabulut

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT	iv
ÖN SÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	ix
KISALTMALAR	x
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	2
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.2.1. Alt Amaçlar	4
1.3. Araştırmanın Önemi	5
1.4. Araştırmanın Varsayımları.....	6
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	6
1.6. Tanımlar	6
2. KURAMSAL ÇERÇEVE	7
2.1. Hayat Bilgisi Dersi	7
2.2. Hayat Bilgisi Dersinin Önemi	9
2.3. Hayat Bilgisi Dersinin Program Yapısı	10
2.4. Etkinlik Temelli Öğrenme	13
2.4.1. Etkinlik Temelli Öğrenme Nedir?.....	13
2.4.2. Etkinliklerle Öğrenmenin Hayat Bilgisi Dersinde Yeri	15
2.5. Değer Eğitimi	16
2.6. Değer Nedir?	18
2.7. Değerlerin İşlevleri	19
2.8. Değerlerin Sınıflandırılması.....	21
2.9. Değer Eğitimi Yaklaşımları	23
2.9.1. Telkin Etme Yaklaşımı.....	23
2.9.2. Değer Analizi	23
2.9.3. Değer Açıklama	24
2.9.4. Ahlaki Muhakeme	25
2.9.5. Değerlerin Gizli Öğretimi (Örtük Program)	26
2.9.6. Eylem Öğrenme	26
2.9.7. Gözlem Yolu İle Öğrenme	26
2.10. Değer Eğitiminin Önemi.....	27
2.11. Vatanseverlik Değeri	28
2.12. Vatanseverlik Türleri	29
2.13. İlgili Araştırmalar	30
3. YÖNTEM	40
3.1. Araştırmanın Modeli.....	40

3.2. Çalışma Grubu.....	40
3.3. Verilerin Toplanması	41
3.3.1. Veri Toplama Aracı.....	41
3.3.1.1. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	41
3.4. Verilerin Analizi.....	43
4. BULGULAR.....	46
4.1. Öğrencilerin Kavram Olarak Vatanseverlik Algıları	46
4.1.1. Öğrencilerin Etkinlik Öncesi Kavram Olarak Vatanseverlik Algıları	46
4.1.2. Öğrencilerin Etkinlik Sonrası Kavram Olarak Vatanseverlik Algıları	48
4.2. Öğrencilerin Vatanseverlik Kavramı Üzerine Metaforları	50
4.2.1. Öğrencilerin Etkinlik Öncesi Vatanseverlik Kavramı Üzerine Metaforları	50
4.2.2. Öğrencilerin Etkinlik Sonrası Vatanseverlik Kavramı Üzerine Metaforları	51
4.3. Öğrencilerin Milli Marşı(İstiklal Marşı) Duyduklarında/Söylediklerinde Oluşan Duyguları.....	52
4.3.1. Öğrencilerin Etkinlik Öncesinde Milli Marşı(İstiklal Marşı) Duyduklarında/ Söylediklerinde Oluşan Duyguları	52
4.3.2. Öğrencilerin Etkinlik Sonrasında Milli Marşı(İstiklal Marşı) Duyduklarında/ Söylediklerinde Oluşan Duyguları	53
5. SONUÇ VE TARTIŞMA.....	55
5.1. Öğrencilerin Kavram Olarak Vatanseverlik Algıları	55
5.1.1. Öğrencilerin Etkinlik Öncesi Kavram Olarak Vatanseverlik Algıları	55
5.1.2. Öğrencilerin Etkinlik Sonrası Kavram Olarak Vatanseverlik Algıları	55
5.2. Öğrencilerin Vatanseverlik Kavramı Üzerine Metaforları	58
5.2.1. Öğrencilerin Etkinlik Öncesi Vatanseverlik Kavramı Üzerine Metaforları	58
5.2.2. Öğrencilerin Etkinlik Sonrası Vatanseverlik Kavramı Üzerine Metaforları	58
5.3. Öğrencilerin Milli Marşı(İstiklal Marşı) Duyduklarında/Söylediklerinde Oluşan Duyguları.....	59
5.3.1. Öğrencilerin Etkinlik Öncesinde Milli Marşı (İstiklal Marşı) Duyduklarında/ Söylediklerinde Oluşan Duyguları	59
5.3.2. Öğrencilerin Etkinlik Sonrasında Milli Marşı (İstiklal Marşı) Duyduklarında/ Söylediklerinde Oluşan Duyguları	60
6. ÖNERİLER.....	63
KAYNAKÇA.....	65
EKLER.....	77
Ek 1. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları (Ön Test-Son Test).....	77
Ek 2. Araştırma İzni - Valilik Onayı	78
Ek 3. Sunum Çalışması İçin Yapılan Etkinlik Örneği 1	79
Ek 4. Sunum Çalışması İçin Yapılan Etkinlik Örneği-2	80
Ek 5. Slogan Çalışması İçin Yapılan Etkinlik Örneği-1	81
Ek 6. Slogan Çalışması İçin Yapılan Etkinlik Örneği-2	82
Ek 7. Afiş Çalışması İçin Yapılan Etkinlik Örneği.....	83
Ek 8.Şiir Çalışması İçin Yapılan Etkinlik Örneği-1.....	84
Ek 9. Şiir Çalışması İçin Yapılan Etkinlik Örneği-2.....	85

Ek 10. 1915 Çanakkale Panorama Müzesi Gezi Etkinlik Fotoğrafi	86
Ek 11. Vatani Görevini Yapmakta Olan Askerlere Yazılan Mektup Örneği-1	87
Ek 12. Vatani Görevini Yapmakta Olan Askerlere Yazılan Mektup Örneği-2	88
ÖZ GEÇMİŞ	89

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı 2. Sınıf Ünite Adları, Kazanım Sayıları, Ders Saatleri (Öngörülen Süre ve Yüzdeleri).....	12
Tablo 2: Spranger'in Sınıflara Ayırdığı Değerlerle İlgili 6 Farklı İnsan Tipi.	21
Tablo 3: Rokeach'ın değer sınıflaması	22
Tablo 4: Rogers değerleri şu şekilde sınıflandırmıştır:	22
Tablo 5: Westheimer'in Vatanseverlik Tutumları	30
Tablo 6: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımı	40
Tablo 7: Öğrencilerin Etkinlik Öncesi Kavram Olarak Vatanseverlik Algıları	46
Tablo 8: Öğrencilerin Etkinlik Sonrası Kavram Olarak Vatanseverlik Algıları	48
Tablo 9: Öğrencilerin Etkinlik Öncesi Vatanseverlik Kavramı Üzerine Metaforları	50
Tablo 10: Öğrencilerin Etkinlik Sonrası Vatanseverlik Kavramı Üzerine Metaforları	51
Tablo 11: Öğrencilerin Etkinlik Öncesinde "İstiklal Marşı"na yönelik Algıları	52
Tablo 12: Öğrencilerin Etkinlik Sonrası "İstiklal Marşı"na Yönelik Algıları	53

KISALTMALAR

TDK : Türk Dil Kurumu
MEB : Millî Eğitim Bakanlığı

1. GİRİŞ

Değerler, sosyal yaşamda nasıl yaşanılması ve davranılması gerektiği ile ilgili yol göstermektedir. İnsanın olduğu her yerde değer kavramı da vardır. Toplumsal değerler, bir topluma özgü ve o toplumda yaşayan insanların mutlu ve huzurlu yaşamalarına olanak veren davranış kalıplarıdır (Yıldız, 2019). Değerler; insanların bakış açısını, karakterini, kendini fark etmesini sağlayan ve içinde bulunduğu çevreyi değerlendirmesine yarayan belli başlı ölçütlerdir. İnsanlar var olan değerleri kalıtsal olarak edinmemekte; aile içinde, okul, arkadaş ve iş çevresinde edinmektedirler (Göldağ, 2015). Sosyal yaşam içinde insanlar tarafından belirlenip kabul görmüş olan belli değerler vardır. Bu değerler yaşam içerisinde değişikliğe uğrayarak o çağdan diğer çağlara aktarılmaktadır. Sahip olunan değerlerin en temel özelliklerinden biri toplumdaki insanların mutlu ve huzur içinde yaşamasına olanak sağlamasıdır (Merter, Bozkurt, 2014).

Bireylerde değer kavramı birden oluşan bir şey değildir. Toplum olarak birbirine bağlı, birbirini seven ve sayan, hoşgörü çerçevesi içinde iletişim kuran bireyler olarak yetişebilmek için değerler hayatımızın ayrılmaz bir parçası olarak düşünülmelidir. Değer kavramının temelini atıldığı zaman çocukluk dönemidir. Çocukluk döneminden bireyin kişiliğinin oluştuğu zamana kadar değerler kazanılır. Çocuklar yaşamları süresince etkileşim kurarlar ve değer kavramı ile ilgili düşünce kazanımları devam eder (Uyanık Balat, Balaban Dağal, 2009). İlerleyen zamanlarda sosyal yaşamla birlikte var olan düşüncelerinde değişimler olsa da gelişen ve değişen dünyada değerlerin temelini atılması açısından bu dönem kıymetlidir. Değerler yaşantı haline gelerek öğrenilebildiği için eğitim-öğretim döneminde çocuğun değerleri yaşayarak öğrenmesi önemlidir. Bundan dolayı da sözel anlatım ile değerlerin yeterli düzeyde öğrenilmesi çok mümkün olamaz. Çocuklar, sosyal hayata karıştığı ilk ortamı olan okulda farklı etkinlikler ile değerleri hissetmelilerdir (Tekin, 2019).

Öğrencilerin düşüncelerini harekete geçirmek kadar fiziksel harekete ve etkinliğe de ihtiyaçları vardır. Onların dikkat süreleri çok kısadır. Drama, oyun ve şarkı şeklinde

etkinlikle öğretime katkı sağlamak daha uygundur (Superfine, 2002). Bundan dolayı edinecekleri bilgi birikimini geleneksel yöntemlerden ziyade etkileşimle, aktif şekilde katılım sağlayarak anlamlı hale getirebileceklerdir. Etkinlik temelli öğretim yöntemi de bunu sağlamaya yardımcı olmaktadır. Etkinlikler, uygulanan ortamlarda sorumluluk alanların soyut olan ifadeleri somutlaştırmak ve öğretimi daha anlamlı kılmak için uyguladıkları araçlardır (Birgin ve diğ., 2010). Etkinlik temelli öğretim hakkında uygulanan çalışmalar, bu öğretim yöntemi ile işlenen derslerde öğrencilerin başarılarının daha yüksek olduğunu göstermektedir. Son zamanlarda daha da kullanılmaya başlanan etkinlik temelli öğretim, öğrencilere daha etkin bir öğrenme yaşantısı sunmaktadır (Öcal, 2012). Değerlerin, bireylerin günlük yaşamının ayrılmaz bir parçası olabilmesi için birçok yöntem kullanılabilir. Bu çalışmada etkinlik temelli öğretim yöntemi üzerinde durulmuştur.

1.1. Problem Durumu

İnsanların toplum içinde, bir arada, huzurlu bir şekilde yaşayabilmeleri için herkes tarafından kabul görmüş değerlere ihtiyaçları vardır. Değerler, özellikle son zamanlarda birçok bilim dalı tarafından önemi üzerine durulan bir kavramdır. Ders içeriği olarak da ilkokullarda çokça yer verilmektedir. Küçüklükten itibaren belli bir değer eğitimi verilmezse o kişinin hem kendine hem de topluma karşı sorumlu olduğu unutulmuş olur. İnsanlar sadece yaptıklarından değil yapmadıklarından da sorumludurlar. Milli ve kültürel değerlerin önce birey tarafından benimsenmesi ve korunarak bir sonraki nesle aktarılması da her bireyin yazılı olmayan bir sorumluluğudur. İnsanların önem verip benimsediği sevgi, saygı, hoşgörü, yardımseverlik, adalet gibi birçok değer vardır. Toplumsal olarak kabul ettiğimiz birçok değerden biri olan vatanseverlik değeri, bireylerin küçük yaştan itibaren benimsemesi, içselleştirmesi gereken bir değerdir. “Ağaç yaşken eğilir” atasözü de bu durumu açıklayıcı niteliktedir.

Vatanseverlik kavramı insanın içinde bulunduğu kültürün etkisiyle, vatanını sevmek ve kendini oraya ait hissetme durumudur. Birçok kavramın ailede öğrenilmeye başlanması gibi vatanseverlik duygusu da ailede öğrenilmeye başlanıp okulda formel olarak devam eder (Gündüz, 2018). Vatanseverlik kavramı genel olarak vatan, millet, ulus-devlet, aidiyet duygusu kavramları çerçevesinde düşünülür (Yazıcı, S., Yazıcı, F., 2010). Vatanseverlik eğitimi ülkelerin kabul ettiği siyasi, kültürel, eğitimsel

yapıya göre değişiklik gösterse de eğitim programlarının hepsinde gizil ya da açık bir şekilde vardır. Ülkemizde de yurttaşlık eğitiminin eğitim sisteminde planlı bir şekilde var olması Tanzimat Dönemi ile başlar. Devleti ve vatandaşlarını bir arada tutan bağları kuvvetlendirmek amacıyla vatanseverlik eğitimi önemsemek, Tanzimat döneminde yapılmaya çalışılan eğitim sistemindeki yenileşme hareketlerinin bir parçasıdır (Yazıcı, S., Yazıcı, F., 2010). Cumhuriyetin ilanından sonra da yeni kurulan düzenin amacına ulaşabilmesi için ülkenin hızlı bir şekilde kalkınması gerekmektedir. Bunun için gereken de ülkesi için fedakârlık yapabilecek ve her koşulda çalışabilecek bireylerin olmasıydı. Bunun sağlanması için ulus-devlet anlayışı çerçevesinde vatanseverlik değeri konuşulmaya, kalkınmanın hızlanması için de bireylere benimsetilmeye çalışılmıştır (Beken, 2010).

2017 yılında İlkokul Hayat Bilgisi Öğretim Programı'nda yapılan değişiklikte değerler eğitiminden fazlaca bahsedilmiştir. Geniş bir literatür taraması yapılmış ve her bir disiplin alanındaki kazanımlarla ilişkilendirilerek öğrencilere verilmesi istenilen milli, manevi ve evrensel değerler 10 başlıkta toplanmış ve bu değerlerle bağlantılı tutum ve davranışlar sıralanmıştır. Bu değişiklikler:

*Değerlerin kalıcı olarak kazanılması için öğrencilere kazanımların konu ile ilişkilendirilerek ve anlatımdan ziyade onların sorgulama, yorumlama, araştırma, ilişki kurma becerilerini aktif hale getirerek rol oynama, drama gibi çalışmalar yapmaları,

*Değer eğitiminin eğitimde ayrı bir müfredat olarak işlenmesinden ziyade eğitimin en önemli amaçlarından biri olarak düşünülmesi, okullarda öğretmenlerin müfredatın bütünleyici bir parçası olarak düşünülmesi,

*Öğrencilerin kendilerini huzurlu hissedecekleri, sevgi ve saygı ortamı içerisinde olacakları bir sınıf ortamının oluşturulması,

*Değerlerin sadece müfredatta yer alan konular olmasından ziyade, öğrencilerin okul ortamında ve dışında uygulayabilmeleri için onlara olanaklar sunulması,

*Değerlerin kazandırılmasının yalnızca okul ortamıyla sınırlandırılmaması, öğrenciler için okul ile aile arasında iş birliğinin sağlanması gerektiğinin önemi üzerinde durulmuştur (MEB, 2017).

2017 hayat bilgisi müfredatında da bahsedildiği gibi, Cihan (2014) da günümüzde değerler eğitiminin diğer derslerin konuları içerisinde verilmeye çalışıldığını, planlı bir değerler eğitimi anlayışının da bunu gerektirdiğini söylemektedir. Bu bağlamda

da değerler eğitimi yoluyla kitaplarda var olan bağımsızlık ve özgür düşünebilme, barış, iyimserlik, duyarlı olma, dürüstlük, hoşgörülü olma, misafirperverlik, sevgi, sorumluluk, saygı, temiz olma, vatanseverlik gibi daha birçok değerın okul ortamındaki faaliyetlerle hayata geçirilmesinde ve kalıcı olarak benimsetilebilmesinde faydalar sağlayacağı düşünülmektedir.

Değerler, öğrencilerin sadece kitaptan okuyup öğrenebilecekleri bir kavram değildir. Demir ve Demirhan İşcan (2007) da; değerler eğitiminin bir bütün olarak düşünüldüğünde o sürecin bilişsel, duyuşsal ve değerleri gösterme şeklinde ele alındığını savunmaktadır. Refshauge (2004) da değerler eğitiminin sınıfta, okul ortamında, yaşanan toplumda öğretilmesi için çalışmaların planlanıp yapılması gerektiğini söylemektedir. Derslerin işlenişinde çeşitli faaliyetler yoluyla öğrencilerin değerleri kazanması sağlanmalıdır. Bunun için de öğrencilerin hem eğlenip hem de öğrenebileceği bir ders ortamının oluşturulması gerekmektedir.,

Vatanın birliğini sağlayabilmesi için vatandaşlık, vatanseverlik duygularını benimseyen bireylere ihtiyaç vardır. Yetişmekte olan yeni neslin vatanseverlik duygusunu benimseyebilmesi için yapılması gereken en önemli değişiklik eğitim sistemimize dair düzenlemelerdir (Beken, 2010). İyi bir vatandaş olmak istediğini söyleyen bir bireyin, vatanseverlik anlayışını benimsediği söylenebilir (Kurt, 2007). Literatüre bakıldığında, hayat bilgisi dersinde vatanseverlik değeri ile ilgili çok fazla çalışmanın yapılmamış olması, bu araştırmanın ortaya çıkmasını sağlamıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı; ilkokul 2. sınıf hayat bilgisi dersinde etkinlik temelli öğretim yönteminin vatanseverlik değerinin öğretilmesine ve öğrenilmesine etkisini incelemektir.

1.2.1. Alt Amaçlar

- 1-Öğrencilerin etkinlikler yapılmadan önceki vatanseverlik ile ilgili düşünceleri nelerdir?
- 2-Öğrencilerin etkinlikler yapıldıktan sonraki vatanseverlik ile ilgili düşünceleri nelerdir?

Etkinlik Öncesi ve Sonrası Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları

- 1-Vatan deyince aklına ne gelir?
- 2-Vatanseverlik ne demektir?
- 3-Vatansever bir insanın özellikleri neler olabilir?
- 4-Vatani/vatanseverliği çevrendeki bir nesneye benzetsen o ne olurdu?
- 5-İstiklal Marşı'nı okurken veya duyduğunda neler hissedersin?
- 6-Türk Bayrağı'nın renklerinin nasıl oluştuğunu biliyor musun? Bilmiyorsan da tahmin ederek söyler misin?

1.3. Araştırmanın Önemi

Toplumların asırlar süren yaşanmışlıkla ortaya koydukları toplumsal değerler o toplumların kültür ürünleridir, toplumların kimliklerinin sembolüdür, adeta parmak izleridir ve o toplumda yaşayan insanların davranışlarında temel oluşturmaktadır (Canatan, 2008). Toplumun bu kültürü devam ettirmesi, birlik beraberlik içinde huzurla yaşaması için de değerleri toplumun en küçük fertleri olan çocuklara erken yaştan itibaren kazandırmaları gerekmektedir. Bu değerlerden biri olan vatanseverlik değerinin kazanılması için geleneksel yaklaşımlardan ziyade çocukların yaparak ve yaşayarak kazanmaları önem arz etmektedir. Bunu sağlamanın bir yolu, etkinlikler yapmaktır. Etkinlik; bir kavramı, olayı ya da olguyu farklı materyallerle bireylere uygulatarak bu kavram, olay ya da olguların kolay benimsemesini sağlayan aktivitedir (Camci, 2012). Etkinlikler, öğrencilerin öğrenme ortamına doğrudan katılmalarını sağlamaktadır. Öğrenciler, bilgiyi direkt alan değil etkinliklerle içselleştiren konumdadır. Öğretmen de bilgiyi aktaran olmaktan çıkıp öğrencinin bilgiye ulaşmasında ona yol gösteren, rehber olan konumdadır. Bu şekilde anlamlı bir öğrenme ortamı oluşmaktadır.

Batdı (2014) etkinlik temelli öğretimin öğrenciyi merkeze alan, öğrencilerin deneyim yaşamasına, sorular sorup sonuçlarına ulaşmasına önem veren bir yöntem olduğunu söylemektedir. Bu yöntem; etkinliklerle öğrencilerin merak duygusunu aktif tutarak motivasyonlarını arttırdığı, problem çözmeye teşvik edip analiz, sentez, uygulama aşamalarını kullanabilmelerine olanak sağladığı için önemlidir (Akın, 2007).

Bu çalışmanın vatanseverlik değerini öğrencilerin etkinlikler yoluyla, yaparak yaşayarak ne derece kazanacaklarını görmek açısından ve bu alanda yapılacak olan

başka çalışmalara yol gösterici olması ve fikir vermesi bakımından literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

- 1- Araştırmaya katılan öğrenciler vatanseverlik değeri ile ilgili yöneltilen soruları içtenlikle cevaplamışlardır.
- 2- Araştırmacı vatanseverlik değeri ile ilgili etkinlik uygulamalarını objektif bir şekilde yansıtmıştır.
- 3- Veri toplama araçları araştırmanın amacına uygun, bilgileri toplama açısından yeterlidir.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma, 2019-2020 eğitim-öğretim döneminde İstanbul ili Ümraniye ilçesinde bulunan bir ilkokuldaki bir 2. sınıf şubesi ile yapılan uygulamalarla sınırlıdır. Öğretim programında yer alan değerlerden vatanseverlik değeri üzerine çalışılmıştır.

1.6. Tanımlar

Hayat Bilgisi Dersi: Çocuğun bulunduğu topluma uyumunu sağlayan, yaşadığı toplumun tarihi, kültürel ve sosyal yapısını tanımasına yardımcı olan, toplumsal yaşamın gerektirdiği davranışları kazanmasını sağlayan bir derstir (Bahçe, 2010).

Değer: Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan, maddi ve manevi öğelerin bütünü (TDK, 2019).

Vatandaş(yurttaş): Yurtları veya yurt duyguları bir olanlardan her biri (TDK, 2019).

Vatanseverlik: Vatanına karşı duyulan sevgi ve kendi vatani uğruna her özveride bulunma duygusudur (Şarşembiyeva, 2015).

Etkinlik Temelli Öğretim Yöntemi: Öğrenme-öğretme ortamının bireylerin üst düzey öğrenme becerilerini geliştirmelerine katkı sağladığı, derse karşı olumlu yönde tutum geliştirmelerine yardımcı olduğu, bireyleri bu süreçte aktif tutarak anlamlı öğrenme sağladığı, bireylerde el birliği ile çalışma ve birbirleri arasında paylaşım sağlama gibi duyguları harekete geçirdiği bir öğretim şeklidir (Aslan, 2018).

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Hayat Bilgisi Dersi

Hayat Bilgisi; hayat ve bilgi kavramları üzerinde şekillenmiş olup bir taraftan sosyal bilimlere bir taraftan fen bilimlerine dayanmaktadır (Güleryüz, 2008).

Hayat Bilgisi dersi; kökeninde sosyal bilimler ile doğa bilimlerini içeren, çocukların gelişimine elverişli olarak hazırlanmış, güncel yaşama yönelik içeriği olan bir derstir (Güzel Candan, Ergen, 2014). Bu ders, çocuğun doğal ve sosyal çevresinin farkında olmasını sağlamakla başlar. Hayat bilgisi dersinde çocuğun hayatta karşılaşacağı durumlarla ilgili fikir edinmesi amaçlanır (Güven, 2010). Bu derste öğrenciye öğretilecek olan konuların öğrenci ile iş birliği içerisinde öğretimi esas alınmalıdır. Derste öğrencilere yol gösterici olmak ve onların sosyal açıdan gelişmesini sağlamak önemlidir (Binbaşoğlu, 2003). Öğrencilerin yaparak ve yaşayarak aktif olacağı bir ders ortamı olmalıdır. Öğrencinin gelişimi tek boyutlu olarak düşünülmemelidir. Ders içeriğini öğrenmesi kadar sosyal gelişimi de önemlidir.

Hayat bilgisi dersi; çocuğun içinde bulunduğu doğayı ve bu doğanın düzenini deneyimleyerek fark etmesi, içinde bulunduğu sosyal çevrenin kültürel değerlerine uyum göstererek kişiliğini oluşturması için ortam sağlamaktadır (Güleryüz, 2008). Çocukların gerçek yaşama uyum sağlamasına yardımcı olan ilk ders hayat bilgisi dersidir. Çocukların aile ortamında kazandıklarından farklı fırsatlar sunar, onların yaşama farklı pencereden bakmalarını sağlar (Erol, Kiroğlu, 2006). Bu açılan yeni pencereler; onların tekdüze düşünmelerini engelleyerek olaylara farklı açılardan bakabilmelerini sağlar.

Bu dersin amacı; temel yaşam becerilerine sahip, kendinin farkında olan, bulunduğu toplumun değerlerini benimseyen, doğaya ve çevresine karşı hassas, araştırıp üretici olan, vatanını seven kişiler yetiştirmektir (MEB, 2018). Aynı zamanda, ilkokul döneminde olan çocukların okula başlamaları ile birlikte aileleri ve kendi çevreleri haricinde sosyal bir ortama girecekleri, sosyal etkileşimlerinin artacağı, yaşama karşı farklı bakış açıları geliştirecekleri bir ders olacaktır.

Hayat bilgisi dersinin ne zaman ve nerede öğretilmeye başlandığı tam olarak bilinmemekle beraber, düşünce temelleri Eflatun'a kadar dayanmaktadır. 16. yüzyılda İngiliz bilim adamı Bacon'un öğrencilerin ezber ile değil deneyimleyerek öğrenmesi prensibini, W. Ratichius da aynı zamanlarda ilk okullarda aktif hale getirmek istemiştir (Brückl, 1932). Hayat bilgisi dersi Türk eğitim tarihi açısından incelendiğinde, ilk çalışmalar 2. Mahmut dönemi ile başlamıştır. O dönemde batıya yönelişler başlamış, Tanzimat Dönemi'nde devam etmiştir (Sağlam, 2015). 1 Eylül 1869 yılında Maarif-i Umumiye Nizamnamesi ile yazı, tarih-i coğrafya, malumat-ı nafia dersleri okullarda anlatılmaya başlanmıştır (Kodaman, 1999). Malumat-ı nafia, içerik açısından bugünkü hayat bilgisi dersine benzemektedir. Cumhuriyet Dönemi itibariyle, 1924 programı ilk ilköğretim programıdır. Bu süreçte Atatürk'ün daveti ile John Dewey Türkiye'ye gelmiş ve 2 ay kadar bir sürede eğitim sistemini inceleyerek eğitim üzerine bir rapor hazırlamıştır. Dewey'in hazırladığı rapora göre hazırlanan programlarda, hayat bilgisi dersi mihver ders olarak okutulmaya başlanmıştır (Tay, Baş, 2015). Bu dersin verilmesiyle öğrencilerden beklenen davranışlardan bazıları; yaşamda karşılaşacağı problemlere çözüm bulabilme, iyi bir tüketici ve üretici olabilme, farklı boyutlarda düşünebilmedir. Eğitimin temel amacının, bireyin bulunduğu sosyal ortama başarılı ve aktif bir şekilde uyum göstermesi olduğu düşünülürse ilkökul seviyesinde hayat bilgisi dersi, bu amacı karşılayan en önemli derslerdendir (Binbaşıoğlu, 2003). Mihver dersler, öğrencilerin konu alanları aralarındaki bağlantıyı görebilmeleri ve bütün olarak anlamlandırmaları amacıyla belirlenmiştir. Öğretim etkinlikleri planlanırken diğer dersler, hayat bilgisi gibi mihver derslerdeki başlıklar çevresinde planlanıp incelenir (Sözer, 1998). Derslerin birbirinden bağımsız olmadan, aynı zamanda disiplinlerarası çalışılmasına da yön vermektedir.

İlkokul döneminin daha ilk yıllarında olan küçük yaştaki çocuklar, bir konuyu detaylı bir şekilde, bilimsel olarak araştırabilecek yeterlilikte değildir. Bilimsel araştırmalar için olması gereken çözümleme ve beğeni yapma becerisi daha gelişmemiştir. Hayat bilgisi dersi, öncelikle çocuğa bilimsel düşünme becerisi kazandıran ilk derstir (Binbaşıoğlu, 2003). Bu ders ile çocuklar öğrenme ortamında yaşamın içinden kesitler bulabilecek, hayatta karşılaştığı sorunlara çözüm arayabilecek; aynı zamanda araştıran, merak eden, sosyalleşebilen bireyler olma yolunda adım atabileceklerdir.

İlkokul kademesinin mihver derslerinden olup diğer derslerle de ilişkilendirilen hayat bilgisi dersinin, sonraki yıllarda görülecek diğer derslerin ilk basamağı olduğu düşünüldüğünde, ne derece önemli olduğu görülmektedir.

2.2. Hayat Bilgisi Dersinin Önemi

Hayat bilgisi dersi, bireylerin toplumsal yaşama uyum sağlamasına, yaşam becerilerini geliştirmesine olanak sağlayan ve bunu ilk defa okul aracılığıyla uygulayan bir derstir. Öğrenciler bu dersin de katkısıyla toplumsal yaşamdaki yerini yaparak yaşayarak öğrenmektedir. Hayat bilgisi dersinin temel amacı, öğrencilerin günlük yaşamda ihtiyaç duydukları ve kullanabilecekleri yaşam becerilerini kazanmalarına yardımcı olmaktır (MEB, 2009). Hayat bilgisi dersinin bireye gösterilmesinin ana sebeplerinden biri de ulaşılan bilgilerin günlük hayatta yaparak ve yaşayarak yürütülmesine olanak sağlamaktır (Güneş, Demir, 2007). Her şeyin başında hayatilik ilkesinin doğal bir sonucu olması sebebiyle hayat bilgisi dersi okulların yaşama kapılarını açmalıdır. Aynı zamanda yaşamı her zaman göz önünde bulunduran, yaşamın kendisini yaşatmaya çabalayan bir okulda ders içeriklerinin de yaşamın içinden alınması gerekmektedir (Aykaç, 2011). Hayat bilgisi dersinin içeriği ve önemiyle ilgili farklı düşünceler vardır. Bektaş (2009)' a göre hayat bilgisi dersi; bireylerin yaşadıkları toplumun, bulunduğu çevrenin kendiyile ilgili olan bütün yönlerinin gerçek yaşamdaki doğallığı ile düşünüldüğü ve bireyin gelişimsel düzeyine uygun olarak tasarlandığı ihtiyaçlarına, ilgilerine hitap eden bir ders olarak oluşturulmuştur. Çocuğun öğrenme döneminin ilk adımı olan ilkokul kademesinde böyle bir dersin aktif olarak işlenmesi de son derece önemlidir.

Sönmez (2005)'e göre hayat bilgisi dersi; doğal ve sosyal gerçek ile ispatlanmaya bağlı bir bağ kurma sürecidir ve bu süreç bitiminde kazanılan birikimdir. Bireyler tek başlarına da yaşamlarını devam ettirebilirler ancak sosyal bir yaşam sürebilmesi için toplumla birlik uyum içinde yaşaması, mutlu ve huzurlu olabilmesi gerektiği düşüncesi daha çok kabul görür. Binbaşoğlu (2003)'na göre; çocukların yaşadığı toplumsal ve kültürel çevreyi incelemesine olanak sağlayıp çevresine uyum sağlamasını ve gerekli becerileri öğrenebilme yeterliliğini kazanmasını amaçlayan bir derstir. Hayat bilgisi dersi programı çerçevesinde; öğrencinin kendi ilgi ve yeteneklerini tanıması, sosyalleşme becerisi kazanması, kişisel bakım becerilerinin gelişimi, öğrenmeyi öğrenmesi, kaynakları verimli kullanma becerisi edinmesi,

doğaya ve çevreye yönelik duyarlı olması vb. hedeflenir (MEB, 2018). Aynı zamanda öğrencilerin ilerdeki meslek yaşamlarına karşı olumlu yönde değer ve tutum geliştirmelerine, mesleklerin farkında olmalarına da destek vermektedir (MEB, 2017). Meslek seçimini o meslekle ilgili gerekli bilgilere sahip olarak yapmanın, sonrasında insanın hayatını nasıl etkileyeceği düşünüldüğünde bu konuya destek verilmesi, son derece önemlidir.

Hayat bilgisi dersi, ileriki yıllarda görülecek olan diğer derslere de zemin hazırladığından dolayı bireyin o alanlara yönelik olumlu tutum geliştirebilmesinde derslerde kullanılan yöntem ve teknikler önemlidir. Somut işlemler döneminde olan bu dönem öğrencileri için aktif olacakları, deneyimle öğrenebilecekleri bilgiler kalıcı olacak, bu süreçte öğrenciler öğrenmeye yönelik olumlu tutum geliştirebileceklerdir (Ekinci Işık, 2007). Böylece hem öğrenmeye yönelik olumlu tutum geliştirecekler hem de aktif katılım sağlayarak yaşayarak öğreneceklerdir.

Hayat bilgisi dersi; çocukların kendilerinin, içinde bulundukları toplumun ve dünyanın farkında olmaları için hazırlanmıştır. Aynı zamanda çocuğun bu döneme kadar öğrendiği hatalı bilgilerin düzeltilmesini, bu bilgilerin günlük yaşamda ne şekilde kullanılacağını öğretir (Tuncer, 2009). Bu yönü de hayat bilgisi dersinin ne kadar hayatın içinden olup sosyal hayatla ilişkili olduğunu göstermektedir.

Kısacası bireysel anlamda kimliğinin oluşmaya başladığı ilköğretim döneminde çocuğun; günlük yaşamında var olan sorunların farkına varıp onlara çözüm sağlayabilmesi, edindiği bilgiyi günlük hayatında kullanabilmesi, analitik düşünebilmesi, çevresine uyum sağlayabilmesi ve bilimsel düşünme becerilerini oluşturabilmesinde hayat bilgisi dersi büyük öneme sahiptir (Güneş, Demir, 2007). Hayat bilgisi dersine verilen önemin artması ile öğrencilerin tüm bu becerileri sağlaması, öğrenciyi hayata hazırlayacak ve ilerideki dönemlerde görülecek olan derslere zemin hazırlayacaktır.

2.3. Hayat Bilgisi Dersinin Program Yapısı

Hayat bilgisi dersi öğretim programı, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda açıklanan Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri esas alınarak hazırlanmıştır (MEB, 2018).

Hayat bilgisi dersi, ilköğretimin ilk üç yılında mihver ders olarak okutulmaktadır. Bu dersin içeriği olarak; çocuk yaşadığı çevreyi inceler, birey olarak kendini ve yaşadığı çevreyi tanır (Şahin, 2009). Çocukların ana ihtiyaç alanlarına ait olan bu ders, çocuğa sorgulama ve araştırma yeterliliğini kazandırmayı amaçlar. Bu ders sürecinde çocuk, tümevarım yöntemi ile gözlemlediklerinden, araştırmalarından yola çıkarak belli başlı yargılara ulaşacaktır (Nas, 2003, 300). Programın asıl hedefi; belli başlı yaşam becerilerine sahip, kendini bilen, sağlıklı ve güvenli bir hayat süren, içinde bulunduğu toplumun değerlerini benimseyen, tabiata ve çevreye duyarlı, araştırıp üreten, vatanını seven insanlar yetiştirmektir (MEB, 2018). Bu açıklamadan da hayat bilgisi dersinin bireyi hayata hazırlayan, sosyalleşme sürecinin bir basamağı olan bir ders niteliğinde olduğu görülmektedir.

Çocukların hem kendilerini hem de içinde bulundukları toplumu ve dünyayı tanımaları için planlanan bu ders, 1924, 1936, 1948, 1968, 1998, 2005 ve 2009 ilköğretim programlarında yer almıştır (MEB, 2009, 5). 1924 yılının yazında Atatürk, eğitim sistemini inceleyip fikirlerini beyan etmesi için John Dewey'i davet etmiştir. Dewey, 2 aylık sürede incelemelerde bulunmuş ve sonucunda bir rapor hazırlamıştır. Dewey'in hazırlamış olduğu rapora göre planlanan programlarda, hayat bilgisi dersi mihver ders olarak okutulmaya başlanmıştır (Tay, Baş, 2015). Ancak değerler eğitiminin 2005 yılına gelinceye değin programlarda doğrudan yer almadığı, uzun yıllar örtük olarak işlendiği görülmektedir (Karasu Avcı, Ketenoğlu Kayabaşı, 2018).

Hayat bilgisi dersi en son hazırlanan 2018 yılı programında da aynı adla yer almaya devam etmektedir.

Hayat bilgisi dersi öğretim programı çerçevesinde öğrenciler;

- *Kendini ve içinde bulunduğu çevreyi tanır.
- *Sosyalleşme becerisi gelişir.
- *Yaşadığı çevreye ve doğaya karşı duyarlı olur.
- *Elinde bulunan kaynakları özenli kullanma becerisi gelişir.
- *Başlangıç seviyesinde bilimsel süreç becerilerini kazanmaya başlar.
- *Vatanını sever, değerlerini yaşatmaya hevesli olur.
- *Bilgi ve iletişim teknolojilerini amacına hizmet edecek şekilde kullanır.
- *Aile ve içinde bulunduğu toplumun değerlerine sahip olur.
- *Kişisel gelişimi için yapması gerekenleri bilir.

*Öğrenme becerisini kazanır (MEB, 2018).

Yukarda yer alanlar, hayat bilgisi öğretim programının önemli genel amaçlarındandır. Bu amaçların her birinin kazanımlarda karşılığı vardır. Etkinliklerin planlanması ve materyallerin hazırlanmasında yer alan genel amaçlar ve kazanımlar birlikte değerlendirilir (MEB, 2018). İlkokul 2. sınıf hayat bilgisi dersi öğretim programı ünite adları, kazanım sayıları, ders saatleri bilgileri Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1: Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı 2. Sınıf Ünite Adları, Kazanım Sayıları, Ders Saatleri (Öngörülen Süre ve Yüzdeleri)

Sınıf	Ünite	Ünite Adı	Kazanım Sayısı	Ders Saati	Ders Yüzdesi
2	1	Okulumuzda Hayat	11	32	22
	2	Evimizde Hayat	9	26	18
	3	Sağlıklı Hayat	7	20	14
	4	Güvenli Hayat	6	17	12
	5	Ülkemizde Hayat	8	23	16
	6	Doğada Hayat	9	26	18
		Toplam	50	144	100

Milli Eğitim Bakanlığı, 2018. **İlköğretim 1, 2 ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu.**

Hayat bilgisi dersi öğretim programına göz gezdirildiğinde ilkokulun ilk 4 senesinde değerler eğitime yönelik faaliyetlerin olduğu görülmektedir. Yer alan çeşitli faaliyetlerle çocukların değerleri anlayıp kavramaları sağlanmaktadır. Hayat bilgisi dersi, ilköğretim öğrencilerinin değerler eğitimi tanımları amacıyla önemlidir (Güzel Candan, Ergen, 2014, 141). Aydın ve Akyol Gürler (2018)’e göre hayat bilgisi ders programındaki vatanseverliğin içeriği şu şekildedir:

*Türk Bayrağı’na ve milli marşına saygı gösterir, Şeref Köşesi’ni tanır,

*Yaşamını sürdürdüğü yeri ve yurdunu yuvası olarak görür,

*Cumhuriyetimizi korumak, daha güçlü hale getirmek için kendine düşen görevleri belirler, Türkiye’imizin bir bütün olduğunun farkında olur,

*Milli bayramlara sevinçle katılım sağlar vb.

Eğitim sisteminin başlıca amacı, öğrencilere sadece akademik açıdan bilgi, beceri kazandırmak değil aynı zamanda kabul edilmiş temel değerleri o bireylere

benimsetebilmek, davranışlarını ve sahip oldukları alışkanlıklarını etkileyebilmektir. Aydın ve Akyol Gürler (2018)'e göre de çocukların değerleri kazanmaya okullarda da devam etmesi, sağlıklı bir toplum için gereklidir. Öğrencilerimize ders içerisinde değerlerin de ilişkilendirilerek verilmesi son derece önemlidir. Okullardaki öğretimin yalnız zihinsel öğrenmelerle sınırlandırılmayıp öğrencilerin duygu, tutum ve davranışlarının da önemsenmesi gerekir. Eğitimin bütünselliğini tamamlayan ögenin değer eğitimi olduğu unutulmamalıdır.

2.4. Etkinlik Temelli Öğrenme

2.4.1. Etkinlik Temelli Öğrenme Nedir?

Etkinlik temelli öğrenmenin ne olduğunu anlamak için öncelikle, etkinlik kavramının ne ifade ettiğini bilmekte fayda vardır. Etkinlik; bir olay, kavram ya da olguyu somut gereçlerle öğrenciye uygulattırarak anlatılacak durumun daha kolay anlaşılır hale gelmesine yardımcı olan aktivitedir (Camci, 2012). Etkinlik temelli öğretim iki ya da daha fazla disiplini birleştiren bir modeldir. Bu modeli ilk olarak, Oregon Üniversitesinden Diane Bricker ve arkadaşları uygulamıştır. Literatürde etkinlik temelli öğretim, “activity-based teachy” şeklinde ifade edilir. Belli yerlerde gömülü öğretim anlamında olan “embedded instruction” gibi farklı ifadelerle de bahsedildiği görülmektedir. Yer yer farklı isimlerle ifade edilse de uygulanışında bir farklılık yoktur (Işık, 2019).

2005 senesinden itibaren uygulanan öğretim programlarına bakıldığında öğretimin ders içi ve ders dışı etkinlikler ile biçimlendirildiği gözlenmektedir. Bundan dolayı etkinlikler, dersin olmazsa olmazı olmuştur (Öcal, 2012). Yapılandırmacı öğrenme yaklaşımlarından biri olan etkinlik temelli öğrenme yaklaşımı, öğrencilerin kendi yaptıkları etkinliklere ve gözlemlere göre bir yargıya varmalarına fırsat vermektedir. Bu yaklaşımda öğrenciler kendi hoşlarına giden etkinlikleri yapmaları hususunda uygulayıcılar tarafından yönlendirilmektedir (Cüce, 2012). Etkinlik temelli öğretim, öğrenci merkezli bir yaklaşım olarak öğrencileri kendi sorularını sormaya, kendi deneylerini yapmaya ve kendi sonuçlarına varmaya özendirilmektedir. Bu sayede öğrencilerin öğrenme eylemini bizzat kendilerinin gerçekleştirdiği ifade edilebilir (Batdı, 2014). Öğrenme eylemini kendi gerçekleştiren öğrenciler bir sonraki öğrenme ortamında daha özgüvenli, anlatılan konuyu özümsemiş olup öğrenmeye istekli olacaklardır.

Gel (2019)'e göre de etkinlik temelli öğretim, öğrencileri derste aktif hale getirip eğlenceli deneyimler yaşamalarına katkı sağlamakta ve aktif katılım sağlayan öğrencilerin derse yönelik ilgilerini arttırmaktadır. Bozkurt (2018) etkinlik temelli öğrenmede öğrencinin ders sırasında aktif olması sayesinde bilgiyi anlamlı hale getirdiğini ve öğrendiklerini kendi hayatında uygulama şansı bulunduğunu ifade etmektedir. Öğrenciler, elde ettikleri bilgileri yapılandırırken içinde bulunduğu alana, işlediği konuya veya öğrenene göre yenilenmiş farklı etkinliklere dahil olurlar (Erdem, 2019). Piaget'in eğitime dair en önemli sözlerinden olan biri olan "öğrenciler, özellikle küçükler, en iyi somut etkinliklerden öğrenir" anlayışı hayata gerçek anlamda geçirilebilirse öğretmenin rolü ve öğrenme ortamlarında büyük bir değişiklik olacaktır. Böyle bir ortamda öğretmen, öğretene değil rehber olma görevini üstlenecektir (Olkun, Uçar, 2014). Öğrenciler, anlatılan konu zevkli ve eğlenceli bir şekilde anlatıldığında derse aktif olarak katılmak isterler. Bu sebeple ders sırasında kullanılan öğretim teknikleri öğrenme açısından çok değerlidir. Bu teknikler öğrenilmek istenilen konunun kalıcılığının artmasına katkı sağlayabilir (Camci, 2012). Bir etkinlik programı hazırlarken dikkat etmemiz gereken belli başlı yerler şu şekilde açıklanabilir:

*Konunun kazanım içeriğinin doğru saptanması gerekir.

*Kazanım içeriğinde kazandırılacak kavramların saptanması gerekir.

*Yeni öğrenilecek kavram ile önceden öğrenilmiş kavram arasında bağlantı kurulmalıdır.

*Öğrencilere hangi etkinlik uygulanırsa, kazanım ve kazanımla bağlantılı kavramlar somut bir duruma kavuşur sorusunun cevabı aranmalıdır.

*Okulun ve sınıfın fiziki şartları göz önünde bulundurulmalıdır. Bunun saptanmasıyla, etkinliğin bireysel mi grupla mı yapılacağı belirlenir ya da materyal belirleme açısından önemlidir.

*Etkinliğin bireysel mi yoksa grupla mı yapılacağı saptanmalıdır.

*Etkinliğin uygulama süresi belirlenmeli, dersin tamamını kapsamaması gerektiği unutulmamalıdır.

*Etkinlikte kullanılacak öğretim materyalleri hazır edilmelidir.

*Etkinlik aşamasında öğrencilerin neyi, hangi sıralamada uygulayacakları önceden düzenlenmelidir.

*Etkinliğin değerlendirilmesinin nasıl olacağı belirlenmelidir. Bu değerlendirmede kullanılacak ölçme değerlendirme araçları saptanmalıdır (Koç ve diğ., 2010).

Öğrenme ortamında konunun etkinliklerle somutlaştırıldığı, , dersin önceden planlanıp derse hazır bir şekilde gelindiği, gerekli materyallerin süreç içerisinde kullanıldığı, öğrencinin deneyimlemesine ortam sağlandığı ve öğrencinin derse aktif katılımının sağlandığı zaman öğrencilerde öğrenme daha etkili gerçekleşecektir.

2.4.2. Etkinliklerle Öğrenmenin Hayat Bilgisi Dersinde Yeri

Akademik ve gelişimsel becerilerin öğretimini kolaylaştıran, anlamlı hale getiren yöntemlerden olan etkinlik temelli öğretimin, hayat bilgisi dersinde de önemli bir yeri vardır. Öğrencilerin zorunlu eğitime başladığı ilk yıllarda karşısına çıkan temel derslerden biri hayat bilgisi dersidir. Yeni yeni okul düzeniyle tanışan bir öğrenciye derse ait öğrenmesi gerekenleri kazandırmaya çalışırken bilgi yüklemesinden ziyade kazanımların gerektirdiği bilgileri etkinliklerle zenginleştirmek, onların da öğrenme ortamında aktif olmalarına ve öğrendiklerinin daha kalıcı olmasına olanak sağlamaktadır. Etkinliklerle zenginleştirilmiş bir konunun öğrencilerin daha da ilgisini çektiği düşünülmektedir. Öğrencinin etkinlik temelli öğretimi anlamlı bir şekilde uygulayabilmesi için, etkinliğin günlük hayattan kopuk olmaması, karşılaşılabilecek bir durumla bağlantılı olması gerekir. Bu şekilde öğrencinin ilgisini çekebilir. Bununla birlikte, öğrencinin edindiği bilgilerin daha önceden edindiği bilgilerle ilişkili olarak değerlendirilmesi de önemlidir (Işık, 2019). Öğrenciler bu süreçte problem çözme, yaratıcı ve bilimsel düşünme gibi belli başlı beceriler de kazanabilirler. Onların belli başlı becerileri kazanması ve yaşamları boyunca devam ettirmeleri salt bilgiyi direkt alarak değil, bilgi üreterek çağdaş bir eğitim süreciyle sağlanır. Ülkemizin 2000’li yıllarda yaratıcı, eleştirel bakış açısına sahip, üreten ve düşünen bireyler kazanabilmesi verimli ve etkili bir eğitimle sağlanır.

Macdonald, Twining, (2002)’ye göre de; ilkokul seviyesinde belli temel kavramların anlatıldığı hayat bilgisi dersinde birçok soyut kavram bulunmaktadır. Öğretim programında geçen soyut kavramların öğretiminin 2. sınıfa devam eden öğrencilerde amacına uygun uygulanabilmesi için de etkinliklerden yararlanarak olabildiğince somutlaştırılması önemlidir. Etkinlik temelli yaklaşımın, hem zengin bilgi kaynaklarına ulaşma hem de işbirlikçi yaklaşım kullanma gibi amaçları vardır. Öğrencilerin öğrendikleri kavramlar düşünüldüğünde, içinde somut olanlar olduğu

gibi soyut kavramlar da vardır. Soyut kavramları anlamlı hale getirebilmek ve öğrenmek, somut kavramları anlamlı hale getirip öğrenmeye göre çok daha zordur. Örneğin; “insan” kavramını ifade etmek, öğretmek “insanlık” kavramına göre daha basittir (Gel, 2019). Bundan dolayı da etkinlik temelli öğrenme özellikle okulla yeni tanışan küçük yaşlardaki çocuklarda anlamayı, öğrenmeyi kolaylaştırabilir. Çocuklar bu ve bunun gibi temel becerileri okul yıllarının ilk yıllarında hayat bilgisi dersinde edinir.

2.5. Değer Eğitimi

Değerler, insanların duygu, tutum ve davranışlarını şekillendirir. Bireylerin benlik algısının olumlu yönde gelişmesini sağlar. Sahip olunan değerler ile hayatlarının adeta nasıl şekilleneceğine yol verirler. İnsanların küçük yaşlarda karakterinin ve benliğinin şekillenmeye başladığı düşünülürse, küçük yaşlardan itibaren kazanılan değerler insan hayatında büyük önem taşımaktadır.

Değer eğitimi, insanlık tarihinin ilk zamanlarından beri özellikle aileler ve toplum tarafından uygulanmaya başlanmıştır. Süreç içerisinde daha çok milli ve dinî değerlerin kazandırılmasına önem verilmiştir. Ama okullarda resmi olarak uygulanmaya 20. yüzyılın başlarında ABD’de başlanmıştır. Buna sebep olarak da Amerikan toplumunun çok göç alması ve onları Amerikanlaştırma, sosyalleştirme amacı gösterilmiştir (Yiğittir, 2015). Ülkemizde de cumhuriyetin ilk yıllarında öğrenci sayısındaki artış, niteliğe önem verme gibi gündemler değiştikçe müfredat programlarında değişiklikler olmuştur. Değişen programlar, her Türk vatandaşının en azından ilköğretim eğitimi alması zorunluluğu sebebiyle temel beceri ve değerleri kazandırma konusunda önemli bir yer tutmuştur (Alabaş, 2018). Bu dönemde ilköğretimin hedefi de temel vatandaşlık bilgileri ile donatılmış Türkiye Cumhuriyeti’nin değerler sistemini kabul etmiş, sahip çıkmış vatandaşlar yetiştirmektir (Kataloğlu, 2002’nden aktaran Alabaş, 2018). Değerler eğitimine verilen önem o dönemlerden bugüne devam etmektedir.

Değer eğitimi, özellikle son yıllarda üzerinde durulan, çeşitli yönleri ile incelenen bir konudur (Gündüz, 2014). Değerler, duyuşsal alan içerisinde olan düşünce ve hareketlerimizi etkileyen, onları şekillendiren zihinsel olgulardır (Demircioğlu, Tokdemir, 2008). Değerler, çocuğa daha okula başlamadan, aile içerisinde verilmeye başlanmaktadır. Aile, değer eğitiminin çocuğa aktarılmaya başlandığı informal

eğitimin ilk basamağıdır. Sonrasında okula giden çocuk formel yolla değer eğitimini öğrenmeye başlar (Gündüz, 2018). Değer eğitiminin başlıca hedefi; öğrencilerde var olan değerlerin geliştirilerek okul yolu ile kazandırılması ve kazanılan değerlerin öğrencilerin davranışa dönüştürmesini sağlamalarına katkıda bulunmaktır (Zbar, Brown, Bereznicki, 2003). Aile, okul ve içinde bulunulan toplumun, insani değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek gibi görevleri vardır. Bu açıdan bakıldığında okulların hedeflediği 2 görev akademik açıdan gelişmiş ve temel değerleri benimsemiş kişilerin yetiştirilmesi denilebilir (Ekşi, 2003). Değerlerin aile ve okul ortamında öğrenilenlerle birlikte çevreden edinilen etkileşimle son halini alacağı ve benimseneceği düşünülür. Benimsenen değerler, toplumu inşa eden tuğlaların arasındaki harç görevi görür (Albayrak, 2019). Ortak değerlerin olmadığı bir toplumun aynı topraklarda yaşasa, aynı dili konuşsa, aynı yerde yaşasa da toplum bilincine ulaşması çok zordur. Değer kavramı bilgi olarak aktarılıp ezberletilen değil, toplumun ruhuna nüfus eden, bir olmalarını sağlayan bir etkide olmalıdır. Değerler bir toplumu oluşturan insanlar tarafından oluşturulur, bir nesilden diğerine aktararak sürekliliği sağlanır.

Değer eğitiminin en önemli öğelerinden olan öğretmenler; öğrencilerin ahlaki yapılarının, değer yargılarının belirlenmesinde davranış ve tutumlarıyla önemli bir konumdadırlar (Özalp Kaplan, 2014). Öğretmenlerin yol gösterici konumda olarak değer eğitimi sürecini etkili şekilde yürütmeleri, verimli bir süreç olması için son derece önemlidir.

Her toplum, bir sonraki nesile belirli aktarımlar yapar. Bu aktarımların bazıları gen yoluyla, bazıları da sahip olduğumuz toplumsal kazanımlarla ile öğrenilerek olur.

Eğitim ailede başlar ve sosyal yaşantı ile birlikte okul ortamında devam eder. Okul ortamında çocuklar farkında olarak ya da olmayarak yeni değerler öğrenir, yanlış öğrendikleri değerlerin farkına varırlar. Çocuğa doğru şekilde değer eğitimi verilmediği takdirde, bu dönemde verilmesi istenilen kazanımlar sağlanmamış olur. Bireylerin algılarının en açık olduğu, öğrenmeye en elverişli olduğu ilkökul döneminde değer eğitiminin öneminin farkında olunmalı ve öğrenme ortamında bulunan bireyler bilinçlendirilmelidir.

2.6. Değer Nedir?

Değer kavramı, üzerinde ulusal ve uluslar arası birçok araştırma yapılan, farklı birçok disiplinin önem verdiği, aynı zamanda disiplinlerarası çalışılan bir kavramdır. Değer kavramı, Latince'den gelen valare kelimesinden doğmuş, kıymetli, güçlü olmak manasında bir kelimedir (Mengüşoğlu, 1983, 204). Weber'le birlikte dikkat çekiciliği artan değer kavramı ile ilgili farklı değer araştırmaları yapılmaktadır. Bununla birlikte “değer” kavramı ile ilgili çeşitli anlayışlar bulunmaktadır. Literatürdeki farklı “değer” tanımlamalarına bakacak olursak; Budak (2005)'a göre değer; belli bir toplumda neyin iyi neyin kötü, olması istenilen ve istenilmeyen olduğu konusundaki ortak görüşler, standartlardır. Doğan (2007)'a göre değerler, bir kişi veya topluluğun ideal olarak benimsediği var oluş veya davranış şeklidir. Çileli (1990)'ye göre değerler; etkinliklere yol gösterici olan ölçütler, değer sistemleri ise karmaşıklığı çözmek, karar almak için ulaşılan genel planlardır. Değerler, bir toplumda yaşayan bireyleri bir arada tutan en önemli faktörlerdendir. Toplumda yaşayan bireylerin bütün olarak ilerlemesi için bu değerlerin toplumsal hayata katkı sağlayıcı seviyede olması gerekir (Sağlam, 2015).

Bireyler, bulundukları toplumun sahip olduğu değerleri kabul görerek bu değerleri yaşantılarında ölçüt olarak değerlendirebilirler. Sosyal olguların bireyler tarafından benimsenmesi ve sosyal refahın yaşanması için bireylere bu değerlerin küçük yaşlardan itibaren öğretilmesi gerekir (Tepecik, 2008). Değerler; sosyal bir toplum, bir inanç, bir ideoloji içerisinde veya insanlar arasında kabul görmüş ve devam ettirilmekte olan sosyal, insani, ideolojik ve dinî kaynaklı her türlü düşünüş, davranış veya kuraldır (Çelikkaya, 1996). Değerler bir bütün olarak düşünülmelidir. Değerler, bir toplumun sosyo-kültürel öğelerine anlam veren en değerli ölçütlerdir. Bundan dolayı, toplumsal birey ve bu bireyin davranış örüntüsü, sosyolojik incelemelerin ana noktasını meydana getirir. Kültürel öğeleri görmezden gelen tüm yaklaşım ve modeller, yaşanan toplumsal süreçleri açıklamaktan uzak kalacaktır (Özensel, 2003).

Değerler üzerine birçok tanım yapılmış, farklı görüşlerde bulunulmuştur. Bununla birlikte ulaşılan ortak payda hep aynıdır. Yapılan değer açıklamalarına bakılarak şu şekilde ifade edilebilir; bir kültürde nasıl davranılması gerektiğini, ne yapılırsa iyi ne yapılırsa kötü olarak algılanacağını gösteren, toplumun ortak kültürünü yansıtan,

bazılarının evrensel olması ile birlikte toplumdan topluma değışkenlik gösteren, insanların huzurla bir arada yaşamaları için yol gösteren olgudur.

Değerlerle ilgili açıklamalar şu şekilde özetlenebilir: İnanişlar içeren ve doğal olarak alışkınlıklar barındıran olgulardır, bireylerin hareketlerini rasyonelleştirip benimsenmelerine olanak tanırılar, çoğunlukla istenilen, ilgi duyulan şeylerdir, tüm alanlarla alâkalılardır fakat her alanın kendine özgü değeri vardır, kaynak ve içerik olarak farklılaşsa da bir şekilde sosyaldirler (Aydın,2003). Değerler, insanların davranışlarını şekillendirir. Bir kişinin; diğer insanların onunla ilgili ne düşüneceğinin bilincinde olarak davranması, kişiyi iyi olanı yapmaya yöneltir. Sosyal yaşam içerisinde toplumsal kontrol mekanizmasıdır da denilebilir.

2.7. Değerlerin İşlevleri

Değerler; bireylerin davranışlarını yönlendirir ve birbirlerine karşı olan tutumlarını şekillendirir (Baysal, Saman, 2010). Değerler durumdan duruma, sistemden sisteme göre farklılaşabilir (Turan, Aktan, 2008). Bu durumu Uyanık Balat ve Balaban Dağal (2006) da; değerlerin kökeninde değışmeyen özellikler içerdiğini ama içinde bulunulan ortam, kültürel özellikler, eğitim ve yaşantı gibi birçok etmene göre bireysel farklılıklar gösterebileceğini ifade etmektedir. Değer kavramı, eğitimciler tarafından önemsenmiş ve ister doğrudan eğitim programlarıyla ister gizli programlarla hep öğretilmeye çalışılmıştır (Akbaş, 2008). Değerler öğretiminin amaçları arasında; bireylerin ilgi ve yetenekleri açısından yetiştirilerek onları hayata ve bir üst öğrenime hazırlamak, “iyi insan”ve “iyi vatandaş”olmalarını sağlamak amacıyla gereken bilgi, alışkanlık, tutum ve becerileri kazandırarak onları kendi ahlak anlayışlarına göre yetiştirmek vardır (Tekin, 2019). Değerlerin sosyal yaşam içerisinde belirli özellikleri ve yerine getirdiğı işlevleri vardır. Değerlerin bazı işlevleri şu şekildedir (Gökçe, 1994’ten aktaran Özensel, 2007):

*Değerler bilinçli ve amaçlı davranışların temel kriteridir. Bu açıdan değer, sosyal faaliyette bulunan birinin sosyal açıdan kabullenilen olgu ve istekleri için ana atıf noktası konumundadır.

*Değerler, kültürel olarak biçimlendirilmiştir; bununla birlikte de kültür üzerinde yönlendirici bir etkidedir. Bu açıdan değerler, bir kültürün gelişme sürecinde şekillenir.

*Değerler, insanlarla birlikte düşünülmektedir. Sosyalleşme sürecinde değerler, bireyler tarafından birbirine aktarılıp öğrenilmektedir. Yani bireyin kişiliği ile bütünleşir.

*Değerler, sosyal bir boyuta sahip olarak düşünülebilir. Kısacası değerler, hem zihinsel hem de duygusal yönü gösteren ifadelerdir.

Sosyal hayat içerisinde önemli bir yer edinen değerlerin işlevleri şu şekilde açıklanabilir:

*Kişiye hedef ve yön öğretir, kişisel ve toplumsal aktivitelerin temellerini ve genel yönünü oluşturur.

*Kişilerin davranışlarını yargılamaya yardım eder.

*Kişinin başkalarına karşı nasıl bir beklentide olması gerektiğini ve kendisinden ne beklendiğini bilmesini sağlar.

*Kişinin doğru ile yanlışın, haklı ile haksızın, hoş giden ile gitmeyenin, ahlaki olan ile olmayanın farkında olmasını sağlar (Yazıcı, 2006'dan aktaran Başçı, 2012).

Schwartz ve Bilsky, değerlerin işlevlerini şu şekilde açıklamışlardır:

*Değerler inançtır. Fakat tamamen objektif, duyguların olmadığı fikir niteliğinde değildirler. Etkinlik kazandıkları zaman duygular ile bütünleşirler.

*Değerler, kişinin amaçları ile bu amaçlara erişmede önemli olan davranış şekilleriyle ilişkilidirler.

*Değerler, özgür eylem ve durumların üstündedir. Mesela, itaatkârlık değeri; bulunduğumuz tüm çevrede geçerlidir.

*Değerler, davranışların, kişilerin ve olayların seçilmesine veya değişimine yön veren standartlardır.

*Değerler sahip oldukları öneme göre kendi içlerinde sıralanırlar. Oluşturulan sıralamada değer önceliklerini oluşturan bir sistem meydana gelir.

*Değerler, değişime açıklardır. Zamanla etkileşim ve meydana gelen yeni gereksinimleri karşılamak amacıyla değer önceliklerinde farklılıklar olabilir (Kağıtçıbaşı, Kuşdil, 2000'nden aktaran Ulusoy, 2007).

Rokeach'a göre değer özellikleri aşağıdaki gibidir:

*Değerler toplumsal konular üzerinde bireyleri bir tutum geliştirmeye yöneltmektedir.

*Bir politik ya da dini alanlarda, birinden birini seçmeye yöneltmektedir.

*Kişinin kendisini ifade etme şekline rehber olur, bireyin kendisini ve başkalarını değerlendirmesinde ölçüt olur.

*Kişinin kendisini ahlaklılık konusunda başkaları ile karşılaştırarak değerlendirmesinde ölçüt olur, insanları etkileme ve tesir etmeye dayanak oluşturur.

*Psikoanalitik anlamda toplum olarak kabul edilemez olan davranışların nasıl akla uydurulabileceğine rehberlik eder (Bilgin, 1995'ten aktaran Çalışkur, Aslan, 2013).

Değerler insanlara neyin doğru neyin yanlış olduğunu gösteren; aynı toplumda yaşayan insanlarla birlik ve beraberlik, saygı, sevgi, hoşgörü içerisinde huzurla yaşamak için rehber olan olgulardır.

2.8. Değerlerin Sınıflandırılması

Literatüre bakıldığında birçok kişi tarafından değer sınıflamaları yapılmıştır. Yapılan sınıflamalardan insanlar tarafından en çok kabul görenleri; Spranger, Schwartz ve Rokeach tarafından yapılanlardır. “Types of Men”adlı kitabın yazarı Alman Psikolog Edward Spranger, değerleri sınıflarken 6 ana gruba ayırmıştır. Bunlar; estetik, siyasi, sosyal, dini, teorik(bilimsel), ekonomik değerlerdir (Aydın, Akyol Gürler, 2018). Spranger, sınıflara ayırdığı değerlerle ilgili olarak 6 farklı insan tipi tanımlamıştır (Akbaş, 2004). Bu tanımlama, Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2: Spranger’in Sınıflara Ayırdığı Değerlerle İlgili 6 Farklı İnsan Tipi.

Bilimsel Değer	Gerçeği, akıl yürütmeyi, bilgiyi ve eleştirel düşüncüyü önemser. Bu değere sahip kişi eleştirci, akılcı, deneysel ve entelektüeldir.
Ekonomik Değer	Faydalı ve kullanışlı olanı önemser. Ekonomik değerlerin önemsenmesi gerektiğini düşünür.
Estetik Değer	Ahenk, simetri ve şekli önemser. Kişi, yaşamı olayların çeşitliliği olarak görür. Toplum için sanatın vazgeçilmez olduğunu savunur.
Sosyal Değer	Başkalarını sevme ve onlara yardım etme önemlidir. İnsan sevgisi değerlerin en üstünüdür. Bu değere sahip olan insan, sevgisini sunar, kibar ve sempattir.
Politik Değer	Bireysel güç, etki ve ün her şeyin üstündedir.
Dini Değer	Evreni bütün olarak algılar. Kendisini evrenin bütünlüğüne bağlar. Dini için dünyevi hazları gözden çıkarır.

Akbaş, Oktay. 2004. Türk Milli Eğitim Sisteminin Duyuşsal Amaçlarının İlköğretim II. Kademedeki Gerçekleşme Derecesinin Değerlendirilmesi. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. 56’dan uyarlanmıştır.

Rokeach (1973) değerleri iki gruba ayırmaktadır. Bu değerler araç değerler ve amaç değerlerdir. Bu iki grupta toplam 36 tane değer vardır.

Tablo 3: Rokeach'ın değer sınıflaması

Amaç Değerler	Hayatın temel değerleridir. Bireysel ve sosyal değerlerdir. *Bu değerlerden bazıları; barış içinde bir dünya, eşitlik, ulusal güvenlik, aile güvenliği, özgürlük, mutluluk, öz saygı, iç huzur, mutluluk veren bir hayat, sosyal kabul vb. değerlerdir.
Araç Değerler	Araç değerler: Amaç değerlere ulaşabilmek için kullanılan davranışlardır. *Bu değerlerden bazıları; kibarlık, dürüstlük, entelektüellik, cesaret, bağımsız olma, mantıklılık, sevecenlik, hırslılık, neşeli olmak, temiz olmak, öz kontrol sahibi olma vb. değerlerdir.

Rokeach, Milton. 1973. **The Nature of Human Values**, New York The Free Press.

Schwartz ise yaptığı kapsamlı bir çalışmanın sonucunda değerleri 10 ana değer grubuna ayırmış ve bu gruplara karşılık gelecek değerleri belirlemiştir. Belirleme sonucunda 56 değer maddesine ulaşmıştır. Schwartz'ın belirlediği değerler; güç, başarı, hazcılık, uyarılım, evrenselcilik, öz yönelim, geleneksellik, iyilikseverlik, uyma ve güvenliktir (Schwartz, 2006'dan aktaran Keskin, 2016).

Tablo 4: Rogers değerleri şu şekilde sınıflandırmıştır:

*İşlevsel Değerler: Kişinin bir nesneyi, başka bir nesneye tercih etmesine olanak tanır.
*Tasarlanan (hayal edilen değerler): Temsili bir nesne, ideal ya da iyi olan için bireyin tercihidir.
*Objektif Değerler: Gerçekte var olsa dahi arzu edilir olması tasarlanmadan, objektif halde tercih edilenlerdir.

Keskin, Yusuf. 2016. **Değer Sınıflaması Üzerine Aksiyonel Bir Deneme** (International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic), 3'ten uyarlandı.

Güngör (2000), değerleri sınıflandırırken 7 başlık altında toplamıştır. Bu başlıklar şu şekildedir; estetik, ahlaki, teorik, iktisadi, dinî, siyasi ve sosyal değerler. Güngör (2000) bu sınıflamalar başlığı altında 29 değer maddesi oluşturmuştur. Canatan (2004), değerleri geleneksel ve modern değerler olarak; Acat ve Aslan (2012) muhafazakâr-geleneksel, öze dönük-kişisel, sosyal-toplumsal, ulusal-milli, bilimsel-yenilikçi olarak; Hilmi Ziya Ülken (2016), içkin değerler, aşkın değerler, normatif

değerler olarak; Gündüz (2016) “kendine dönük değerler” ve “dışa dönük değerler” olarak sınıflandırma yapmıştır.

2.9. Değer Eğitimi Yaklaşımları

Eğitim kurumları bireylere toplumdaki çoğunluk tarafından kabul gören değerleri, normları, tutumları planlı ve sistemli bir şekilde kazandırdığı ve bunların benimsenip benimsenmediğini takip ettiği için önemli bir toplumsal kontrol mekanizmasıdır (Erden, 1998). Farklı değer yaklaşımları bulunmaktadır. Okullarda kullanılan değer yaklaşımlarına bakıldığında geleneksel telkin yönteminin yanında değer açıklama yaklaşımı kullanılarak öğrencilerin değerlerini fark etmeleri de sağlanabilir. Bununla birlikte öğrencilerin değerlerinin farkına varmak ve değerlerinin sistematik analizini yapmaları hedefiyle değer analizi ile ahlaki muhakeme yaklaşımları da değerlendirilebilir (Gündüz, 2014). Literatürde değerler eğitimi ile ilgili temel yaklaşımlar şu şekildedir:

2.9.1. Telkin Etme Yaklaşımı

Geçmişten beri okullarda kabul edilen değerlerin doğrudan öğretimi anlayışında eğitim; önceki neslin gelecek nesle bilgi, kültür, norm ve değer aktarımı olarak düşünülmüştür. Bu anlayışta temel olarak okulun ve yetişkin neslin görevi, çocuklara toplumun kabul ettiği değerleri olduğu gibi aktararak onların erdemli bireyler olarak kendilerini geliştirmelerini sağlamaktır (Aydın, Akyol Gürler, 2018).

Telkin kelimesi anlam olarak bir duyguyu, bir düşünceyi aşlamak demektir (TDK, 2019). Topçu (2003)’ya göre telkin; bir düşüncenin zihne sokulması ve bu düşüncenin zihin aracılığıyla kabullenilmesi şeklinde tanımlanmaktadır. Bu yöntem geleneksel yöntemlerden biri olarak düşünülse de öğretmenler tarafından diğer yöntemlerin yanında tamamlayıcı özelliğe sahip olduğu düşünüldükçe ara ara da olsa kullanılır. Öğretmen merkezli bir yöntem de olsa zamanın kısıtlı, mevcudun kalabalık olduğu durumlarda çokça tercih edilir (Gündüz, Aktepe, 2018).

2.9.2. Değer Analizi

Değer analizi yaklaşımı, sosyal bilimler eğitimcilerinin geliştirdiği bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımın başlıca amacı; bireylerin karşılaştıkları değerler ile ilgili sorunların üzerinde karara varabilmek için duygularını katmadan, akıl yürütme yoluyla inceleyerek sonuca varmaktır (Doğanay, Sarı, 2004). Bu yaklaşım, nedensellik ve

akılcı olmaya önem verir. Bu yaklaşımı değer açıklama yaklaşımından ayıran en önemli şey, öğrencilerden sahip oldukları değer yargılarını savunmalarının istenmesidir. Ahlaki gelişim yaklaşımından ayıran ise çoğunlukla sosyal konular ile ilgilenmesidir (Gündüz, 2014).

Bacanlı (2006), değer analiz yönteminin değerlerin öğretimindeki amaçlarını şöyle açıklamaktadır:

- *Öğrencilerin bir değer nesnesini belirli bir şekilde değerlendirmelerini sağlamak,
- *Öğrencilerin bahsedilen değer nesnesi ile ilgili en akılcı yargıya varabilmelerine yardımcı olmak,
- *Öğrencilere en akılcı yargıya ulaşabilme becerisi kazandırmak,
- *Öğrencilere, bir takım değer nesneleri ile ilgili bir yargısını paylaşan herhangi bir grubun azası olunabileceğini öğretmek.

2.9.3. Değer Açıklama

Değer açıklama yaklaşımı, ABD’de 1960’lı yıllarda Sidney Simon ve arkadaşları tarafından geliştirilmiş ve 1970’li yılların başlarında Kohlberg ve arkadaşlarının geliştirdiği yaklaşımlar ile alternatif öğretim yolları bulunmuştur (Akbaş, 2008). Bu yöntem, öğrencilerin benimsedikleri değerlerinin bilincinde olmalarına ve değerlere yönelik duyarlılıklarını arttırmaya yardımcı olan bir yaklaşımdır. Değer açıklama yaklaşımını benimseyen öğretmenler, öğrencilerin düşüncelerini açıklamalarına fırsat verir. Kendine fırsat verilen öğrenci de kendini rahatça ifade edebilecektir (Gündüz, 2018).

Değer açıklama yaklaşımında üzerinde durulması gerekenler şu şekildedir:

- *Öğrencilerin ifade ettikleri değerler eleştirilmemeli, öğretmen de kendi değerini öğrenciye hissettirmemelidir,
- *Öğrencilere cevaplamaları için baskı kurulmamalıdır,
- *Yapılan tartışmalar yeterli sürede olmalı, uzatılmamalıdır,
- *Grup olarak cevaplanması daha uygun olan bir soru, bireysel olarak sorulmamalıdır,
- *Öğrencilerin kendilerinde var olan duyuşsal özelliklerinin tamamı değer açıklama için kullanılmamalıdır (Doğanay, 2007).

Bu yaklaşımda kişi kendi inanç, duygu, öncelik ve değerlerinin bilincindedir; sahip olduğu güçlü ve zayıf yönlerini bilir. Kişinin hayat değerlerinin bilincinde olmasına,

bir karara varıp onu uygulamasına ve bu konuda başarılı olmasına yardımcı olur (Aydın, Akyol Gürler, 2018).

2.9.4. Ahlaki Muhakeme

Ahlaki Gelişim yaklaşımı, Kohlberg'in ahlaki gelişimi açıklamak adına oluşturduğu örnek olaylar üzerine tartışarak ahlaki değerleri öğretmek amacına dayanır (Aydın, Akyol Gürler, 2018). Ahlaki gelişim konusunda geniş çapta araştırmayı ilk olarak Piaget yapmış, Kohlberg onun araştırmalarını geliştirmiştir. Kohlberg, Piaget'nin zihin ve ahlaki gelişim konusunda oluşturduğu dönemleri göz önünde bulundurarak ahlaki gelişimi incelemiştir. Bununla birlikte, Piaget oluşturduğu hikâyelerde eylem ve düşünce arasında bir fark gözetmez iken Kohlberg deneğin zihnindeki çatışmayı anlamak için hipotetik hikâyeler anlatmaktadır (Selçuk, 2000'den aktaran Aladağ, 2009). Kohlberg, kendi oluşturduğu hikâyeleri, Türkiye de içinde olmak üzere dünyadaki birçok ülkede farklı yaşlardan erkek çocuklara sormuştur. Vermiş oldukları cevapları 3 ana dönem olarak 6 farklı ahlaki gelişim evresinde sınıflandırmıştır. Bu dönemleri çok önemsemiş, bir üst döneme geçişin önemi üzerinde durmuştur (Gündüz, 2018). Kohlberg'in oluşturduğu gelişim seviyelerinden ilki gelenek öncesi seviyedir, ondan sonraki seviye geleneksel seviye, üçüncüsü de gelenek sonrası seviyedir. Seviyelerin her biri 2 evreden oluşmaktadır. Evreler şu şekildedir (Gündüz, 2018):

Gelenek Öncesi Düzey (4-10 yaş): Çocuğun benmerkezci olduğu ve yaşadığı olayları değerlendirirken otoriteyi dikkate alıp ödül-ceza mekanizmasına göre hareket ettiği dönemdir. “Ceza İtaat Dönemi”ve “Saf Çıkarıcı Dönem”olmak üzere kendi içinde iki alt döneme ayrılır.

Geleneksel Düzey (10-18 yaş): Çocuğun benmerkezcilikten az da olsa uzaklaşarak yakınındaki insanları da önemseyerek hareket ettiği dönemdir.”İyi Çocuk Eğilimi”ve “Kanun-Düzen Dönemi”olmak üzere iki alt döneme ayrılır.

Gelenek Ötesi Düzey (18 yaş ve sonrası): Bu seviye, ahlaki olarak en üst düzeydir. Bu seviyeye ulaşmış bireyler benmerkezcilikten uzaklaşmış, yalnız içinde bulunduğu toplumu değil bütün insanlığı önemsemeye başlamıştır. Bireyin kişiliği tam olarak oturmuştur. Bu dönem de “Sosyal Sözleşme”ve “Evrensel Ahlaki İlkeler”olmak üzere iki alt döneme ayrılır.

Bu yaklaşımdaki asıl hedef, öğrencilerin davranışlarına yol gösterecek ahlaki ilkeler geliştirmelerine yardımcı olmaktır. Öğrencilerin bir konuda değerlendirme yaparken kullandığı dayanaklar, kişinin ahlaki gelişimi ile ilgili fikir verir. Bu sırada önemli olan öğrencinin çözümü değil çözüme giderken kullandığı yoldur (Akbaş, 2008).

2.9.5. Değerlerin Gizli Öğretimi (Örtük Program)

Öğrencilerin değerleri öğreniminde, okullarda uygulanan resmi program bu görevi üstlenir. Yalnız, okullarda öğretmenlerin ve programın sınırlı kaldığı yerler olabilir. Öğrencilerin okul dışında da bir sosyal hayatı olduğu unutulmamalıdır. Değerlerin öğreniminde de öğrenciler resmi programla formel olarak bu kazanımı sağlarken informal olarak da okul dışında kazanımlar sağlarlar. Bu durum da örtük programı işaret etmektedir. Örtük program, formel eğitimi dışlamamakla birlikte ikisi bir bütün şeklinde düşünülmelidir. Yazılı olmayan ama değerlerin kazanılması aşamasında, yazılı programdan daha işlevsel olan örtük(gizil) programın, okulda önce yöneticiler olmak üzere tüm çalışanların bilincinde olması gerekir (Doğanay, 2007). Bu şekilde istenilen sonuca ulaşılabilir.

2.9.6. Eylem Öğrenme

Değer kavramı, içeriği açısından uzun vadede oluşan ve sonucunda davranışlar ile kendini gösterebilen bir olgudur. Eylem öğrenme dışındaki yöntemler, çoğunlukla değer kavramının sözel ve düşünce kısmıyla ilgilenmiştir. Eylem öğrenme ise değer kazanılmasında somut davranışların önemli olduğu yaklaşım şeklindedir. Örneğin birçok kişi, kendini vatansever olarak göstermekte ama davranışlarına bunu yansıtamamaktadır (Gündüz, Aktepe, 2018).

Eylem yolu ile öğrenmede, öğrencilerin uygulayarak öğrenmelerine katkı sağlayacak sosyal etkinlikler düzenlenmesine önem verilmelidir (Tahiroğlu, Çetin, 2015). Bireylerin aktif katılım sağladıkları, deneyimledikleri aktivitelerde daha çok kalıcılık sağlandığı görülmektedir.

2.9.7. Gözlem Yolu İle Öğrenme

Gözlem yolu ile öğrenme yaklaşımı, öğrenciyi aktif hale getirir ve duyu organları ile doğrudan öğrenmelerini sağlar. Aynı zamanda, birçok sosyal davranışın ve değer kazanılmasına katkı sağlar (Yiğittir, Kaymakçı, 2012). Çocuklar genellikle yakın çevrelerinde gördükleri kişileri gözlemleyerek davranışları edinirler. Bu durumda da

eğitimcilerin, öğrencilerin model olarak seçtikleri kişilerin olumlu değerlerini öne çıkararak bu değerlerin benimsenmesine yardım etmesi gerekmektedir (Tahiroğlu, Çetin, 2015).

2.10. Değer Eğitiminin Önemi

İyi bir toplumun oluşturulabilmesi, o toplumu oluşturan insanların birbirleri ile iyi ilişkiler kurması; güven, sevgi, saygı, hoşgörü, vatan sevgisi gibi değerler çevresinde yaşamaları ile sağlanabilir. Bunun sağlanabilmesi için toplumda değerlerin bilincine varılması, benimsenmesi gerekir. Bireyin toplumun önem verdiği değerlerin farkına varması, değerleri benimsemesi ve kişiliğini bu değerlere göre şekillendirip kendi davranışlarına yansıtabilmesi eğitim aracılığıyla olur. Bu eğitime de değer eğitimi denilmektedir (Yeşil, Aydın, 2007).

Akbaş (2004)'a göre değer eğitiminin 2 amacı vardır. Bunlardan ilki, tüm insanların yaşamlarından memnun olmaları ve dürüst bir hayat sürmeleri; ikincisi ise toplumun iyiliğine katkı sağlamaktır. Son zamanlarda özellikle yetişkinlerde, değerlerimizi yitirmeye başladığımıza yönelik endişeler baş göstermeye başlamıştır. Nesiller arası değer çatışmaları, ailelerdeki ilgisizlik, suç işleme sayısındaki artış, televizyon ve tablet gibi araçların şüursuz kullanımı ve etkileri bu kaygıların yersiz olmadığına işaret etmektedir. Bununla birlikte öğrencilerdeki rekabet ortamı, amaçsızlık gibi faktörler değer eğitime olan ihtiyacımızın boyutunu göstermektedir (Gümüş, 2016).

Değerler, öğrenebilen ve öğretilen kavramlardır ve öncelikle eğitime ait bir konudur. Ailede, okulda, sosyal yaşamda değerlerin öğretilmesi ve sahip çıkılması gerekir. Okul kurumu, öğrencilerin gerçek yaşamın farkına varıp toplumsal değerleri benimsedikleri yerlerdir. Bundan dolayı sistemli bir şekilde değerlerin öğretilmesi için uygundur. Değerlerin kazandırılmasında en önemli rol, öğretmendedir (Arabacı, Akgül, 2013). Ancak eğitimin ailede başladığı göz önünde tutulduğunda ailenin sorumluluğu da unutulmamalıdır. Çocuğun doğumundan itibaren içinde bulunduğu ailesi; psikoloji gelişimi, karakter gelişimi, değer kazanımı bakımından ilk çevresidir. Aile, değer eğitiminin başladığı yerdir. Bu eğitim kişilik gelişimi, değer oluşumu ve toplum hayatına uyumun zemininin hazırlandığı kritik dönemlere denk gelir (Aydın, Akyol Gürler, 2018).

Değerlerden sıyrılmış bir eğitim düzeni olamayacağı için bireylere yol gösteren, diğer davranış tutum ve tavırlardaki gibi bir öğrenmenin sonucunda var olan hiçbir değer öğretiminde yeri göz ardı edilmemelidir. Bu sebeple hayatımızın bu kadar içinde olan değer eğitiminde öğrencilere yol gösterici olan öğretmenlerin değer yönelimlerinin farkındalığı da önemlidir (Memiş, Güney Gedik, 2010).

Unutulmamalıdır ki; davranışa dönüşmeyen değer eğitimi, kendini tamamlamamıştır. (Akbaş, 2004). Bir toplumu ayakta tutan iskelet, değerlerdir (Balcı, 2005).

2.11. Vatanseverlik Değeri

Vatanseverlik kelimesinin anlamını tam olarak kavrayabilmek için öncelikle vatan kelimesinin ne ifade ettiğini açıklamakta yarar vardır.

TDK (2019)'ya göre vatan (yurt) kavramı; “Bir halkın üzerinde yaşadığı, kültürünü oluşturduğu toprak parçası”olarak tanımlanmaktadır. İnsanların birlik olup huzur içinde yaşamlarını devam ettirebilmelerinde aynı toprak parçası üzerinde yaşayıp benzer duyguları paylaşmaları önemlidir. Vatanseverlik, insanların bir arada yaşadığı toplumun birliğine ve vatanın bölünmez bütünlüğüne inanmaktır. Vatansever kişi, milletin ve ülkesinin tüm özelliklerini tanıyan, geçmişini, sahip olduğu kültürünü, değerlerini bilen ve bunlara sahip çıkan bireydir. Milletin askeri başarılarıyla gurur duyar, ülkesi için yapması gereken sorumlulukları yerine getirir (Karagözoğlu, 2018). Vatan duygusu insanlık tarihi kadar eskidir (Kurt, 2007). Gençler insanlık bilincine vatanseverlik duygusuyla ulaşarak doğanın dostu, tarihinin dostu, geleceğin dostu olarak hayatını sürdürecektir. Ülkesinde bulunan tarihî yerleri gezerken onların hangi amaçla yapıldığını, ne anlam ifade ettiğini bilmelidir (Saltuklu, 2018).

Gündüz (2018)' e göre; vatanseverlik kavramı tek bir boyuttan oluşmamaktadır. Görevini layıkıyla yapan bir öğretmen de çocuğu için üzerine düşen görevleri yerine getiren bir anne de nöbetini iyi tutan bir asker de vatanseverdir. Şarşembiyeva (2015)'ya göre vatanseverlik, insanları bir arada tutan özelliğinin yanında ayıran bir özelliğe de sahiptir. İlkel bir insanın kendi kabilesine bağlılığının bir ölçüsü de onun diğer kabilelere hissettiği düşmanlıktır. İnsanın vatandaşlarına karşı hissettiği sevgi ve bağlılıkla yabancı kişilere karşı hissettiği düşmanlık aynı psikolojik kaynaktan ileri gelmektedir. Ravitch (2006)'e göre de; kişinin vatansever olması, diğer ülkelerin erdemini kabul etmemesi değildir. Aynı şekilde kendi ülkesinin hatalarını görmezden

gelmesi değildir. Vatansever bir kişi başka yerlerde yaşayanlara saygı duyar, onların ülkesini de sever. Bu değer, bir erdem haline getirilmeli, aynı zamanda birey kendisi için düşündüğü güzel duyguları başka bir kişi için de düşünmelidir. İnsanlar arasında olan farklılıklar onların bir arada huzurlu bir şekilde yaşamasına engel olmamalıdır. Vatan ve duygu birliğinin yanında renk, ırk, dil, din, etnik farklılıklara bakılmaksızın kanun önünde eşit haklara sahip her insan vatandaştır (Küveli, 2019).

Bireyin vatanseverlik değerine ne derece önem verdiği ya da vermediği bu değer in okullarda nasıl öğretildiğine bağlıdır. Eğer bireyler eleştiriye kapalı olacak şekilde aşırı milliyetçi yetiştirilirse bu doğru bir öğretim olmaz (Ravitch, 2006, 579).

Okullarda verilen vatanseverlik değeri de geçmişten bu yana hem isim olarak hem uygulanış olarak değişiklik gösterdi. Cumhuriyetin ilanı ile “vatandaşlık eğitimi” daha önemli hale geldi ve 2005 yılına kadar eğitim programlarında farklı isimlerde yer aldı. 2005 yılından itibaren disiplinler arası yaklaşımın önemsenmesi ile “vatandaşlık eğitimi” ilköğretim programındaki derslerin içine ara ara konulurken 2008-2009 öğretim yılında bu ders, öğretim programlarından kaldırıldı ve seçmeli ders olarak okutulmaya başlandı. 2010-2011 eğitim-öğretim senesinden sonra da “Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi” adı ile zorunlu bir ders olarak programa konuldu. “Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi”ara disiplin olarak ilköğretim derslerine de eklendi (Merey, Karatekin, Kuş, 2012). Eğitim programlarındaki yerini koruyan vatandaşlık ara disiplini/dersi öğrencilerin vatanını seven, kendi görev ve sorumluluklarını bilen bireyler olarak yetişmesine katkı sağlamaktadır.

2.12. Vatanseverlik Türleri

Kör vatanseverlik (Blind patriotism); bireyin kendi vatanının politika ve eylemlerini kayıtsız kabullenerek bağlı olma halidir. Sorgulama, eleştirme durumları kabul edilemez. Yapıcı vatanseverlik (Constructive patriotism); bireyin kendi ülkesinin eleştirel olmayan yönlerine körü körüne bağlı olmak yerine eleştirebilme, yapıcı olan politikalarını alkışlama, destekleme halidir (Kahne, Ellen, 2006).

Sadece tek taraflı ve sorgulamayan kör (otoriter) bir vatanseverlik dışında iş ahlakına sahip, sorumluluğu, kurallara uymayı ve eleştirmeyi destekleyen, bilimsel, sosyal, dinsel ve kültürel ilerlemeyi ilk hedefi yapan yapıcı (demokratik) bir vatanseverlik bilinci yerleşmelidir (Nazıroğlu, Göksu, 2018).

Westheimer (2006), vatanseverlik ile ilgili birçok tutumu derinlemesine inceleyerek demokratik ve otoriter vatanseverlik olarak iki başlık altında toplamıştır. Bu vatanseverlik tutumları arasındaki farkları, Tablo 3’te gösterildiği gibi açıklamıştır.

Tablo 5: Westheimer’in Vatanseverlik Tutumları

	Vatanseverlik Politikaları	
	Otoriter Vatanseverlik	Demokratik Vatanseverlik
İdeoloji	*Kişinin ülkesinin, diğerlerine karşı üstün olduğu inancı *Sorgusuz bağlılık * Ülkesindeki sosyal uyumsuzluklara ve eksikliklere karşı kör olan bağlılık *Konformist; tehlikeli ve istikrarsızlık olarak görülen muhalefet	*Bir ulusunun fikirlerinin hayranlık duymaya ve saygı duymaya değer olduğu inancı * Sorgulayan, eleştirel olan. *Özellikle ülke içinde eksikliklerin kınanmasında açık sözlülük. *Muhalefetin teşvik edilmesinde bile saygılı olma.
Sloganlar	Haklı veya haksız, benim ülkem. Ya sev ya da terk et.	* Muhalefet etmek, vatan bir unsurdur. Sessiz kalmama hakkına sahipsin.
Tarihsel Örnekler	* McCarthy dönemi Amerikan Karşıtı Faaliyetleri İzleme Komitesi(HUAC) davaları, vatansever olmayan ve anti amerikan olan muhalif görüşleri güçlendirdi.	* Paul Robeson, Pete Seeger ve diğerlerinin aşırı vatansever ifadeleri HUAC’tan önce komiteyi Amerikan Demokrasi ve adaleti ilkelerinden saptığı için uyarıydı.
Çağdaş Örnekler	*Irak’taki savaşa karşı olanlarla, terörü destekleyen ya da Amerika’ya karşı kin besleyenleri eşit tutmak.	*Özellikle ulusal kriz zamanlarında, sivil özgürlükler, adalet, eşitlik ve hoşgörü gibi Amerikan prensiplerini desteklemek.

Westheimer, Joel. 2006. Politics and Patriotism in Education. **Phi Delta Kappan**. c. 87. s. 8: 608-620) 610’dan uyarlanmıştır.

2.13. İlgili Araştırmalar

Özcel (2019)’in ‘‘3. ve 4. Sınıf Öğrencilerinin ve Sınıf Öğretmenlerinin Vatanseverlik Değerine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi’’başlıklı tezinin örneklemini Kocaeli ili Körfez ilçesinde bulunan, 4 devlet okulu ile 1 özel okulda çalışmakta olan 29 sınıf öğretmeni ve 435 öğrenci oluşturmaktadır. Verilerin toplanmasında, öğretmenler ile vatanseverlik tutum anketi, görüşme formu ve açık uçlu sorular; öğrencilerle yarı yapılandırılmış görüşme formu ve hikâye tamamlama formları kullanılmıştır. Araştırmanın sonucu olarak; öğretmenlerin vatanseverlik

değerlerinin yüksek olduğu, vatanseverlik değerine önem verdikleri, öğretmek için de çabaladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin de olumlu tutum içinde oldukları görülmüştür.

Bilginer (2019)'in “Ortaokul Öğrencilerinin Vatanseverlik Değerine Yönelik Algılarının İncelenmesi” başlıklı tez çalışmasının amacı, ortaokulda öğrenim görmekte olan öğrencilerin, sosyal bilgiler öğretim programında bulunan “vatanseverlik” değerine karşı sergiledikleri tutumu belirlemektir. Araştırmanın çalışma grubunu, 2018-2019 eğitim-öğretim yılı Ankara ilindeki bir ortaokulda öğrenim gören 112 yedinci sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Verilerin toplanmasında vatanseverlik değeri ile alakalı bir metafor formu kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda öğrencilerin vatanseverliğe karşı bakış açısının; öncelikli olan, güzellikler barındıran, sevgi ve beraberliği içeren, vazgeçilmez olan gibi ifadelerle açıkladığı görülmektedir.

Karaderili (2019)'nin “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Vatanseverlik Değerinin Kazanımına İlişkin Görüşleri” başlıklı tez çalışması, sosyal bilgiler öğretmenlerinin vatanseverlik değerinin kazanılması süreci ile ilgili düşüncelerini ortaya çıkarmak amacıyla uygulanan bir durum çalışmasıdır. Nitel veri analizi kullanılmıştır. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Ankara ili Çankaya, Keçiören, Mamak ilçelerinde görev yapmakta olan 14 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmanın sonucunda, öğretmenlerin değerler eğitimi önemseyen ama ders programının vatanseverlik değeri bakımından uygun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Demirok (2019)'un ortaokulda görev yapan öğretmenler ile yaptığı “Sosyal Bilgiler Dersi Öğretmenlerinin Bağımsızlık ve Vatanseverlik Değerlerinin Kazandırılmasına İlişkin Yaptıkları Çalışmaların Belirlenmesi” başlıklı tezinin amacı; ortaokullarda görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinin vatanseverlik ve bağımsızlık değerlerini öğrencilere kazandırma anlamında uyguladıkları çalışmaların tespit edilmesidir. Araştırmanın çalışma grubu, 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Konya ili Selçuklu, Karatay ve Meran ilçelerinde 22 ayrı okulda görev yapan toplam 35 sosyal bilgiler öğretmeninden oluşmaktadır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan fenomenoloji deseni uygulanmıştır. Veriler yarı-yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Verilerin analizinde betimsel analiz yöntemi uygulanmıştır. Araştırma

sonucunda; öğretmenlerin bu süreçte genel olarak görsel ve işitsel materyalleri tercih ettikleri, değerleri aktarma sürecinde bir sorunla karşılaşmadıkları, öğretmenlerin zümrelerinden destek aldıkları, düşünce ve önerilerinde mevcut öğretim programında düzenlemelere gidilerek sosyal bilgiler dersinin ve değer öğretiminin daha etkili hale geleceği, değer eğitiminin ayrı olarak ders müfredatı olması gerektiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Tarhan (2019)'ın “Vatandaşlık Bağlamında Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Vatanseverlik Tutumları ve Görüşleri” başlıklı tezinin çalışma grubunu nicel çalışma için, 2017-2018 eğitim-öğretim yılında farklı şehirlerdeki 7 üniversitede öğrenim gören sosyal bilgiler öğrencilerinin oluşturduğu 1467 kişi oluşturmaktadır. Nitel araştırma için nicel kısımda katılımcı olan 4. sınıfta öğrenim gören öğrenciler arasından gönüllülük esaslı seçilmiş 50 kişi oluşturmaktadır. Verilerin toplanmasında “yurtseverlik tutum ölçeği” ve “yapılandırılmış görüşme formu” kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda; öğretmen adaylarının kör yurtseverlik tutumlarının orta seviyede, yapıcı yurtseverlik tutumlarının çok yüksek seviyede olduğu görülmüştür. Ayrıca vatansever olmanın iyi bir hayat sunduğu, ülkenin var olması için gerekli olduğu, vatansever insanların vatanı için bilinçli olması, vatandaşlık görevlerini icra etmeleri gerektiği vb. sonuçlara ulaşılmıştır.

Küpeli (2019)'nin “Coğrafya Dersi Kapsamında Doğal ve Kültürel Miras Varlıklarımıza Yapılan Gezilerin ve Gözlemlerin Vatanseverlik Değeri Üzerine Katkısı” başlıklı tezinin amacı; lise düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin coğrafya dersinde doğal ve kültürel miras varlıklarımıza yapılan gezi ve gözlemlerin vatanseverlik değerine ne derece katkı sağladığını incelemektir. Araştırmanın çalışma grubu; 2018-2019 eğitim-öğretim yılı Giresun ili 1 özel lise ve 6 genel lisede öğrenim görmekte olan 388 öğrenciyi kapsamaktadır. Veri toplama aracı olarak, araştırmacı tarafından hazırlanan “Coğrafya Dersi Vatanseverlik Değeri Ölçeği” anketi kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda; vatanseverlik değerine yönelik öğrenciler arasında okul ve alan türlerine göre bir fark görülmemiş, öğrencilerin bu değere karşı pozitif yönde bir bilince sahip oldukları gözlenmiştir. Cinsiyet değişkenine göre ise kızların erkeklere göre daha duyarlı ve bilinçli oldukları gözlenmiştir. Geziye katılım sağlamaları bakımından, geziye katılanların katılmayanlara göre pozitif yönde cevap verdikleri, vatanseverlik bilincini oluşturmada bireylerin gezi ve gözlem yapmalarının önemli olduğuna ulaşılmıştır.

Keleş (2019)'in ‘‘Vatanseverlik Değeri İle Çoklu Zekâ Alanları Arasındaki İlişkiyi Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma’’başlıklı yüksek lisans tez çalışmasının amacı; üniversitede öğrenim görmekte olan bireylerin vatanseverlik değerleri ile çoklu zekâ alanları arasında bağlantı olup olmadığını incelemektir. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. Örneklemi 2018-2019 öğretim yılında Cumhuriyet Üniversitesinde halkla ilişkiler ve tanıtım, rehberlik ve psikolojik danışmanlık, veterinerlik bölümü, beden eğitimi, matematik, resim ve Türkçe öğretmenliği bölümünde öğrenim gören 238’i kadın, 162’si erkek toplam 400 kişi oluşturmaktadır. Araştırmada verilerin toplanmasında ‘‘yurtseverlik tutum ölçeği’’ve ‘‘çoklu zekâ alanlarında kendini değerlendirme envanteri’’kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda; öğrencilerin bazı çoklu zekâ alanları ile kör vatanseverlik tutumları arasında pozitif yönde zayıf bir ilişki saptanmıştır.

Konuk (2019)’un ‘‘İlkokul Öğretmenlerinin Duygusal Zekâ Düzeyleri ile Örgütsel Vatandaşlık Tutumları Arasındaki İlişki’’başlıklı tezinin amacı ilkökul öğretmenlerinin duygusal zekâ seviyeleri ile örgütsel vatandaşlık tutumları arasındaki bağı saptamaktır. Verileri toplama aracı olarak başka bir araştırmacı tarafından geliştirilen tutum ölçeği uygulanmıştır. Araştırmanın sonucu olarak; toplam duygusal zekânın artmasıyla örgütsel vatandaşlık davranışlarının da arttığı, ilkökul öğretmenlerinin duygusal zekâ, örgütsel vatandaşlık boyutu ve alt boyutlarının puan ortalamalarının yüksek olduğu gibi sonuçlara ulaşılmıştır.

Gündüz (2018)’ün ‘Tarih Öğretmenlerinin Ortaöğretim Öğrencilerine Vatanseverlik Değerini Öğretirken Kullandıkları Değer Yaklaşımlarının Tespit Edilmesi’’başlıklı tezinin amacı; tarih öğretmenlerinin ortaöğretim öğrencilerine vatanseverlik değerini öğretirken ele aldıkları değer yaklaşımlarını belirlemek, vatanseverlik kavramına yeni bir bakış açısı getirmeye çalışmaktır. Veri toplama aracı olarak ‘‘yarı-yapılandırılmış görüşme’’uygulanmıştır. Verilerin analizinde nitel analiz tekniklerinden içerik analizi ve betimsel analiz kullanılmıştır. Araştırmanın sonucu olarak; tarih öğretmenlerinin vatanseverlik algıları, vatanseverliği öğretme şekilleri ve kullandıkları materyaller olarak benzer düşüncelere sahip oldukları görülmektedir. Ama bu değerin öğretimi sonrasında, öğrencinin değeri kazanıp kazanmadığı konusunda farklı düşünceler ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak bakıldığında; tarih öğretmenlerinin görüşlerine göre öğrenci merkezli yöntemlerin, faydalı materyallerin kullanılması önemlidir.

Yıldız (2018)'ın “‘Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Vatanseverlik ve Sosyal Bilgiler Derslerinde Vatanseverlik Eğitimi Hakkındaki Görüşleri”’başlıklı tezinin amacı; sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde vatanseverlik eğitimi ile ilgili düşüncelerini incelemektir. Bu çalışma, 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Kütahya şehrinde görev yapmakta olan 20 sosyal bilgiler öğretmeni ile yürütülmüştür. Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak “‘yarı-yapılandırılmış görüşme”’uygulanmıştır. Araştırmanın sonucuna göre; öğretmenler eğitimin ilk olarak ailede başladığını, sonrasında okulda devam ettiğini düşünmektedir. Öğretmenlerin vatanseverliği anlatırken genellikle geleneksel yöntemleri kullandığı, çoğunlukla video izleme, resim ve fotoğraf kullanma, akıllı tahta vs. ile desteklediği görülmektedir. Model olmanın önemli olduğu, programın içeriklerinin yoğun olması, ders saatlerinin azlığı, eğitim politikaları gibi sorunların var olduğu, öğretmenler için vatanseverlik eğitiminin önemli olduğu vb. sonuçlara ulaşılmıştır.

Bıçak (2018)'ın “‘Öğretmenlerin Vatandaşlık Eğitimi ve Vatandaşlık Eğitimi Sürecine Yönelik Görüşlerinin Analizi”’başlıklı tezinin amacı; vatandaşlık eğitimi ve bu eğitimin sürecine yönelik öğretmen görüşlerini kadın/erkek, meslekte kaçınıcı yılında olduğu, eğitim seviyesi, üniversite döneminde vatandaşlık eğitimi alma ve hizmet içi eğitimlerde bulunma durumlarına göre inceleyip bu konuda belli bir görüşe ulaşmaktır. Araştırmanın çalışma grubu Çorum il merkezi ve ilçelerinde bulunan 20 Anadolu Lisesinde öğretmenlik yapan 280 öğretmenden oluşmaktadır. Veri toplama aracı olarak “‘Vatandaşlık Eğitimi Ölçeği”’kullanılmıştır. Araştırmanın sonucu olarak öğretmenlerin yurttaşlık eğitiminin verilme yöntemi ile ilgili olarak bazı görüşlerinin cinsiyete göre farklılaştığı; yurttaşlık eğitiminin genel, sosyal yönüne ve eğitim sistemindeki yerine yönelik öğretmen görüşlerinin kıdemlerine göre farklılaştığı görülmüştür.

Gümüş (2016)'ün öğrencilerle çalıştığı “‘İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Türk Büyüklerine Saygı, Aile Birliğine Önem Verme ve Vatanseverlik Değerinin Karma Yaklaşımına Dayalı Etkinliklerle Öğretimi”’başlıklı tez çalışmasında ilkökul 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde Türk büyüklerine saygı, aile birliğine önem verme ve vatanseverlik değerinin karma yaklaşıma dayalı etkinliklerle öğretiminin öğrenci davranışlarına etkisi belirlenmiş ve bu değerlerin öğretiminden ortaya çıkan bulgular değerlendirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 2012-2013 eğitim-öğretim yılı

Ankara ili Mamak ilçesinde öğrenim gören Özkent Akbilek Ortaokulu'nun 4. sınıfı öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklemi; deney grubunda 32, kontrol grubunda 33 kişi olmak üzere toplam 65 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın sonucunda, deney grubunun tutum puanlarında artış olduğu ve deney grubu lehine anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Karma yaklaşıma dayalı etkinliklerin, değer öğretimi kolaylaştırdığı ve öğrencileri olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir. Deney grubu öğrencilerinin değerleri daha çok benimseyen, aile geçmişlerini öğrenmeye istekli olan, Türk büyüklerini örnek almanın yararlı olacağını düşünen bireyler oldukları görülmüştür.

Taş (2016)'ın "Mesnevi Destekli Değerler Eğitiminin İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Tutumlarına Etkisi" başlıklı tezinin amacı; mesnevi destekli değerler eğitiminin ilkokul 4. sınıf kademesindeki öğrencilerin vatanseverlik, misafirperverlik, hoşgörü, aile birliğine önem verme ve yardımseverlik değerlerine yönelik tutumlarına etkisini incelemektir. Deney grubu öğrencilerinin, aktarılan değerlere dair tutum puanlarında artış görülmüştür. Uygulama öncesi ve sonrasında tutum puanlarında cinsiyet, anne-baba öğrenim düzeyi, gelir durumu değişkenlerine yönelik anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Avcı (2015)'nın öğretmen ve öğrencilerle uyguladığı "Sosyal Bilgiler Dersinde Vatanseverlik Değerinin Kazandırılmasına Yönelik Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri" başlıklı tezinin amacı; sosyal bilgiler öğretmenleri ile 7. sınıfta öğrenim görmekte olan öğrencilerin vatanseverlik değerine yönelik görüşlerini incelemektir. Çalışmanın çalışma grubunu 2014-2015 eğitim-öğretim yılında Kastamonu ili merkez ilçesinde görev yapan 28 sosyal bilgiler öğretmeni ile belirlenen 3 okuldan seçilen 125 tane 7. sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Verilerin toplanması öğrencilere kompozisyon yazdırıp resim, karikatür çizdirilerek; öğretmenlere ise yarı-yapılandırılmış görüşme uygulanarak sağlanmıştır. Veriler, içerik analizi yolu ile analiz edilmiştir. Çalışmanın sonucunda sosyal bilgiler öğretmenleri vatanseverlik kavramını açıklarken vatanını, milletini sevmek olarak ifade etmişlerdir. Öğretmen ve öğrencilerin vatanseverliği anlama biçimlerinde benzerlikler olduğu gibi farklılıklar da olduğu; öğrencilerin değeri kazanıp kazanmadığını davranışlarını gözlemleyip sorular sorma, kompozisyon yazdırma vb. çalışmalar ile incelediklerini ifade etmişlerdir.

Gülmüş (2015)'ün ‘‘İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Konularında Değer Öğretimine İlişkin Sınıf Öğretmeni Görüşleri’’başlıklı tezinde sınıf öğretmenlerinin 4. sınıf sosyal bilgiler dersi tarih konularında değer öğretimine yönelik düşünceleri belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışma grubunu 2013-2014 eğitim-öğretim yılı Burdur ilinde bulunan ilkokul 4. sınıf okutan 20’si kadın, 13’ü erkek olmak üzere toplam 33 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmanın sonucunda; öğretmenlerin en çok drama etkinliklerini kullandıkları, en çok vatanseverlik değerini ifade ettikleri, en zorlandıkları kısmın materyal eksiklikleri konusunda olduğu vb. sonuçlara ulaşılmıştır.

Kapan (2014)’ın ‘‘7. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersindeki Değerleri Kazanma Durumlarının İncelenmesi’’başlıklı tezinin amacı, 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde değerleri kazanma durumları ve bu aşamada etkili olan faktörleri ortaya çıkarmaktır. Araştırmanın nitel kısmının çalışma grubunu 2012-2013 eğitim-öğretim yılında 7. sınıfta öğrenim gören 462 öğrenci oluşturmaktadır. Nicel kısmının çalışma grubunu ise 18 tane sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmanın sonucunda; sosyal bilgiler öğretmenlerinin 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde geçen değerleri kazanmalarında çoğunlukla aile ve arkadaşlarından kaynaklanan problemler yaşadıkları ve bu problemlerin çözülmesine yönelik Milli Eğitim Bakanlığına, öğrencilerin ailelerine, öğretmenlere, okulun yönetimine yönelik öneriler geliştirdikleri gibi sonuçlara ulaşılmıştır.

Elban (2011)’ın 11. sınıf öğrencileriyle yaptığı ‘‘Ortaöğretim 11. Sınıf Öğrencilerinin Tarih Dersine Yönelik Tutumları ile Vatanseverlik Tutumları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi’’konulu tezinin çalışma grubunu 2009-2010 eğitim-öğretim yılı Ankara ili Kazan ilçesinde bulunan 3 ortaöğretim okulunun 11. sınıf düzeyindeki 131’i kız, 109’u erkek olmak üzere toplam 240 öğrencisi oluşturmaktadır. Amacı; vatanseverlik aktarımı ve tarih dersleri arasındaki bağlantıları incelemek, vatanseverlik aktarımı üzerinde tarih derslerinin rolünün nasıl olması gerektiği konusunda çalışma yapan araştırmacıların görüşlerini incelemektir. Araştırmada verilerin toplanmasında ‘‘Tahran Dersi Tutum Ölçeği’’kullanılmıştır. Araştırmanın yapıcı ve tutucu vatanseverlik tutumları ile tarih dersine yönelik tutumları arasındaki ilişkiye yönelik sonuçlarında; öğrencilerin tarih dersine yönelik tutumları ile yapıcı vatanseverlik tutumları arasında orta seviyede pozitif korelasyon,

tutucu vatanseverlik tutumları ile tarih dersine yönelik tutumları arasında anlamlı ama düşük seviyede pozitif yönde korelasyon olduğu görülmüştür.

Coşkun (2011)'un “İlköğretim Birinci Kademe 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimi” başlıklı tezinde; ilköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler programında bulunan değerlerden sorumluluk, doğal çevre ve tarihsel mirasa duyarlılık, İstiklal Marşı'na, bayrağa saygı ve hoşgörü değeri temel alınarak öğrencilerin adı geçen değerleri algılama seviyeleri ile ilgili durum değerlendirmesinin yapılması hedeflenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu Denizli ili merkez ilçesine bağlı olan ilköğretim okullarındaki 5. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda; öğrencilerin sorumluluk sahibi olma değerini tam olarak özümseyip uygulayamadıkları, yakınlarına hoşgörülü olup tanımadıklarına ya da az tanıdıklarına karşı hoşgörülerinin az olduğu gibi sonuçlara ulaşılmıştır.

Kışhoğlu (2010)'nın “Collective action and Group Attachment: Interplay of Free-Riding Behaviour and Patriotism” başlıklı tezi, bireysel motivasyon kaybı-bedavacılık durumunun psikolojik açıdan incelenmesi ve kaybın grup bağlanması ile vatanseverlik ilişkisini incelemektedir. Verilerin toplanmasında bedavacılığı ölçen bir “kamusal mallar oyunu” deneyi uygulaması yapılmıştır. 95'i kadın, 85'i erkek olmak üzere toplam 192 katılımcı vardır. Araştırmanın sonucu olarak; bedavacılık yapıcı vatanseverlik ile negatif ilişki göstermiş ve kör vatanseverlik ile bir ilişkisi bulunamamıştır.

Kurt (2007)'un “Öğretmenlerin Demokrasi, Vatandaşlık ve Vatanseverlik Algılarının Nitel Olarak İncelenmesi” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasında, araştırmanın çalışma grubunu İstanbul ili Tuzla ilçesinde görev yapmakta olan 22 kadın, 23 erkek öğretmen olmak üzere toplamda 45 kişi oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu ve görüşme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, öğretmenler vatanseverlik eğitiminin verilmesi gerektiğini ve bu eğitimin okul, çevre ve aile işbirliğinde olmalısı gerektiğini savunmuşlardır.

Yörü (2007)'nin “Vatan Sevgisi ve Yurttaşlık Bilinci Oluşturmada Lise Coğrafya Derslerinin Yerinin Değerlendirilmesi” başlıklı tezinin amacı öğrenciler üzerinde vatan sevgisi ve yurttaşlık bilincinin yerleşmesinde lise döneminde görülen coğrafya

derslerinin yerini ve ne derece önemli olduğunu ortaya çıkarmaktır. Araştırmanın çalışma grubunu; Ankara ili merkez ilçesine bağlı Altındağ, Çankaya, Etimesgut, Mamak, Keçiören, Sincan ve Yenimahalle ilçelerindeki okullarda görev yapmakta olan 135 coğrafya öğretmeni oluşturmaktadır. Verilerin toplanılmasında survey(alan araştırması) yöntemi kullanıldığından dolayı geniş yelpazede bir literatür taraması yapılmıştır. Sonrasında ise ölçme aracı(anket) hazırlanmıştır. Araştırma sonucunda; Türkiye'nin coğrafi konumundan dolayı önemli bir yere sahip olduğu, bundan dolayı da vatanına sahip çıkan bilinçli vatandaşların yetiştirilmesinde ve kaynakların bilinçli kullanımı konusunda coğrafya dersinin önemli olduğu gibi sonuçlara ulaşılmıştır.

Ertürk (2006)'ün “Ders Kitaplarında Toplum, Yurttaşlık, Vatanseverlik ve Ekonomi Anlayışının Dönüşümü: 1997 ve 2004 İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitapları Üzerine Bir İçerik Analizi” başlıklı tezinin amacı; 2004 senesinde yapılan ilköğretim müfredat değişikliğinin hangi sebeplerde ortaya çıktığı, ilköğretimin amaçlarında gerçekleşen değişimlerin neler olduğu, bu değişimlerin 2 dönem müfredat ve ders kitapları üzerinde toplum ve vatanseverlik anlayışını, ekonomi ve ekonomik bir aktör olarak birey kurgusunu nasıl dönüştürdüğünü incelemektir. Araştırmanın sonucunda; 2004 yılındaki müfredat değişikliği ve yenilenen ders kitaplarının temel olarak 2 amacı karşıladığı görülmüştür. Birincisi; 1997 yılı müfredatındaki ulus-devlet anlayışına sahip ekonomik anlayışı dönüştürüp küresel bir ekonomi fikri oluşturmak; ikincisi ise küreselleşme sürecine kültürel ve siyasal alanda uyum sağlamak için hâlihazırda olan milli kültürü ve kimliği baştan tanımlama çabasıdır.

Kahne ve Ellen (2006)'ın bir lisede bulunan 2366 öğrenciyle yapılan “Is patriotism Good for Democracy?” A Study of High School Seniors' Patriotic Commitments adlı çalışmasında vatanseverlik türleri incelenmiştir. Ülkesine bağlı olma kısmında katılımcıların yüzde elliye geçen oranında ülkesini sevdiği; yapıcı vatanseverlik kısmında katılımcıların yüzde ellisinden fazlasının ülkesinin kalkınması için bazı politikalara itiraz edebileceği ve aktif bağlılık kısmında katılımcıların yüzde kırk biri oranında iyi bir vatandaş olabilmek için sivil hayata ve aynı zamanda siyasi hayata aktif katılması gerektiği düşüncesinde olduğu görülmektedir.

Yıldırım (2006)'ın “Türk Silahlı Kuvvetleri'nde Vatandaşlık Bilinci ve Vatan Sevgisi Eğitiminin Analizi” başlıklı tezinde, genel olarak çalışmaya katılan er ve erbaşların “Vatan Sevgisi Eğitimi”ne yönelik olumlu tutum ve duygular

besledikleri, er ve erbaşların “Vatan Sevgisi Eğitimi”ne istekli oldukları, katılımcıların eğitim seviyesinin arttıkça tutum puanlarının da olumlu olarak değiştiği görülmüştür.

Robert T. Schatz, Ervin Staub ve Howard Lawine (1999) tarafından uygulanan “On The Varieties of National Attachment: Blind Versus Constructive Patriotism”başlıklı araştırmada, k r ve yapıcı vatanseverlik üzerine çalışılmıştır. K r vatanseverlik koşulsuz bağlanan, eleştiriye kapalı olan şeklinde açıklanır. Yapıcı vatanseverlik de sorgulayan, gelen eleştiriye açık olan şeklinde açıklanır. Araştırmanın sonucunda, k r vatanseverlik; milliyetçi olma, yabancı tehdidi algısı ile pozitif ilişkidedir. Yapıcı vatanseverlik de politik göstergelerin, kapsayıcı ilgi ve bilgi ile pozitif ilişkidedir.

3. YÖNTEM

Bu bölümde; araştırma modeli, çalışma grubu, verilerin toplanması, veri toplama aracı, verilerin analizi ve etkinlik sürecinin planlanması ile ilgili bölümlere yer verilecektir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma, nitel araştırma yöntemine göre uygulanmıştır. Nitel araştırma; sosyal vakayı doğal ortamı, oluşumu içerisinde betimler. Niçin, nasıl, ne şekilde sorularına cevap arar. Sosyal olaylar incelenir (Karataş, 2015). Yorumlayan ve eleştirel yaklaşımı hayatına geçiren araştırmacıların sayısının, öncesine göre artması ile birlikte sosyal bilimlerde nitel araştırmanın önemi kayda değer derecede artmıştır (Berber, 2017).

Bu araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden bütüncül tek durum desenine yer verilmiştir. Tek durum desenlerinde adından da anlaşıldığı üzere, tek bir analiz birimi (bir kurum, bir program, bir okul, bir birey vb.) mevcuttur (Yıldırım, Şimşek, 2008).

3.2. Çalışma Grubu

Bu araştırma, 2019-2020 eğitim-öğretim yılında, İstanbul ili Ümraniye ilçesinde bir devlet okulunda 2. sınıfta eğitim gören 16'sı kız, 16'sı erkek olmak üzere toplam 32 öğrencinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmada gönüllülük esas alınmış, katılımcıların kimlikleri gizli tutulmuştur. Araştırmaya başlamadan önce Milli Eğitim Bakanlığından gerekli izinler alınmıştır.

Tablo 6: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	N	%
Kız	16	50
Erkek	16	50
Toplam	32	100

3.3. Verilerin Toplanması

Araştırmada kullanılan veriler, nitel araştırma tekniklerine uygun olarak araştırmacı tarafından geliştirilen, açık uçlu soruların oluşturduğu “Yarı Yapılandırılmış Görüşme” ile toplanmıştır. Literatürde, 3 çeşit görüşme tekniği ele alınır. Bu çalışmada kullanılan teknik, yarı yapılandırılmış görüşmedir. Görüşme tekniği, nitel araştırmada en çok kullanılan veri toplama yöntemlerindendir. Bir araştırma tekniği olarak görüşme, kişinin davranışlarının sebepleri veya o konu hakkındaki duyguları öğrenilmek isteniyor ise o kişiye gidilerek ondan bilgi almaktır. Kişinin vereceği özgür cevaplarla onun düşünceleri, görüşleri doğru şekilde öğrenilir (Türnüklü, 2000). Bu yöntem bir madenci metaforu ile açıklanmıştır. Görüşme süreci, bir madencinin maden aramak için derinlemesine kazı yapmasına benzetilmektedir. Bir madenci değerli bir madeni açığa çıkarmak amacıyla kazı yapıyor ise araştırmacı da karşıdaki kişinin düşüncelerini, algısını, duygu ve yorumlarını ortaya çıkarmak için çalışmaktadır (Kvale, Brinkmann, 1996’dan aktaran Türnüklü, 2000).

3.3.1. Veri Toplama Aracı

3.3.1.1. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Araştırmada, öğrencilerin vatanseverlik değerine yönelik görüşlerini almak için araştırmacı tarafından görüşme soruları geliştirilmiştir. Görüşme soruları hazırlanırken literatür araştırması yapılmıştır.

Görüşme formundaki soruların; amacından sapmayan, mantıklı, istenilen bilgiyi aşmayan, yönlendirmelerden kaçınan, anlaşılabilir, açık uçlu olmasına özen gösterilmelidir (Gündüz, 2018). Soruların anlaşılabilirliği ve amacına uygunluğunu test edebilmek için soruların pilot uygulaması 3 öğrenci ile yapılmıştır. Eksik, hatalı görülen, anlaşılması güç olan yerlerin düzeltmeleri yapılmıştır. Uygulama öncesinde katılımcılara bilgi verilmiş hazırlanan sorular ön-test şeklinde yöneltmiştir. Sorular, yarı yapılandırılmış 6 sorudan oluşmaktadır. Sorular açık uçlu olup öğrenciler sorularla ilgili düşüncelerini özgürce ifade etmektedir. Soruların hazırlanma sürecinde ilk olarak 9 soru oluşturulmuş, sonrasında sorular arasında eleme yapılarak soru sayısı 6’ya indirilmiştir. Soruların kapsam geçerliliğinin sağlanması için uygulanacak olan her etkinliği karşılayacak sorular oluşturulmaya dikkat edilmiştir. Çalışmanın güvenilirliğini sağlamak için 3 uzman görüşüne başvurulmuştur. Bu uzmanlar; Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Kırıkkale Üniversitesi ve Ordu Üniversitesinde görev yapan akademisyenlerdir. Araştırmanın güvenilirliği Miles ve

Huberman'ın (1994) formülü (Güvenirlilik= görüş birliği / görüş birliği + görüş ayrılığı) kullanılarak hesaplanmıştır. Nitel araştırmalarda, araştırmacı ve uzman arasındaki uyum yüksek olduğu zaman istenilen seviyede bir güvenirliliğe ulaşılmış olunur. Bu çalışmada yapılan güvenirlilik çalışmasında %70 oranında güvenirlilik sağlanmıştır. Kapsam geçerliğinin sağlanması için benzer çalışmalarla ilgili literatür çalışması yapıldı. Vatanseverliğin hangi boyutlarda incelendiğine bakıldı. Vatanseverliğin tüm boyutlarını kapsayacak şekilde etkinliklere yer verildi ve sorular oluşturuldu.

Etkinlik Süreci ve Planlanması

Etkinlik temelli öğretim ile ilgili genel çalışma planı ve yapılacak etkinlikler göz önünde tutularak etkinlikler öncesinde öğrencilere bilgi verilmiştir. Öğrencilere uygulanacak olan ön test-son test soruları ve etkinlikler, alanında uzman kişiler tarafından bir daha incelenmiştir. Araştırma öncesinde İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izin belgeleri alınmıştır. Sonrasında öğrencilere ön-test uygulaması yapılmış ve etkinliklere başlanmıştır. Yapılan etkinlikler 6 haftalık bir süreci kapsamaktadır. 6 haftalık süreç aşağıdaki gibi yol izlemiştir:

Araştırmaya katılan öğrencilere, hazırlanmış olan ön test uygulaması olarak yarı yapılandırılmış görüşme uygulanmış ve soruları cevaplamaları sağlanmıştır. Sonrasında vatanseverlik değeri ile ilgili olarak hazırlanmış olan 9 tane etkinlik uygulanmıştır. Bazı etkinliklere 1 ders saati, bazı etkinliklere 2 ders saati ayrılmıştır. Yapılan etkinlikler şu şekildedir:

1. Etkinlik: “Çanakkale Geçilmez”adındaki animasyon filmi sınıfta hep birlikte izlenir. Film sonunda öğrencilerin filmle ilgili görüşleri alınır.
2. Etkinlik: Öğrenciler homojen olarak gruplara ayrılır. Her gruba, vatani için canını vermiş 1 kişinin ismi verilir ve o kişi ile ilgili ertesi güne kadar araştırma yapıp bilgi toplamaları, resimler getirmeleri istenir. Ertesi gün her gruba bir fon kartonu ve renkli kalemler verilir. Kendine verilen kişi ile ilgili bir afiş hazırlamaları istenir. Etkinlik sonunda her grup hazırladığı afişini sınıfta sunar.
3. Etkinlik: Öğrencilerle birlikte, Sancaktepe’de bulunan “1915 Çanakkale Panorama Müzesi”ne geziye gidilir. Hem içerideki panoramik müze hem de dışarıdaki “Mini Çanakkale”alanı gezilir.

4. Etkinlik: Öğrenciler sınıf ortamında gruplara ayrılır, her gruba bir fon kartonu ile renkli kalemler verilir ve her grubun “vatan sevgisi” ile ilgili 2 kıtalık şiir yazmaları istenir. Öğrenciler birbirlerine danışarak fikirlerini dinleyerek her grup bir tane olacak şekilde şiir yazar ve sınıfta sunar.

5. Etkinlik: Öğrenciler, sınıf ortamında gruplara ayrılır. Her gruba renkli bir A3 boyutunda fon kartonu ve renkli kalemler verilir. Her grubun “vatan sevgisinin önemi” ile ilgili bir slogan bulup kartona aktarmaları istenir. Ve etkinlik sonunda sınıfa sunulur.

6.Etkinlik: Öğrencilere bir mektup kağıdı dağıtılarak şuan görevlerini yapan askerlerimize onları motive etmek, desteklemek adına bir mektup yazmaları istenir.

7. Etkinlik: Sınıfımızla bir yazar imza günü yapılır. Daha çok “vatan sevgisi” ile ilgili kitaplar yazan yazar Cemal Telci, sınıfımıza davet edilir. Konferans Salonunda öğrencilerle vatan sevgisi üzerine bir söyleşi yapılır, istedikleri kitapları alan öğrenciler kitaplarını imzalatırlar.

8.Etkinlik: Önceden hazırlanmış olan beyaz zemin üzerinde 1,5 metre genişliğinde 2 metre boyunda bir Atatürk portresi, öğrencilerle birlikte el baskısı şeklinde boyanarak “Portreyi Tamamlama” etkinliği yapılır. Öğrencilerin bir elleri fırça yardımıyla siyah akrilik boyayla boyanır ve boş yerlere ellerini basmaları istenir. 1 ders saatinde etkinlik tamamlanarak portrenin tamamlanması sağlanır.

9.Etkinlik: Öğrencilerle “Bir Yaradır Çanakkale” adındaki tiyatro etkinliği hazırlanıp sunulur. Öncelikle sınıfta, öğrenciler yardımıyla karakterler seçilir ve haftanın belli günlerinde ders saatleri dışında öğrencilerle okulda çalışılır, sonrasında hazır hale gelen tiyatro oyunu öğrencilere sunulur.

Yapılan etkinlikler sonunda öğrencilere son test soruları uygulanır ve öğrencilerin ön test ve son teste verdikleri cevaplar karşılaştırılarak yorumlanır.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmada verilerin analizi için nitel analiz tekniklerinden içerik analizi kullanılmıştır. Nitel veri analizi; gözlem, görüşme gibi veri toplama yöntemleriyle ulaşılan verilerin düzenlenip gruplara ayrıldığı, temalara ulaşıldığı ve sonuç olarak

raporlaştırıldığı etkinlikler toplamıdır. Başlıca amacı, sosyal gerçekliğin içinde örtük biçimde bekleyen bilginin açığa çıkartılmasıdır.

İçerik analizi, metinden çıkarılan yorumların belirli sınıflandırmalar ve işlemler sonucunda ortaya koyulduğu bir yöntemdir (Weber, 1989, 5). İçerik analizi yönteminin, 1952 senesinde Berelson'un , “İletişim Araştırmalarında İçerik Analizi” isimli kitabı yayımlandığında temellerinin atıldığı bilinmektedir. Berelson, yayımladığı kitapta içerik analizini nicel analiz tekniği olarak ifade etmiştir. Kısa bir zaman sonra, kitabı eleştirilmeye başlanmıştır. Kracauer de Berelson'ın ilk eleştirmeni olmuştur (Barkçin, 2019). Krippendorff (2004) içerik analizini, geçerli bulgular oluşturmak adına sözel veya görsel materyallerin incelenmesi olarak tanımlamıştır. İçerik analizinin amacına hizmet ederek literatüre katkısının olabilmesi için düzenli olarak takip edilmesi, yeniden ele alınması ve geniş bir alana yayılması gerekmektedir (Kaltakçı Gürel ve diğ., 2017). İçerik analizinde veriler bilgisayar ortamında yazılı hale getirilip okuyucunun anlayabileceği bir hale getirilerek yorumlanabilmelidir (Yıldırım, Şimşek, 2008).

Yıldırım ve Şimşek (2008, 227-228), içerik analizindeki bazı kavramları şöyle tanımlamıştır:

- *Kodlama: Verilerdeki bölümlere içerik analizine göre isim verilmesidir.
- *Tümevarımcı analiz: Kodlama kullanılarak kavramlar ve aralarındaki ilişki gösterilir.
- *Kavram: Veriler arasında bulunan kelime, cümle, paragraf vb. anlamlı bölümlere, olaylara verilen anlamdır.
- *Kategori: İçerik analizinde ulaşılan kavramların kendi aralarında bir tema içerisinde sınırlandırılmasıdır.

Gündüz (2018) de içerik analizinin bölümlerini şu şekilde açıklamıştır:

- *Verilerin kodlanması: Verilerin anlamlı bölümlere ayrılması, her bölümün kavramsal olarak ne ifade ettiğini bulma,
- *Temaların bulunması: Kodlanan verilerin kendilerine uygun temalar altında toplanabilmesini sağlama,
- *Kodların ve temaların düzenlenmesi: Oluşturulan kodlar arasındaki ortak yönlerin bulunmasını sağlama, kodları kategorilere ayırma, temaları düzenleme,

*Bulguların tanımlanması ve yorumlanması: Ortaya çıkan bulguların araştırmacı tarafından yorumlanması.

Araştırmada uygulamalar sonunda ulaşılan veriler; nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi yöntemi kullanılarak analiz edilip yorumlanmıştır. Analiz öncesinde, yukarıda verilen işlem basamaklarına uyulmuştur. Katılımcıların verdikleri cevaplar doğrultusunda temalar oluşturulmuş, katılımcılara kodlar verilmiş, ortaya çıkan bulgular yorumlanmıştır.

4. BULGULAR

Araştırmada uygulanan sorular içerik analizine tabi tutulduğunda 3 ana başlığa ulaşılmıştır. Bu başlıklar: Öğrencilerin Kavram Olarak Vatanseverlik Algıları, Öğrencilerin Vatanseverlik Kavramı Üzerine Metaforları, Öğrencilerin Milli Marşı (İstiklal Marşı) Duyduklarında/Söylediklerinde Oluşan Duyguları. Çalışma sonucunda ulaşılan veriler analiz edilmiş, yorumlanarak sonuçlara ulaşılmıştır.

4.1. Öğrencilerin Kavram Olarak Vatanseverlik Algıları

4.1.1. Öğrencilerin Etkinlik Öncesi Kavram Olarak Vatanseverlik Algıları

Tablo 7: Öğrencilerin Etkinlik Öncesi Kavram Olarak Vatanseverlik Algıları

Tema	Kod	Frekans	Frekans Toplamı
Bireysel Vatanseverlik	Dürüstlük	4	38
	Saygılı Olma	4	
	Sevgi dolu Olma	6	
	İyi bir insan Olma	16	
	Sıcakkanlı Olma	1	
	Yardımsever Olma	4	
	Güler yüzlü Olma	1	
	Hoşgörülü Olma	1	
	Çalışkan Olma	1	
Toplumsal Vatanseverlik	Vatanını sevmek	19	50
	Türk Bayrağını sevmek	10	
	Cumhuriyet'i sevmek	2	
	Atatürk'ü sevmek	6	
	Gazilerimiz	1	
	Şehitlerimiz	8	
	İstiklal Marşı	2	
	Ülkemizi düşmanlardan kurtarmak	2	
Tüm Frekanslar Toplamı			88

2.sınıf öğrencilerinin “vatanseverlik değeri”ne yönelik düşüncelerinin aktarıldığı içerik analizi yukarıda gösterilmiştir. Etkinlikler yapılmadan önceki toplanan veriler sonucunda, vatanseverlik değeri “Bireysel Vatanseverlik”ve “Toplumsal Vatanseverlik”olmak üzere 2 grup şeklinde sınıflandırılmıştır. Bazı öğrencilerin

vatanseverlik ile ilgili düşüncelerini söylerken hem bireysel hem toplumsal vatanseverlikle ilgili görüş bildirdikleri görülmüştür. Tabloya bakıldığında “Toplumsal Vatanseverlik” teması ile ilgili öğrencilerin en çok; vatanını sevmek (n=19), Türk Bayrağı’nı sevmek (n=10) ifadelerini; “Bireysel Vatanseverlik” teması ile ilgili iyi bir insan olma (n=16), sevgi dolu olma (n=6) ifadelerini kullandıkları görülmektedir.

Bazı öğrencilerin görüşmeler sırasında söylediği ifadeler aşağıda aktarılmıştır. Ö3 nolu öğrencinin vatanseverlik ile ilgili görüşleri şu şekildedir:

“Vatan deyince aklıma cumhuriyet gelir, askerlerimizin kanı gelir. Bence vatanseverlik Türk Bayrağı’nı sevmek, cumhuriyeti sevmek demektir.”

Ö19 nolu öğrencinin vatanseverlik ile ilgili düşünceleri şu şekildedir.

“Vatanseverlik; vatanımızı, Türkiye’mizi, Atatürk’ü, askerlerimizi, bayrağımızı sevmek demektir. Vatan deyince aklıma şehit olmuş askerlerimiz, bayrağımız geliyor. “

Ö10 nolu öğrencinin görüşü:

“Vatanseverlik, insanları seven, vatanını sevip koruyan demektir. Vatan deyince aklıma bayrağımız gelir.”

Ö28 nolu öğrencinin görüşü:

“Vatanseverlik, insanın vatanını sevmesi demektir. Vatanseverlik deyince aklıma Türk Bayrağı gelir.”

Ö11 nolu öğrencinin görüşü:

“Vatanımızı sevmek önemlidir. Vatan deyince aklıma Atatürk geliyor.”

Ö16 nolu öğrencinin görüşleri:

“Vatanseverlik ne demek bilmiyorum; ama vatan deyince aklıma şehitlerimiz geliyor, Türk Bayrağı geliyor.”

Öğrencilerin vatanseverlik değeri ile ilgili etkinlikler yapılmadan önceki görüşlerine bakıldığında, bazı öğrencilerin vatan sevgisi ile ilgili fikirlerinin olduğu, akıllarına belli terimlerin geldiği görülürken bazı öğrencilerin vatan sevgisi kelimesinden çıkarım yaparak “vatanını sevmek” kısa cevabını verdiği görülmektedir. ”

Öğrencilerin etkinlikler yapmadan önce “bireysel vatanseverlik” temasına yönelik dürüstlük, saygılı olma, sevgi dolu olma, iyi bir insan olma, sıcakkanlı olma, yardımsever olma, güler yüzlü olma, hoşgörülü olma, çalışkan olma cevaplarını

verdikleri; “toplumsal vatanseverlik” temasına yönelik vatanını sevmek, Türk Bayrağı’nı sevmek, cumhuriyeti sevmek, gazilerimiz, şehitlerimiz, İstiklâl Marşı, ülkemizi düşmanlardan kurtarmak cevaplarını verdikleri görülmektedir.

Etkinlikler öncesinde “bireysel vatanseverlik” temasına yönelik 38 veri, “toplumsal vatanseverlik” temasına yönelik 50 veri bulunmaktadır. Toplam olarak; 38+50=88 veriye ulaşılmıştır.

4.1.2. Öğrencilerin Etkinlik Sonrası Kavram Olarak Vatanseverlik Algıları

Tablo 8: Öğrencilerin Etkinlik Sonrası Kavram Olarak Vatanseverlik Algıları

Tema	Kod	Frekans	Frekans Toplamı
Bireysel Vatanseverlik	Dürüstlük	1	42
	İyi bir insan olma	22	
	Saygılı olma	5	
	Yardımsever olma	3	
	Hoşgörülü olma	4	
	Sevgi dolu olma	5	
	Güler yüzlü olma	1	
	Dostluğa, arkadaşlığa önem verme	1	
Toplumsal Vatanseverlik	Vatanını sevmek	25	71
	Türk Bayrağını sevmek	15	
	İstiklâl Marşı	2	
	Cumhuriyet	1	
	Atatürk	6	
	Askerlerimiz	8	
	Sütçü İmam	2	
	Seyit Onbaşı	4	
	Nezihat Onbaşı	1	
	Cengiz Topel	2	
	Kurtuluş Savaşı	1	
	Şehitlerimiz	2	
	Gazilerimiz	2	
Tüm Frekanslar Toplamı			113

Vatanseverlik değeri, yapılan etkinlikler sonrasında toplanan verilerin sonucunda, etkinlik öncesinde olduğu gibi, bireysel vatanseverlik ve toplumsal vatanseverlik olmak üzere 2 grup şeklinde sınıflandırılmıştır. Bazı öğrencilerin düşüncelerini ifade ederken hem bireysel hem toplumsal vatanseverliği benimsedikleri görülmüştür. Etkinlik öncesinde yapılan görüşmeye göre, hem bireysel vatanseverlik hem de toplumsal vatanseverlikle ilgili cevapların daha da çeşitlendiği, yaptıkları çalışmalar sonucunda vatani için canını vermiş kişiler hakkında bilgi sahibi oldukları görülmektedir. Bireysel vatanseverlik yönünde cevap veren öğrencilerin en çok iyi insan olma (n=22) cevabını, sonrasında da saygılı olma (n=5) ve sevgi dolu olma

(n=5) cevabını verdikleri görülmektedir. Toplumsal vatanseverlikle ilgili cevaplara bakıldığında ise en çok vatanını sevmek (n=25) cevabının, sonrasında da Türk Bayrağı'nı sevmek (n=15) cevabının verildiği görülmektedir. Öğrencilerin görüşme sırasında vatanseverlikle ilgili düşünceleri aşağıda aynen aktarılmıştır. Ö29 nolu öğrencinin vatanseverlikle ilgili düşünceleri şu şekildedir:

“Vatan deyince aklıma Atatürk gelir, cumhuriyetin önemi, vatanseverlik gelir. Vatanseverlik bence kendi vatanını başka bir ülkeden daha çok sevmek demektir.”

Ö24 nolu öğrencinin görüşü:

“Vatanseverlik, vatanımızı sevmek demektir. Bayrağımız, vatanımız, Nezahat Onbaşı'nın yaptığı iyilikler aklıma geliyor.”

Ö25 nolu öğrencinin görüşü:

“Vatan deyince aklıma; milletimiz, yurdumuz, atalarımız gelir. Vatanseverlik bence vatanımızı sevmek, atalarımızı sevmektir. Vatansever bir insan, iyi olmalı vatanını sevmeli, vatani için çaba göstermeli.”

Öğrencilerin etkinlikler sonrasında “bireysel vatanseverlik” temasına yönelik dürüstlük, iyi bir insan olma, saygılı olma, yardımsever olma, hoşgörülü olma, sevgi dolu olma, güler yüzlü olma, dostluğa arkadaşlığa önem verme cevaplarını verdikleri görülmektedir. Etkinlik öncesinde “bireysel vatanseverlik” temasına yönelik veriler 38 iken etkinlik sonrasında bu değer 4 artarak 42 olmuştur.

Öğrencilerin “toplumsal vatanseverlik” temasına yönelik; vatanını sevmek, Türk Bayrağı'nı sevmek, İstiklal Marşı, cumhuriyet, Atatürk, askerlerimiz, Sütçü İmam, Seyit Onbaşı, Nezahat Onbaşı, Cengiz Topel, kurtuluş savaşı, şehitlerimiz, gazilerimiz cevaplarını verdikleri görülmektedir. Etkinlik öncesine göre verilerde artış olduğu ve yeni verilerin eklendiği görülmektedir.

Etkinlik öncesindeki “toplumsal vatanseverlik” temasına yönelik veriler 50 iken etkinlik sonrasında 71 veri olduğu görülmektedir. Veri sayısında 21 artış olmuştur. Etkinlik öncesi her iki temadaki veriler toplamı $38+50=88$ iken etkinlikler sonrasında $42+71=113$ 'tür. Etkinlikler sonrasında, öncesine göre veri sayısında 25 artış olmuştur.

4.2. Öğrencilerin Vatanseverlik Kavramı Üzerine Metaforları

4.2.1. Öğrencilerin Etkinlik Öncesi Vatanseverlik Kavramı Üzerine Metaforları

Tablo 9: Öğrencilerin Etkinlik Öncesi Vatanseverlik Kavramı Üzerine Metaforları

Tema	Kod	Frekans	Frekans Toplamı
Doğa ve İnsan ile İlişkili	Sevgi	1	9
	İyi kalpli bir çocuk	1	
	Dünya	1	
	Ay	1	
	İyi bir insan	2	
	Güler yüzlü bir insan	1	
	Gül	1	
	Çiçek	1	
Vatan ile İlişkili	Türk Bayrağı	14	21
	Atatürk	1	
	Türk Bayrağı'ndaki yıldız	2	
	Askerlerimiz	4	
Tüm Frekanslar Toplamı			30

Öğrenciler ile yapılan görüşmeler sonucunda, vatanseverlik değeri ile ilgili metaforlar, “doğa ve insan ile ilişkili” ve “vatan ile ilişkili” olmak üzere 2 temada ele alınmıştır. “Vatan ile ilişkili” metaforlarda en çok Türk Bayrağı’na (n=14), sonrasında askerlerimize (n=4) yer verildiği görülmektedir. “Doğa ile ilişkili” temasına yönelik verdikleri cevaplardan bazıları ise; iyi bir insan (n=2), çiçek (n=1), gül (n=1)’dür. Bazı öğrencilerin görüşmeler sırasında vatan/vatanseverlik benzetmeleri ile ilgili söylediği ifadeler aşağıda aktarılmıştır. Ö5 nolu öğrencinin vatan/vatanseverlik ile ilgili metaforu şu şekildedir:

“Vatanımızı Türk Bayrağı’na benzetirdim.”

Ö11 nolu öğrencinin görüşü şu şekildedir:

“Vatanı, vatanseverliği Dünyamız gibi düşünüyorum. Dünyamıza benzetiyorum.”

Ö6 nolu öğrencinin görüşü şu şekildedir: ”

“Vatanımızı Türk Bayrağı’ndaki yıldız olarak düşünüyorum. Ona benzetiyorum.”

Ö17 nolu öğrencinin görüşü şu şekildedir:

“Vatanımızı askerlerimize benzetiyorum.”

Ö15 nolu öğrencinin görüşü şu şekildedir:

“Vatanımızı Ay’a benzetiyorum.”

Öğrencilerin verdiklere cevaplara bakıldığında farklı yorumlarda bulundukları görülmektedir.

Etkinlikler öncesinde “doğa ve insan ile ilişkili”temasına yönelik; sevgi, iyi kalpli bir çocuk, dünya, ay, iyi bir insan, güler yüzlü bir insan, gül ve çiçek cevaplarının verildiği; “vatan ile ilişkili”temasına yönelik Türk Bayrağı, Atatürk, Türk Bayrağı’ndaki yıldız, askerlerimiz cevaplarının verildiği görülmektedir.

Etkinlik öncesinde “doğa ve insan ile ilişkili”temasına yönelik 9 veri, “vatan ile ilişkili”temasına yönelik 21 veri olmak üzere toplam 9+21=30 veriye ulaşılmıştır.

4.2.2. Öğrencilerin Etkinlik Sonrası Vatanseverlik Kavramı Üzerine Metaforları

Tablo 10: Öğrencilerin Etkinlik Sonrası Vatanseverlik Kavramı Üzerine Metaforları

Tema	Kod	Frekans	Frekans Toplamı
Doğa ve İnsan ile İlişkili	Çiçek	2	5
	Kalp	1	
	Kelebek	1	
	Güzel bir ev	1	
Vatan ile İlişkili	Türk Bayrağı	17	27
	Atatürk	2	
	Askerlerimiz	4	
	Polis	1	
	Seyit Onbaşı	1	
	Gazilerimiz	2	
Tüm Frekanslar Toplamı			32

Etkinlikler sonrasındaki toplanan veriler sonucunda vatan/vatanseverlik üzerine yapılan benzetmelerde, etkinlik öncesine göre doğa ile ilişkili terimlerin azaldığı, vatan ile ilişkili terimlerin arttığı görülmektedir. Doğa ve insan ile ilişkili her bir terimin genelde bir öğrenci tarafından söylendiği, ‘çiçek’cevabının 2 öğrenci tarafından verildiği görülmektedir. Vatan ile ilişkili terimlerden en çok Türk Bayrağı (n=17)’nın, sonrasında da askerlerimiz (n=4) cevabının verildiği görülmektedir. Ö6 nolu öğrencinin vatan/vatanseverlik benzetmeleri üzerine verdiği cevap aşağıda aynen aktarılmıştır:

“Ben vatanımızı bir kalbe benzetiyorum, bir kalp gibi görüyorum.”

Ö3 nolu öğrencinin görüşü:

“Ben vatanımızı, vatanseverliği polislerimiz olarak düşünüyorum. Onlar bizim kahramanlarımız.”

Ö11 nolu öğrencinin görüşü:

“Vatanımızı Seyit Onbaşı’ya benzetiyorum. O iman gücüyle mermiyi kaldırdı. Vatanımızı çok sevdi.”

Ö1 nolu öğrencinin görüşü:

“Vatanseverliği benzettiğim şey çiçek olurdu.”

Öğrencilerin etkinlik sonrasında “doğa ve insan ile ilişkili”temasına yönelik çiçek, kalp, kelebek, güzel bir ev cevaplarını verdikleri; “vatan ile ilişkili”temasına yönelik Türk Bayrağı, Atatürk, askerlerimiz, polis, Seyit Onbaşı, askerlerimiz cevaplarını verdikleri görülmektedir.

“Doğa ve insan ile ilişkili”temasına yönelik 5, “vatan ile ilişkili”temasına yönelik 27 olmak üzere toplam 5+27=32 veriye ulaşılmıştır. Etkinlik öncesine göre “doğa ve insan ile ilişkili”temasına yönelik veri sayısının 4 azaldığı, “vatan ile ilişkili”temasına yönelik veri sayısının 6 arttığı görülmektedir. Etkinlik öncesindeki veriler toplamı9+21=30 iken etkinlik sonrasında 5+27=32 olmuştur. Veri sayısında toplam 2 sayılık bir veri artışı görülmektedir.

4.3.Öğrencilerin Milli Marşı(İstiklal Marşı) Duyduklarında/Söylediklerinde Oluşan Duyguları

4.3.1. Öğrencilerin Etkinlik Öncesinde Milli Marşı(İstiklal Marşı) Duyduklarında/ Söylediklerinde Oluşan Duyguları

Tablo 11: Öğrencilerin Etkinlik Öncesinde “İstiklal Marşı”na yönelik Algıları

Tema	Kod	Frekans	Frekans Toplamı
Düşündükleri	Şehitlerimiz	2	17
	Atatürk	4	
	Türk Bayrağı	5	
	Savaşlar	1	
	Cumhuriyet	1	
	Askerlerimiz	1	
	Mehmet Akif Ersoy	1	
	Vatanımız	1	
	Gazilerimiz	1	
Hissettikleri	Mutluluk	7	14
	Üzüntü	4	
	Heyecan	3	
Tüm Frekanslar Toplamı			31

Öğrencilerin görüşme sırasında İstiklal Marşı’nı duyduklarında ya da söylediklerinde oluşan duyguları; “düşündükleri”ve “hissettikleri”olmak üzere 2 şekilde

sınıflandırılmıştır. Öğrencilerin düşünce olarak en çok Türk Bayrağı (n=5)’nı, sonrasında Atatürk (n=4)’ü düşündükleri; his olarak ise en çok mutluluk (n=7) ve üzüntü (n=4) hissettikleri görülmektedir. Bazı öğrencilerin İstiklal Marşı’nı duyduklarında ya da söylediklerinde oluşan duyguları aşağıda, olduğu gibi aktarılmıştır. Ö1 nolu öğrencinin İstiklal Marşı’nı söylerken ya da duyduğunda oluşan duyguları ile ilgili aktardıkları şu şekildedir:

“İstiklal Marşı’nı okurken kendimi mutlu hissedirim, içimi rahat hissedirim.”

Ö9 nolu öğrencinin duyguları ile ilgili aktardıkları şu şekildedir:

“İstiklal Marşı’nı okurken vatanımızı, bayrağımızı ve şehitlerimizi düşünürüm.”

Ö12 nolu öğrencinin görüşü şu şekildedir:

“Güzel şeyler düşünüyorum. Askerlerimizin bizi koruduğunu düşünüyorum.”

Öğrencilerin etkinlik öncesinde “düşündükleri”temasına yönelik şehitlerimiz, Atatürk, Türk Bayrağı, savaşlar, cumhuriyet, askerlerimiz, Mehmet Akif Ersoy, vatanımız, gazilerimiz cevaplarını ;”hissettikleri”temasına yönelik mutluluk üzüntü, heyecan cevaplarını verdikleri görülmektedir. Etkinlik öncesinde “düşündükleri”temasına yönelik 17 veri, “hissettikleri”temasına yönelik 14 veri olmak üzere toplam 17+14=31 veriye ulaşıldığı görülmektedir.

4.3.2. Öğrencilerin Etkinlik Sonrasında Milli Marşı(İstiklal Marşı) Duyduklarında/ Söylediklerinde Oluşan Duyguları

Tablo 12: Öğrencilerin Etkinlik Sonrası”İstiklal Marşı”na Yönelik Algıları

Tema	Kod	Frekans	Frekans Toplamı
Düşündükleri	Şehitlerimiz	1	3
	Atatürk	1	
	Gazilerimiz	1	
Hissettikleri	Mutluluk	15	32
	Üzüntü	13	
	Heyecan	3	
	Gururlu	1	
Tüm Frekanslar Toplamı			35

Öğrencilerin İstiklal Marşı’nı duyduklarında/söylediklerinde kendilerinde oluşan duyguları alt başlığı; verilen cevaplar üzerine “düşündükleri”ve “hissettikleri”olmak üzere 2 gruba ayrılmıştır. Etkinlik öncesi olan tabloyla karşılaştırıldığında etkinlikleri tamamladıktan sonra İstiklal Marşı ile ilgili “Hissettikleri”ni ifade edenlerin sayısının arttığı görülmektedir. Bununla birlikte

“Düşündükleri”temasının etkinlikler öncesinde daha çeşitli olduğu görülmektedir. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun, etkinlik sonrasında hissettiklerinden bahsettikleri görülmektedir. İstiklal Marşı’nı duyduklarında/söylediklerinde daha çok mutluluk (n=15) duygusunun, sonrasında da üzüntü/ hüznün (n=13) duygusunun hissedildiği görülmektedir. Düşündükleri kişiler olarak da şehitlerimiz (n=1), gazilerimiz (n=1) ve Atatürk (n=1) cevapları verilmiştir.

Ö1 nolu öğrencinin İstiklal Marşı’nı söylerken ya da duyduğunda oluşan duyguları şu şekildedir:

“İstiklal Marşı’nı söylerken gazilerimizi, şehitlerimizi düşünürüm, hüzünlenirim, üzülürüm.”

Ö2 nolu öğrencinin görüşü:

“İstiklal Marşı’nı okurken Tüylerim diken diken oluyor, mutlu oluyorum.”

Ö4 nolu öğrencinin görüşü:

“O an kendimi mutlu hissederim.”

Ö28 nolu öğrencinin görüşü:

“İstiklal Marşı’nı okurken heyecanlanıyorum, mutlu oluyorum.”

Ö10 nolu öğrencinin görüşü:

“İstiklal Marşı’nı duyduğumda mutlu hissederim.”

Ö24 nolu öğrencinin görüşü:

“İstiklal Marşı’nı duyduğumda kendimi gururlu hissederim.”

Öğrencilerin “düşündükleri”temasına yönelik şehitlerimiz, Atatürk, gazilerimiz cevaplarını; “hissettikleri”temasına yönelik mutluluk, üzüntü, heyecan, gurur cevaplarını verdikleri görülmektedir. Etkinlik sonrasında “düşündükleri”temasına yönelik 3 veri, “hissettikleri”temasına yönelik 32 veri olmak üzere toplam $3+32=35$ veriye ulaşıldığı görülmektedir. Etkinlik öncesine göre “düşündükleri”temasında 14 sayılı bir veri azalması; “hissettikleri”temasına yönelik 18 sayılı bir veri artışı olmuştur. Etkinlik öncesinde $17+14=31$ veri varken etkinlik sonrasında $3+32=35$ veriye ulaşılma ile birlikte toplam 4 sayılı bir veri artışı görülmektedir.

5. SONUÇ VE TARTIŞMA

“İlkokul 2. sınıf hayat bilgisi dersinde vatanseverlik değerinin etkinliklerle öğretimi” adlı çalışmada, öğrencilere yönelik vatanseverlik değeri ile ilgili uygulanan etkinliklerin, öğrencilerin bu değeri öğrenmesine etkisi incelenmiştir.

Araştırma soruları içerik analizine tabi tutulduğunda; “Öğrencilerin Kavram Olarak Vatanseverlik Algıları”, “Öğrencilerin Vatanseverlik Kavramı Üzerine Metaforları”, “Öğrencilerin Milli Marşı (İstiklal Marşı) Duyduklarında/ Söylediklerinde Oluşan Duyguları” olacak şekilde 3 ana başlığa ulaşılmıştır. Bu bölümde 3 ana başlık altında, yapılan çalışmalar ile ulaşılan sonuçlara yer verilmiştir.

5.1. Öğrencilerin Kavram Olarak Vatanseverlik Algıları

5.1.1. Öğrencilerin Etkinlik Öncesi Kavram Olarak Vatanseverlik Algıları

Etkinlikler öncesinde öğrencilerin verdikleri cevaplar doğrultusunda oluşturulan temalar, “bireysel vatanseverlik” ve “toplumsal vatanseverlik” şeklindedir.

“Bireysel vatanseverlik” temasına yönelik verilen cevaplar şu şekildedir:

Dürüstlük, saygılı olma, sevgi dolu olma, iyi bir insan olma, sıcakkanlı olma, yardımsever olma, güler yüzlü olma, hoşgörülü olma, çalışkan olma.

“Toplumsal vatanseverlik” temasına yönelik verilen cevaplar şu şekildedir:

Vatanını sevmek, Türk Bayrağı’nı sevmek, cumhuriyeti sevmek, gazilerimiz, şehitlerimiz, İstiklâl Marşı, ülkemizi düşmanlardan kurtarmak.

Öğrencilerin vatanseverlik algısına yönelik veriler toplamı (bireysel vatanseverlik + toplumsal vatanseverlik) $38+50=88$ ’dir. Öğrencilerin, toplumsal vatanseverlik temasına yönelik daha çok görüş belirttiği görülmektedir.

5.1.2. Öğrencilerin Etkinlik Sonrası Kavram Olarak Vatanseverlik Algıları

6 haftalık etkinlik sürecinin sonunda öğrencilerin verdikleri cevaplar doğrultusunda oluşturulan temalar, etkinlik öncesinde olduğu gibi “bireysel vatanseverlik” ve “toplumsal vatanseverlik” şeklindedir.

“Bireysel vatanseverlik” temasına yönelik verilen cevaplar şu şekildedir:

Dürüstlük, saygılı olma, sevgi dolu olma, iyi bir insan olma, sıcakkanlı olma, yardımsever olma, güler yüzlü olma, hoşgörülü olma, çalışkan olma.

Bireysel vatanseverlik temasında çoğu kavramın, etkinlik öncesinde adı geçen kavramla aynı olduğu ama bahsedilme sayısında artış olduğu görülmektedir. Etkinlikler sonrasında bu tema başlığı altında “dostluğa önem verme” ifadesinin yer aldığı görülmektedir. Yapılan grup çalışmalarının; öğrenciler arasında dostluk kavramını güçlendirdiğinden, dayanışmayı arttığından bahsedilebilir. Etkinlik öncesinde veri sayısı 38 iken etkinlik sonrası 42 olduğu ve 4 sayılı bir veri artışının olduğu görülmektedir.

“Toplumsal vatanseverlik” temasına yönelik verilen cevaplar şu şekildedir:

Vatanını sevmek, Türk Bayrağı’nı sevmek, cumhuriyeti sevmek, gazilerimiz, şehitlerimiz, İstiklâl Marşı, ülkemizi düşmanlardan kurtarmak.

Etkinlikler sonucunda vatanseverlik üzerine dile getirilen kavramlara yenileri eklenmiştir.”Toplumsal vatanseverlik” temasına yönelik veriler etkinlik öncesinde 50 iken etkinlik sonrasında 71’dir. Veri sayısında 21 sayılık artış olmuştur. Etkinlik sonrasında Sütçü İmam, Seyit Onbaşı, Nezahat Onbaşı, Cengiz Topel, kurtuluş Savaşı gibi etkinlik öncesine göre farklı cevaplar verilmiştir.. Özellikle “vatan için canını vermiş kişiler” ve “bir yaradır Çanakkale” etkinliklerinde işlenen bu vatan için önemli isimlerin, etkinlikler sonrasındaki cevaplarda verildiği görülmektedir. Bu veri artışı, öğrencilerin vatanımız için önemli kişiler hakkında fikir sahibi olduklarını, vatan için nasıl çalıştıklarının bilincine vardıklarını göstermektedir.

Öğrencilerin verdikleri cevapların toplamı, bireysel vatanseverlik ve toplumsal vatanseverlik olacak şekilde $42+71=113$ ’tür. Etkinlik öncesinde $38+50=88$ veri olduğu görülmektedir. Yapılan etkinliklerin; öğrencilerin vatanseverlik ile ilgili düşüncelerine yeni bakış açıları getirdiği, farklı isimleri ve ifadeleri öğrenmelerine katkı sağladığı görülmektedir.

Literatürdeki benzer çalışmalara bakıldığında, Özcel (2019)’un “ 3. ve 4. sınıf Öğrencilerinin ve Sınıf Öğretmenlerinin Vatanseverlik Değerine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi” başlıklı tezinde öğretmenlere,

Bence vatansever bir bireyde..... şeklinde soru yöneltilerek vatansever bir bireyde olması gereken özelliklerin yazılması istenmiştir. Öğretmenler dürüst olmalı, saygılı

olmalı, ahlak olmalı, .çalışkan olmalı, vatan ve millet sevgisi olmalı, araştırmacı olmalı, tarih bilinci olmalı, aydın olmalı, modern olmalı, üzerine düşen sorumlulukları yerine getirme olmalı cevaplarını vermişlerdir. Bu cevaplardan bazılarının, ön test-son testte sorulan “vatansever bir insan nasıl olmalı” sorusuna verilen cevaplarla aynı olduğu görülmektedir. Bu cevaplar; saygılı olmalı, çalışkan olmalı, vatanını sevmeli şeklindedir.

Avcı (2015)’nın Sosyal Bilgiler Dersinde Vatanseverlik Değerinin Kazandırılmasına Yönelik Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri başlıklı tezinde, “Öğrencilerin vatanseverlik değerine ilişkin görüşlerinin karşılaştırılması” alt başlığında öğrencilerin; yaşadığı vatanını sevmek, vatanını korumak, Atatürk’ü sevmek, milletini sevmek, vatan için çalışmak vb. cevaplar verdikleri görülmektedir. Bu cevaplardan bazılarının, ön test-son testte sorulan “vatan deyince aklına ne gelir” ve “vatanseverlik sence ne demektir” sorularına verilen cevaplarla benzerlik göstermektedir. Bu cevaplar; vatanını sevmek, Atatürk’ü sevmek, milletini sevmek şeklindedir. Vatanseverlik değer algısına yönelik, öğrencilerin farklı görüşleri olmakla birlikte benzer cevaplar verdikleri, benzer algılarda oldukları görülmektedir.

Tarhan (2019)’ın Vatandaşlık Bağlamında Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Vatanseverlik Tutumları ve Görüşleri başlıklı tezinde, sosyal bilgiler öğretmenleri örneklem olarak seçilmiştir. “ Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının vatanseverlik kavramına ilişkin görüşleri” alt başlığında öğretmenlerin; çalışmak (ülkeyi geliştirmek için, ekonomi alanında, bağımsızlık için vb.), sahip çıkmak (vatana, millete, milli manevi ve kültürel öğelere), korumak (vatani, toprağı, ülke çıkarlarını vb.), çağdaşlaşmak (muasır medeniyetler seviyesine çıkmak vb.), duyarlı olmak, milleti, vatani sevmek vb. cevaplar verdikleri görülmektedir. Verilen cevapların ön test-son testte verilen cevaplarla benzerlikleri oldukları kadar farklılıklarının da olduğu görülmektedir. Vatanını sevmek, milleti sevmek cevapları ön test-son test cevaplarında da verilmiştir. Ama çağdaşlaşmak, duyarlı olmak gibi cevapların daha üst düzey düşünme beceriye sahip olan yetişkinlerin verebileceği düşünülmektedir. Genel olarak bakıldığında, tüm cevapların “vatanseverlik” kavramına ulaştığı görülmektedir.

5.2. Öğrencilerin Vatanseverlik Kavramı Üzerine Metaforları

5.2.1. Öğrencilerin Etkinlik Öncesi Vatanseverlik Kavramı Üzerine Metaforları

Etkinlikler öncesinde öğrencilerin verdikleri cevaplar doğrultusunda oluşturulan temalar, “doğa ve insan ile ilişkili”ve “vatan ile ilişkili”şeklindedir.

Etkinlikler öncesinde “doğa ve insan ile ilişkili”temasına yönelik; sevgi, iyi kalpli bir çocuk, dünya, ay, iyi bir insan, güler yüzlü bir insan, gül ve çiçek cevaplarının verildiği; “vatan ile ilişkili”temasına yönelik Türk Bayrağı, Atatürk, Türk Bayrağı’ndaki yıldız, askerlerimiz cevaplarının verildiği görülmektedir.

Öğrencilerin vatanseverlik metaforlarına yönelik veriler toplamı sırasıyla, “doğa ve insan ile ilişkili”ve “vatan ile ilişkili”olacak şekilde $9+21=30$ ’dur. Öğrencilerin daha çok “vatan ile ilişkili”temasına yönelik cevaplar verdiği görülmektedir.

5.2.2. Öğrencilerin Etkinlik Sonrası Vatanseverlik Kavramı Üzerine Metaforları

Öğrencilerin verdikleri cevaplar doğrultusunda oluşturulan temalar, ön test sonucunda oluşturulan temalar ile aynıdır.

“Doğa ve insan ile ilişkili”temasına yönelik verilen cevaplar şu şekildedir:

Çiçek, kalp, kelebek, güzel bir ev.

Etkinlikler öncesinde “doğa ve insan ile ilişkili”temasına yönelik daha çeşitli ve sayıca daha çok görüş belirtildiği görülürken etkinlikler sonrasında bu temadaki görüşlerin azaldığı görülmektedir. Bunun sebebinin, etkinlikler sırasında öğrencilerin vatan kavramına yönelik birçok terim hakkında bilgi sahibi olduktan sonra akıllarına metafor olarak o kavramlardan birinin gelmesi diye düşünülebilir. Bununla birlikte . hayat bilgisi ders programında ve ders kitaplarında doğa ve insan ile ilgili vatanseverlik konularına daha fazla yer verilmesi gerektiği söylenebilir.

Etkinlik öncesindeki veri sayısı 9 iken etkinlik sonrasında 5’ e düşmüş ve 4 sayılık bir veri azalması olmuştur.

“Vatan ile ilişkili”temasına yönelik verilen cevaplar şu şekildedir:

Türk Bayrağı, Atatürk, askerlerimiz, polis, Seyit Onbaşı, askerlerimiz.

“Vatan ile ilişkili”temasına yönelik ise etkinlikler öncesinde daha az görüş bildirilmişken etkinlikler sonrasında görüş sayısının arttığı görülmektedir. Etkinlik

sonrasında etkinlik öncesine göre; askerlerimiz, polis, gazilerimiz, Seyit Onbaşı kavramları eklenmiştir. Etkinlik sonrasında ifade edilen metaforlarda, etkinlikler sırasında öğrenilen kavramların da etkili olduğu, öğrencilerin benzetmelerde kullandıkları görülmektedir. Etkinlik öncesi veri sayısı 21 iken etkinlik sonrasında 27 olmuş, 6 sayılık bir veri artması olmuştur.

Etkinlik öncesi toplam veriler; $9+21=30$ iken etkinlik sonrası $5+27=32$ olmuştur.

Yapılan etkinliklerin; öğrencilerin vatanseverlik ile ilgili düşüncelerine yeni bakış açıları getirdiği, farklı isimleri ve ifadeleri öğrenmelerine katkı sağladığı görülmektedir.

Literatürdeki benzer çalışmalara bakıldığında,

Bilginer, (2019)'in “Ortaokul Öğrencilerinin Vatanseverlik Değerine Yönelik Algılarının İncelenmesi”. başlıklı tezinde katılımcıların “Vatanseverlik” Değerine Yönelik Geliştirdikleri Metaforlar” başlığı altında, katılımcıların aile, aile sevgisi, cesurluk, duvar, evini sevmek güzel kokan çiçekler, insanın canı, okyanus vb. cevaplar verdikleri görülmektedir. Bu alt başlıkla, yapılan ön test- son test çalışmasında öğrencilere yöneltilen “vatanı/vatanseverliği çevrendeki bir nesneye benzetesen o ne olurdu? sorusu aynı cevabı aramaktadır. Soruya verilen cevaplarda benzerlikler olduğu gibi farklılıklar da vardır. Benzer olarak; çiçek, ev(yuva), sevgi (aile sevgisi) gibi cevaplar olduğu görülmektedir. Farklı olarak verilen cevaplar için de her çocuğun hayal dünyası farklı metaforlar üretebilir şeklinde düşünebiliriz.

Genel olarak bakıldığında, öğrenciler kendi hayal dünyalarındaki tasvire göre metaforlar üretmişlerdir.

5.3. Öğrencilerin Milli Marşı(İstiklal Marşı) Duyduklarında/Söylediklerinde Oluşan Duyguları

5.3.1. Öğrencilerin Etkinlik Öncesinde Milli Marşı (İstiklal Marşı) Duyduklarında/ Söylediklerinde Oluşan Duyguları

Etkinlik öncesinde öğrencilerin verdikleri cevaplar doğrultusunda oluşturulan temalar, “düşündükleri”ve “söyledikleri”şeklindedir.

Öğrencilerin etkinlik öncesinde “düşündükleri”temasına yönelik verdikleri cevaplar şu şekildedir:

Şehitlerimiz, Atatürk, Türk Bayrağı, savaşlar, cumhuriyet, askerlerimiz, Mehmet Akif Ersoy, vatanımız, gazilerimiz. ‘

Öğrencilerin etkinlik öncesinde ‘‘hissettikleri’’ temasında yönelik verdikleri cevaplar şu şekildedir:

Mutluluk üzüntü, heyecan.

Etkinlik öncesinde ‘‘düşündükleri’’temasına yönelik 17 veri, ‘‘hissettikleri’’temasına yönelik 14 veri olmak üzere toplam $17+14=31$ veriye ulaşıldığı görülmektedir.

5.3.2. Öğrencilerin Etkinlik Sonrasında Milli Marşı (İstiklal Marşı) Duyduklarında/ Söylediklerinde Oluşan Duyguları

Öğrencilerin verdikleri cevaplar doğrultusunda oluşturulan temalar, etkinlik öncesi ile aynıdır.

Öğrencilerin ‘‘düşündükleri’’temasına yönelik verdikleri cevaplar şu şekildedir: Şehitlerimiz, Atatürk, gazilerimiz .

Etkinlik öncesine göre bu temada veri sayısının yüksek oranda azaldığı görülmektedir. Etkinlik öncesinde veri sayısı 17 iken etkinlik sonrasında 3’e düşmüştür. Ders programı ve ders kitaplarında ‘‘İstiklal Marşı’’ ile ilgili daha fazla bilgiye ve bilişsel durumlara yer verilmesinin önemi ortaya çıkmaktadır.

‘‘Hissettikleri’’temasına yönelik verilen cevaplar şu şekildedir: Mutluluk, üzüntü, heyecan, gurur.

Etkinlikler öncesindeki veri sayısı 14 iken etkinlik sonrasında 32 olduğu görülmektedir. Veri sayısında 18 sayılık bir artış görülmektedir. Etkinlik sonrasında verilen cevaplarda, gururlu hissetmek cevabının verildiği görülmektedir. Vatan sevgisi kavramının üzerinde durularak yapılan etkinliklerin İstiklal Marşı’na karşı gurur duyma hissini açığa çıkardığı görülmektedir. Etkinlikler sonrasında öğrencilerin hissettiklerini daha güzel ifade edebildikleri görülmektedir.

Öğrencilerin etkinlik sonrasında verdikleri cevapların toplamı sırasıyla; ‘‘düşündükleri’’ve ‘‘hissettikleri’’olacak şekilde $3+32=35$ ’dir. Etkinlik öncesinde yapılan bireysel ve grup çalışmalarının, birçok etkinlikte aktif olup iş birliği içinde çalışmanın, öğrencilerin kendi yaptıkları etkinlikleri sınıf içinde sunmalarının öğrencilerin hislerini ifade edebilmelerine katkı sağladığı düşünülmektedir.

Literatürdeki benzer çalışmalara bakıldığında;

Özcel (2019)'in “3. ve 4. sınıf Öğrencilerinin ve Sınıf Öğretmenlerinin Vatanseverlik Değerine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi” başlıklı tezinde “Sınıf Öğretmenlerinin İstiklal Marşının Hissettirdikleriyle İlgili Görüşleri” alt başlığında öğretmenlerin; duygusallık, gurur duymak, heyecan hissetmek, cesaret, mücadele, kahramanlık, bağımsızlık, minnet duymak, milli ve manevi değerler vb. cevaplar verdikleri görülmektedir. Uygulanan ön test-son testte de “İstiklal Marşı”nı okurken veya duyduğunda neler hissedersin” sorusu sorulmuştur. Öğrencilerin verdikleri cevaplar, yukarıdaki araştırmada verilen cevaplarla benzerlik taşıdığı gibi farklılar da taşımaktadır. Öğrencilerin verdikleri cevaplar; mutlu hissederim, üzülürüm, heyecanlanırım, gurur duyarım şeklindedir. Burada gurur duymak ve heyecanlanmak ifadelerinin benzer olduğu görülmektedir. Özcel (2019)'in örnekleminin öğretmenler olduğu düşünüldüğünde, öğrencilere göre daha üst düzey düşünme gerektiren cevaplar vermeleri mümkündür.

Altunsoy (2019)'un “Sosyal Bilgiler dersinde duygu ve düşüncelere saygı değerinin etkinlik temelli öğretiminin öğrencilerin saygı eğilimine etkisi” başlıklı tezinde deney grubundaki öğrencilerde söz konusu değer etkinlik temelli öğretimi sonucunda nitel ve nicel boyutlarda farkındalık oluştuğu, öğrencilerin saygı eğiliminin arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Duygu ve düşüncelere saygı değerinin, etkinlik temelli öğretimle olumlu yönde geliştiği görülmektedir. Aktepe (2010)'nin “İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde “Yardımseverlik” Değerinin Etkinlik Temelli Öğretimi ve Öğrencilerin Tutumlarına Etkisi” başlıklı tezinde, etkinlik temelli yardımseverlik değerinin yürütüldüğü deney grubunda öğrencilerin tutum puanlarında artış görülmektedir. Bu durum da yardımseverlik değerinin etkinlik temelli öğretim ile süreci somutlaştırdığı, öğrenmeyi zevkli hale getirdiği, öğrenciler üzerinde olumlu yönde etkili olduğu gibi sonuçları getirmiştir. Tekin (2019)'in “İlkokul 4. Sınıflarda Etkinlik Temelli Değer Eğitimi Yoluyla Sorumluluk Değerinin Kazandırılması” konulu tezinde, etkinlik temelli değer eğitiminin uygulandığı deney grubunda, sorumluluk değeri tutum puanlarının yükseldiği, kontrol grubunda ise anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. Bu da etkinlikler yoluyla aktif olan öğrencilerin sorumluluk değerini kazanma konusunda olumlu etkilendiğini göstermektedir. Kapkın (2018)'in “Etkinlik Temelli Değerler Eğitimi Programının 5-6 Yaş Çocuklarının Sosyal Becerilerine Etkisinin İncelenmesi” başlıklı tezinde

etkinlik temelli değerler eğitimi programının deney grubuna uygulanması ile deney grubundaki öğrencilerin Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği’nden aldıkları ön test - son test puanlarında son test lehine anlamlı fark olduğu; kontrol grubunda ise anlamlı bir fark olmadığı görölmüştür. Bu çalışmada da, etkinlik temelli değer eğitimi programının çocukların sosyal becerilerini geliştirmesine katkı sağladığı söylenebilir. Yukarıda verilen çalışmalar, etkinlik temelli öğretim yönteminin değerlerin öğretilmesinde ve öğrenilmesinde olumlu yönde etkili olduğunu göstermektedir.

Yapılan “İlkokul 2. Sınıf Hayat Bilgisi dersinde “Vatanseverlik”Değerinin Etkinliklerle Öğretimi” isimli araştırma sonucunda; ilkokul 2. sınıf hayat bilgisi dersinde etkinlik temelli öğretim yönteminin vatanseverlik değerinin öğretilmesine ve öğrenilmesine olumlu yönde etki ettiği görölmektedir.

Değer eğitimi ile ilgili birçok araştırma yapılmakta ve bu araştırmalar farklı sorulara cevap aramaktadır. Yapılan her bir çalışmanın başka bir araştırmaya kapı araladığı düşünöldüğünde, bu çalışmanın da özellikle vatanseverlik değeri ile ilgili yapılacak çalışmalara katkı sağlayacağı düşünölmektedir.

6. ÖNERİLER

Araştırma sonucunda; Öğrencilerin “doğa ve insanla ilişkili”vatanseverlik metaforlarında azalma görülmüştür. Araştırma sonucuna göre önerilerim:

1-Hayat bilgisi ders programında ve ders kitaplarında doğa ile ilgili vatanseverlik konularına daha fazla yer verilmelidir. Kitaplarda geçen bazı kısa metinlerin/hikayelerin içeriği bu konu ile zenginleştirilebilir.

2-Hayat bilgisi ders programında, ders kitaplarında insan ile ilgili vatanseverlik konularına daha fazla yer verilmelidir. Kitaplarda geçen kısa hikayelerde/şiiirlerde bu konulara değinilebilir.

Öğrencilerin İstiklal Marşı’nı duyduklarında/okurken duygularında artış görülürken düşündükleri azalmıştır. Araştırmanın sonucuna göre önerim:

1- Hayat Bilgisi ders programında, ders kitaplarında “İstiklal Marşı” ile ilgili daha fazla bilgiye ve bilişsel durumlara yer verilebilir. İstiklal Marşı ile ilgili etkinlikler yapılabilir.

Bu çalışma, İstanbul ilinde bulunan bir devlet okuluna ait 32 tane 2. sınıf öğrencisi ile yürütülmüştür. Farklı illeri ve özel okulları da araştırmaya dâhil edip örneklem sayısı çeşitlendirilebilir.

Çalışma, etkinliklerle vatanseverlik değerinin öğretimi üzerine yapılmıştır. Etkinlik temelli uygulamanın diğer değerler üzerindeki etkisi araştırılabilir.

Araştırmada veri toplama aracı olarak “Yarı Yapılandırılmış Görüşme”kullanılmıştır. Diğer çalışmalar için, veri toplama aracı çeşitlendirilebilir.

Vatanseverlik değeri, etkinlik temelli öğretim yöntemi ile uygulanmıştır. Başka bir öğretim yöntemi ile uygulanabilir.

Çalışmanın uygulama süreci 6 haftayı kapsamaktadır. Değerin öğrenciler üzerinde kalıcılığının artması için bu süre daha da uzatılabilir.

Vatanseverlik değerinin ileriki yıllara göre değişimini gözlemlemek için boylamsal bir çalışma uygulanabilir.

Duyuşsal alan kazanımlarının bireylere kazandırılması kolay bir durum değildir. Okullarda değer eğitimi çalışmaları yapılsa da öğrencilerin bu değerleri kazanması ve kalıcı olması için yeterli değildir. Bu sebeple, ilkokul programlarında açıklanan değerlerin kazandırılmasında etkinlikler genişletilebilir, etkinliklere ayrılan süre arttırılabilir.

Somut işlemler döneminde olmaları sebebiyle özellikle ilkokul kademesindeki öğrencilere vatanseverlik değerinin öğretilmesi etkinlik temelli yöntem ile verilebilir.

Değer ğretime küçük yaşlardan itibaren başlanmasının önemi düşünülürse, yapılacak araştırmaların ilkokul kademesinde olmasına önem verilmelidir.

Öncelikle ğretmenlerin değer ğretimi hakkında bilgi sahip olmaları için gerekli eğitimleri almalarına önem verilmelidir.

KAYNAKÇA

- Acat, M. Bahaddin, Mecit Aslan. 2012. Yeni Bir Değer Sınıflaması ve Bu Sınıflamaya Bağlı Olarak Öğrencilere Kazandırılması Gereken Değerler. **Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri**. c. 12. s. 2: 1461-1474.
- Akbaş, Oktay. 2004. Türk Milli Eğitim Sisteminin Duyuşsal Amaçlarının İlköğretim II. Kademedeki Gerçekleşme Derecesinin Değerlendirilmesi. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- _____. 2008. Değer Eğitimi Akımlarına Genel Bir Bakış. **Değerler Eğitimi Dergisi**. c. 6. s. 16: 9-27.
- Akın, Muhammet Faysal. 2007. Özdeşlik Konusunun Öğretiminde Yapılandırmacı Öğrenme Yaklaşımının Öğrenme Ürünlerine Etkileri. Yüksek Lisans Tezi. Dicle Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Aktepe, Vedat. 2010. İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde “Yardımseverlik” Değerinin Etkinlik Temelli Öğretimi ve Öğrencilerin Tutumlarına Etkisi. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Alabaş, Ramazan. 2018. Cumhuriyet’in İlk Yıllarında İlk Mekteplerde İnsani ve Toplumsal Değerler Eğitimi: Resimli, Yeni Musâhabât-ı Ahlakiye ve Medeniye Ders Kitabı Örneği. **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi**. c. 18. s. 36: 55- 87.
- Aladağ, Soner. 2009. İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretiminde Değer Eğitimi Yaklaşımlarının Öğrencilerin Sorumluluk Değerini Kazanma Düzeyine Etkisi. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Albayrak, Burhan Mikdat. 2019. İlkokul 4. Sınıfta Destanlarla Değer Eğitimi Uygulamalarının Etkililiği. Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Altunsoy, Yasemin. 2019. Sosyal Bilgiler Dersinde Duygu ve Düşüncelere Saygı Değerinin Etkinlik Temelli Öğretiminin Öğrencilerin Saygı Eğilimine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Arabacı, İ. Bakır, Tülin Akgül. 2013. Elazığ İlinde Uygulanan Etkinlik Temelli Değer Öğretimi Uygulamalarının Değerlendirilmesi. **Değerler Eğitimi Dergisi**. c. 11. s. 25: 7-31
- Arslan, M. Metin, Mustafa Bayrakçı. 2006. Metaforik Düşünme ve Öğrenme Yaklaşımının Eğitim-Öğretim Açısından İncelenmesi. **Milli Eğitim Üç Aylık Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi**. c. 35. s. 171: 100-108

- Aslan, Nurbaki. 2018. Üslû İfadelerle İlgili Etkinlik Temelli Öğretimin Matematik Akademik Başarısına, Tutumuna ve Kaygı-Endişe Düzeyine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Avcı, Ahmet Ali. 2015. Sosyal Bilgiler Dersinde Vatanseverlik Değerinin Kazandırılmasına Yönelik Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri. Yüksek Lisans Tezi. Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aydın, Mustafa. 2003. Gençliğin Değer Algısı: Konya Örneği. **Değerler Eğitimi Dergisi**. c. 1. s. 3:121-144.
- Aydın, Mehmet Zeki, Şebnem Akyol Gürler. 2018. **Okulda Değerler Eğitimi**. 5. bs. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Aykaç, Necdet. 2011. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim programında Kullanılan Yöntem ve Tekniklerin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Sinop İli Örneği). **Kastamonu Eğitim Dergisi**. c. 19. s. 1: 113-126
- Bacanlı, Hasan. 2006. **Duyuşsal Davranış Eğitimi**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bahçe, Arzu. 2010. Hayat Bilgisi Öğretiminde Değerlerin Kazandırılma Düzeylerinin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Balcı, Ali. 2005. **Açıklamalı Eğitim Yönetimi Terimleri Sözlüğü**. Ankara: Tek Ağaç Yayınevi.
- Barkçin, Emetullah Mümine. 2019. Evaluation of the Use of Qualitative Content Analysis in Graduate Theses. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü.
- Batdı, Veli. 2014. Etkinlik Temelli Öğrenme Yaklaşımının Akademik Başarıya Etkisi, (Meta-analitik ve Tematik Bir Çalışma. **e-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi**. c. 5. s. 3: 39-55
- Baysal, Z. Nurdan, Osman Saman. 2010. İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencileri İle Değerler Üzerine Bir Çalışma. **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**. c.9. s.34
- Beken, Deniz Can. 2010. Türkiye’de Ulus Devletin İnşasında Üniversite Mezunlarının Vatanseverlik Olgusuna Katkıları. Yüksek Lisans Tezi. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bektaş, Mustafa. 2009. **Hayat Bilgisi Öğretimi ve Öğretmen El Kitabı**. ed. Selahaddin Öğülmüş. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Berber, Aykut. 2017. Yönetimde Kavramsal Çerçeve Belirleme ve Nitel Araştırma Yöntemleri. **İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi**. c. 46. Özel sayı: 71-73

- Bıçak, İbrahim. 2018. Öğretmenlerin Vatandaşlık Eğitimi ve Vatandaşlık Eğitimi Sürecine Yönelik Görüşlerinin Analizi. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Bilgin, Nuri. 1995. **Sosyal Psikolojide Yöntem ve Pratik Çalışmalar**. İstanbul: Sistem Yayıncılık. (Aktaran: Çalışkur, Ayşem, A. Esra Aslan. 2013. Rokeach Değerleri Envanteri Güvenirlilik ve Geçerlik Çalışması. **Balikesir University The Journal of Social Sciences Institute**. c. 16. s. 29.
- Bilginer, Rümeysa. 2019. Ortaokul Öğrencilerinin Vatanseverlik Değerine Yönelik Algılarının İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Binbaşoğlu, Cavit. 2003. **Hayat Bilgisi Öğretimi**. 1. bs. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Birgin, Osman, Emrullah Erdem, Ramazan Gürbüz, Hakan Çatlıoğlu. 2010. Etkinlik Temelli Öğretimin 5. Sınıf Öğrencilerinin Bazı Olasılık Kavramlarındaki Gelişimlerine Etkisi: Yarı Deneysel Bir Çalışma. **Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri / Educational Sciences: Theory & Practice**. c. 10 s. 2: 1021-1069.
- Bozkurt, Serhat. 2018. Sosyal Bilgiler Dersinde Etkinlik Temelli Öğretimin Öğrencilerin Akademik Başarı ve Derse Karşı Tutumlarına Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Budak, Selçuk. 2005. **Psikoloji Sözlüğü**. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Camci, Faik. 2012. Aktif Öğrenmeye Dayalı Etkinlik Temelli Öğretimin Öğrencilerin Akademik Becerilerine ve Öğrenme Sürecine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Adıyaman Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Canatan, Ayşe. 2008. Toplumsal Değerler ve Yaşlılar. **Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi**. c.1 s.1: 62-71
- Canatan, Kadir. 2004. Avrupa Birliği Ülkelerinde Değerler Yönelimi. **Değerler Eğitimi Dergisi**. c.2. s. 7-8: 41-63.
- Cihan, Nazlı. 2014. Okullarda Değerler Eğitimi ve Türkiye'deki Uygulamaya Bir Bakış. **Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**. c. 9. s. 2: 429-436.
- Coşkun, Deniz. 2011. İlköğretim Birinci Kademe 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimi. Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çelikkaya, Hasan. 1996. **Fonksiyonel Eğitim Sosyolojisi**. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Çileli, Meral. 1987. Ergenlikte Ahlak Gelişimi. **Ergenlik Psikolojisi**. ed. Bekir Onur Ankara: Tas Kitapçılık.

- Demir, Kenan, Canay Demirhan İşcan. 2007. Hayat Bilgisi Dersinde Değerler ve Değerler Eğitimi. **1. Ulusal İlköğretim Kongresi Bildirimler, 15-17 Kasım 2007**. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Demircioğlu, İsmail H., Muhammed A. Tokdemir. 2008. Değerlerin Oluşturulma Sürecinde Tarih Eğitimi: Amaç, İşlev ve İçerik''. **Değerler Eğitimi Dergisi**. c. 6. s. 15: 69-88.
- Demirok, Gökhan. 2019. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretmenlerinin Bağımsızlık ve Vatanseverlik Değerinin Kazandırılmasına İlişkin Yaptıkları Çalışmaların Belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Doğanay, Ahmet. 2007. Etkin Vatandaşlık İçin Düşünme Becerilerinin Öğretimi. **Soysal Bilgiler Öğretimi Demokratik Vatandaşlık Eğitimi**. ed. Cemil Öztürk. Ankara: Pegem Akademi: 145-185
- Doğanay, Ahmet, Mediha Sarı. 2004. İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerine Temel Demokratik Değerlerin Kazandırılma Düzeyi ve Bu Değerlerin Kazandırılması Sürecinde Açık ve Örtük Programın Etkilerinin Karşılaştırılması. **Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi**. c. 39. s. 39: 356-383.
- Ekinci Işık, Demet. 2007. Hayat Bilgisi Öğretiminde Proje Tabanlı Öğrenmenin Akademik Başarı, Yaratıcı Düşünme, Kalıcılık, Hayat Bilgisi Dersine Karşı Tutum Düzeylerine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ekşi, Halil. 2003. Temel İnsanî Değerlerin Kazandırılmasında Bir Yaklaşım: Karakter Eğitimi Programları. **Değerler Eğitimi Dergisi**. c.1. s.1: 79-96.
- Elban, Mehmet. 2011. Ortaöğretim 11. Sınıf Öğrencilerinin Tarih Dersine Yönelik Tutumları ile Vatanseverlik Tutumları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Erdem, Ebru Azime. 2019. Etkinlik Temelli Öğretim Yaklaşımıyla Okul Öncesi Öğrencilerinde Çevresel Farkındalık Geliştirme-Eylem Araştırması. Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erol, Betül, Kasım Kıroğlu. 2006. Hayat Bilgisi Ders Kitaplarının Dil ve Anlatım Yönünden Değerlendirilmesi . **Türkiyat Araştırmaları Dergisi**. s. 32: 155-176
- Ertürk, Esin. 2006. Ders Kitaplarında Toplum, Yurttaşlık, Vatanseverlik ve Ekonomi Anlayışının Dönüşümü: 1997 ve 2004 İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitapları Üzerine Bir İçerik Analizi. Yüksek Lisans Tezi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gel, Ayşe Işıl. 2019. 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Tarih Konularının Aktif Öğrenmeye Dayalı Etkinlik Temelli Öğretiminin Tarihsel Düşünme

- Becerisinin Gelişimine ve Akademik Başarıya Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gökçe, Orhan. 1994. Türk Gençliğinin Sosyal ve Ahlâkî Değerleri. **Ata Dergisi**. s. 6: 131-139. (Aktaran: Özensel, Ertan. 2003 .Sosyolojik Bir Olgu Olarak Değer. Değerler Eğitimi Dergisi, c. 1. s. 3: 217-239).
- Göldağ, Battal. 2015. Orta öğretim Kurumlarında Okul Kültürü Yoluyla Değerler Eğitimi (Malatya Örneği). Doktora Tezi. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güleryüz, Hasan. 2008. **Hayat Bilgisi Öğretimi ve Programı**. Ankara: Pegem Akademi.
- Gülmüş, Refik. 2015. İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler dersi Tarih Konularında Değer Öğretimine İlişkin Sınıf Öğretmeni Görüşleri. Yüksek Lisans Tezi. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Gümüş, Oğuzhan. 2016. İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Türk Büyüklerine Saygı, Aile Birliğine Önem Verme ve Vatanseverlik Değerinin Karma Yaklaşımına Dayalı Etkinliklerle Öğretimi. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Gündüz, Dudu Duygu. 2018. Tarih Öğretmenlerinin Ortaöğretim Öğrencilerine “Vatanseverlik”değerini Öğretirken Kullandıkları Değer Yaklaşımlarının Tespit Edilmesi. Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gündüz, Mevlüt. 2014. İlköğretim 3. Sınıf Hayat Bilgisi Dersinde “Sorumluluk “Değerinin Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımı İle Öğretiminin Akademik Başarı ve Tutuma Etkisi. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- _____. 2016. Classifying Values by Categories. **Journal of Education and Training Studies**. c. 4, s. 10: 212- 220.
- Gündüz, Mevlüt, Vedat Aktepe. 2018. **Öğretmenliğin Mesleki Değerleri ve Etik**. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Güneş, Tohit, Sibel Demir. 2007. İlköğretim Müfredatındaki Hayat Bilgisi Derslerinin, Öğrencileri Fen Öğrenmeye Hazırlamadaki Etkileri. **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. c. 33, s. 33: 169-180.
- Güngör, Erol. 2000. **Değerler Psikolojisi Üzerine Araştırmalar**. İstanbul: Ötüken Yayınlar.
- Güven, Mustafa Muhammet. 2010. Türkiye’de İlköğretim Hayat Bilgisi Dersi Programı Değişiklikler, Düzenlemeler, Güncellemeler. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Güzel Candan, Dilek, Gürkan Ergen. 2014. 3. Sınıf Hayat Bilgisi Ders Kitaplarının Temel Evrensel Değerleri İçermesi Bakımından İncelenmesi. **Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**. c. 7. s. 1: 134-161.
- Işık, Haşim. 2019. Etkinlik Temelli Öğretimin Ortaokul 7. Sınıflarda Rasyonel Sayılarla İşlemler Konusunda Öğrenme Ürünlerine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Siirt Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- İşçi, Pınarcan. 2019. Etkinlik Temelli Öğretim Yaklaşımlarının 8. Sınıf Öğrencilerinin Doğrusal Denklemler Konusundaki Kavram Yanılgılarının Giderilmesi Üzerine Etkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kahne, Joseph, Middaugh Ellen. 2006. Is Patriotism Good for Democracy? A Study of High School Seniors' Patriotic Commitments. **Phi Delta Kappan**. c. 87. s. 8: 600-607.
- Kaltakçı Gürel, Derya, Merve Sak, Zeynep Şahika Ünal, Zeynep Candaş, Vildan Özbek, Sinem Şen. 2017. 1995-2015 Yılları Arasında Türkiye’de Fizik Eğitimine Yönelik Yayınlanan Makalelerin İçerik Analizi. **Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. s. 42: 143-167.
- Kapan, Esmâ. 2014. 7. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersindeki Değerleri Kazanma Durumlarının İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kapkın, Betül. 2018. Etkinlik Temelli Değerler Eğitimi Programının 5-6 Yaş Çocuklarının Sosyal Becerilerine Etkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Karaderili, Şaban. 2019. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Vatanseverlik Değerinin Kazanımına İlişkin Görüşleri. Yüksek Lisans Tezi. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karagözoğlu, Nazike. 2018. Sosyal Bilgiler Dersinde Vatanseverlik Değerinin Kazandırılmasında Kadın Kahramanların Yaşam Öykülerinin Kullanılması. **Uluslararası Alan Eğitimi Dergisi**. c. 4. s. 2: 97-110.
- Karasu Avcı, Emine, Z. Esra Ketenoğlu Kayabaşı. 2018. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarının Amaçlarındaki Değerlerin İçerik Analizi (1936-2018). **Değerler Eğitimi Dergisi**. c. 16. s. 35: 27-56.
- Karataş, Zeki. 2015. Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. **Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi**. c. 1.s. 1: 3-15.
- Kataloglu, Murat. 2002. **Cumhuriyet Türkiye’sinde Eğitim, Kültür, Sanat, Türkiye Tarihi 4 Çağdaş Türkiye 1908-1980**. Ankara: Cem Yayınevi. (Aktaran: Alabaş, Ramazan. 2018. Cumhuriyet’in İlk Yıllarında İlk Mekteplerde İnsani ve Toplumsal Değerler Eğitimi: Resimli, Yeni Musâhabât-ı

Ahlakiye ve Medeniye Ders Kitabı Örneği. Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi. c. 18. s. 36: 55-87).

Keleş, Merve. 2019. Vatanseverlik Değeri İle Çoklu Zekâ Alanları Arasındaki İlişkiyi Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Keskin, Yusuf. 2016. Değer Sınıflaması Üzerine Aksiyonel Bir Deneme. **International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**. c. 11. s. 3.

Kışhoğlu, Reşit. 2010. Collective Action and Group Attachment: Interplay of Free-Riding Behaviour and Patriotism. Yüksek Lisans Tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Koç, Hakan, Bülent Aksoy, Ömer Faruk Sönmez, Erkan Yeşiltaş. 2010. Öğretim Sürecinde Öğrencileri Aktif Kılan Etkinlikler Ve Etkinliklere Dayalı Coğrafya Öğretimi. **Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi**. c. 5. s. 2: 181-196.

Kodaman, Bayram. 1999. **Abdülhamid Devri Eğitim Sistemi**. Ankara: Türk Tarih Kurumu.

Konuk, Nermin. 2019. İlkokul Öğretmenlerinin Duygusal Zekâ Düzeyleri ile Örgütsel Vatandaşlık Tutumları Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kuşdil M. Ersin, Çiğdem Kağıtçıbaşı. 2000. Türk Öğretmenlerin Değer Yönelimleri ve Schwartz Değer Kuramı. **Türk Psikoloji Dergisi**. c. 15. sayı 45: 59-76. (Aktaran: Ulusoy, Kadir. 2007. Lise Tarih Programında Yer Alan Geleneksel ve Demokratik Değerlere Yönelik Öğrenci Tutumlarının ve Görüşlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Krippendorff, Klaus. 2004. **Content Analysis: An Introduction to Its Methodology**. New York: Sage Yayıncılık.

Kurt, Tamer. 2007. Öğretmenlerin Demokrasi, Vatandaşlık ve Vatanseverlik Algılarının Nitel Olarak İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Küpel, Erdem. 2019. Coğrafya Dersi Kapsamında Doğal ve Kültürel Miraslarımız Varlıklarımıza Yapılan Gezilerin ve Gözlemlerin Vatanseverlik Değeri Üzerine Etkisi(Giresun İli Örneği). Yüksek Lisans Tezi. Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kvale, Steinar, Svend Brinkmann 1996. **InterViews: An introduction to Qualitative Research Interviewing**. Sage Publications. (Aktaran: Türnüklü, Abbas. 2000. Eğitimbilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi. s. 24: 543-559.

- Lakoff, George, Mark Johnson. 1980. **Metaphors We Live By**. The University of Chicago Yayınları.
- Macdonald, Janet, Peter Twining. 2002. Assessing Activity-Based Learning for a Networked Course. **British Journal of Educational Technology** . c. 33. s. 5: 603–618.
- MEB, 2009. **İlköğretim 1, 2 ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu**. Talim Terbiye Kurul Başkanlığı, Ankara.
- _____. 2017. **İlköğretim 1, 2 ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu**. Talim Terbiye Kurul Başkanlığı, Ankara.
- _____. 2018. **İlköğretim 1, 2 ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu**. Talim Terbiye Kurul Başkanlığı, Ankara.
- Memduhoğlu, Hasan Basri, Tuba Yüce. 2020. Değerler Eğitiminde Drama Yönteminin Uygulanmasına İlişkin Nitel Bir Çözümleme. **Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi**. c. 51. s. 51: 116-130.
- Memiş, Aysel, Esmâ Güney Gedik. 2010. Sınıf Öğretmenlerinin Değer Yönelimleri. **Değerler Eğitimi Dergisi**. c. 8. s. 20: 123-142.
- Mengüşoğlu, T. 1983. **Felsefeye Giriş**. Ankara: Remzi Kitabevi.
- Merey, Zihni, Kadir Karatekin, Zafer Kuş. 2012. İlköğretimde Vatandaşlık Eğitimi: Karşılaştırmalı Kuramsal Bir Çalışma. **GEFAD/GUJGEF**. c. 32 s. 3: 795-821.
- Mert Cüce, Ayşe Pınar. 2012. Etkinlik Temelli Matematik Öğretimi Yapılan Sınıf Ortamından Yansımalar: Aksiyon Araştırması. Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Merter, Feridun, Eyüp Bozkurt. 2014. Sınıf Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin Değerler Eğitimine İlişkin Görüşleri. **International Periodical For The Languages, Literature and History or Turkic**. c. 9 s. 5: 441-451
- Miles, Matthew B., Michael Huberman. 1994. **Qualitative Data Analysis**. Thousand Oaks, CA: Sage
- Nas, Recep. 2003. **Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi**. Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları.
- Nazıroğlu, Bayramali, Mehmet Zeki Göksu. 2018. İmam Hatip Ortaokulu Öğrencilerinin Gözüyle Vatanseverlik Değeri. **Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**. s. 13: 211-230.
- Olkun, Sinan, Zülbiye Toluk Uçar. 2014. **İlköğretimde Etkinlik Temelli Matematik Öğretimi**. Ankara: Eğiten Kitap Yayınevi.

- Öcal, Hatice Aslı. 2012. Etkinlik Temelli Öğretim Uygulanmasına İlişkin Öğretmen Görüşleri. Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özalp Kaplan, Nuh. 2014. İlkokullarda Değer Eğitiminin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özcel, Gizem. 2019. 3. ve 4. Sınıf Öğrencilerinin ve Sınıf Öğretmenlerinin Vatansızlık Değerine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özensel, Ertan. 2003 .Sosyolojik Bir Olgu Olarak Değer. **Değerler Eğitimi Dergisi**. c. 1. s. 3: 217-239.
- Ravitch ,Diana. 2006. Should We Teach Patriotism? **Phi Delta Kappan**. c. 87, s. 8: 580
- Refshauge, H.Andrew. 2004. **Values in NSW Public Schools**. Sydney, N.S.W. :Dept. of Education and Training.
- Rokeach, Milton. 1973. **The Nature of Human Values**. New York: The Free Press
- Sağlam, Halil İbrahim. 2015. Toplum, Birey ve Doğaya Bütüncül Bakış: Hayat Bilgisi. **Hayat Bilgisi Öğretimi**. ed. Mehmet Gültekin. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Saltuklu, Zübeyir. 2018. **Öğretmenliğin Mesleki Değerleri ve Etik**. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Schatz, Robert T., Ervin Staub, Howard Lawine, 1999. On the Varieties of National Attachment: Blind Versus Constructive Patriotism. **Political Psychology**. c. 20. s. 1: 151-174.
- Schwartz, Shalom H. 2006 . **Basic Human Values: Theory, Measurement, and Applications**. **Revue Française De Sociologie**. c. 47. s.4. (Aktaran: Keskin, Yusuf. 2016. Değer Sınıflaması Üzerine Aksiyonel Bir Deneme. International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic. c. 11. s. 3).
- Selçuk, Ziya. 2000. **Gelişim ve Öğrenme**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım (Aktaran: Aladağ, Soner. 2009. İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretiminde Değer Eğitimi Yaklaşımlarının Öğrencilerin Sorumluluk Değerini Kazanma Düzeyine Etkisi. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü).
- Sönmez, Veysel. 2005. **Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi**. 5. bs. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Sözer, Ersan. 1998. Sosyal Bilgiler Programının Amaçları, İlkeleri ve Temel Özellikleri. **Sosyal Bilgiler Öğretimi**. ed. Gürhan Can. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Superfine, Wendy. 2002. Why Use Activity Based Learning in the Young Learner Classroom? **Educação & Comunicação**. s. 7: 27-36.
- Şahin, Mustafa. 2009. Cumhuriyetin Kuruluşundan Günümüze Türkiye’de Hayat Bilgisi Dersi Programlarının Gelişimi. **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**. c. 2. s. 8.
- Şarşembiyeva, Taalay. 2015. Kırgızistan’da “Vatanseverlik” Algısı Üzerine Bir Araştırma. **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**. c. 19. s. 2: 175-185.
- Tahiroğlu, Mustafa, Turhan Çetin. 2015. **Değerler Eğitimi**. ed. Mevlüt Gündüz. Ankara: Maya Akademi
- Tarhan, Emine. 2019. Vatandaşlık Bağlamında Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Vatanseverlik Tutumları ve Görüşleri. Yüksek Lisans Tezi. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Taş, Halil. 2016. Mesnevi Destekli Değerler Eğitiminin İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Tutumlarına Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Tay, Bayram, Murat Baş. 2015. 2009 ve 2015 Yılı Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarının Karşılaştırılması. **Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. c. 10, s. 2.
- Tekin, Saniye. 2019. İlkokul 4. Sınıflarda Etkinlik Temelli Değer Eğitimi Yoluyla Sorumluluk Değerinin Kazandırılması. Yüksek Lisans Tezi. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tepecik, Barış. 2008. Sosyal Bilgiler Dersinde Sorumluluk Değerinin Kazandırılmasına İlişkin Öğretmen Görüşleri. Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Topçu, Nurettin. 2003. **Psikoloji**. Dergah Yayınları.
- Tuncer, Özlem. 2009. İlköğretim 3. Sınıf Hayat Bilgisi Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Turan, Selahattin, Dilek Aktan. 2008. Okul Hayatında Var Olan ve Olması Düşünülen Sosyal Değerler. **Türk Eğitim Bilimleri Dergisi**. c. 6. s. 2: 227-259.
- Türk Dil Kurumu (TDK). 2019. **Türkçe sözlük**. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

- Türnüklü, Abbas. 2000. Eğitimbilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme. **Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi**. s. 24: 543-559.
- Uyanık Balat, Gülден, Asude Balaban Dağal. 2009. **Okul Öncesi Dönemde Değerler Eğitimi Etkinlikleri**. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Yazıcı, Kubilay. 2006. Değerler Eğitimine Genel Bir Bakış. **Türklük Bilimi Araştırmaları**, s. 19: 499-522. (Aktaran: Başçı, Zeynep. Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Değer Eğitiminin Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yazıcı, Sedat, Fatih Yazıcı. 2010. Yurtseverlik Eğitimi: Tarih ve Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Algı, Tutum ve Eğitimsel Uygulamalarına Yönelik Bir Araştırma. **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**. c. 3 s. 10: 649-660.
- Yeşil, Rüştü, Davut Aydın. 2007. Demokratik Değerlerin Eğitiminde Yöntem ve Zamanlama. **Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi**. c. 11. s. 2: 65-84.
- Yıldırım, Ali, Hasan Şimşek. 2008. **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri** 5. bs. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, Selçuk. 2006. TSK Vatandaşlık Bilinci ve Vatan Sevgisi Eğitiminin Analizi''. Yüksek Lisans Tezi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldız, Mehriban. 2019. Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Ebeveynler İçin Değerler Eğitimi Yaklaşımlarını Değerlendirme Ölçeği'nin Geliştirilmesi ve Ebeveynlerin Değerler Eğitimi Yaklaşımlarının Belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yıldız, Recep. 2018. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Vatanseverlik ve Sosyal Bilgiler Derslerinde Vatanseverlik Eğitimi Hakkındaki Görüşleri. Yüksek Lisans Tezi. Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yiğittir, Süleyman. 2015. **Değerler Eğitimi**. ed. Mevlüt Gündüz. Maya Akademi: 267-287.
- Yiğittir, Süleyman, Selahattin Kaymakçı. 2012. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Uygulama Kılavuzu'nda Yer Alan Etkinliklerin Değer Eğitimi Yaklaşımları Açısından İncelenmesi. **Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)**. c. 13. s. 2: 49-73.
- Yörü, Salih. 2007. Vatan Sevgisi ve Yurttaşlık Bilinci Oluşturmada Lise Coğrafya Derslerinin Yerinin Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Zbar, Vic, David Brown, Barbara Bereznicki. 2003. **Values Education Study-Final Report**. Australia: Curriculum Corporation.

Weber , Robert Philip. 1989. **Basic Content Analysis**. SAGE Publications Inc, London.

Westheimer, Joel. 2006. Politics and Patriotism in Education. **Phi Delta Kappan**. c. 87. s. 8: 608-620.

EKLER

Ek 1. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları (Ön Test-Son Test)

1-Vatan deyince aklına ne gelir?

2-Vatanseverlik ne demektir?

3-Vatansever bir insanın özellikleri neler olabilir?

4-Vatani/vatanseverliği çevrendeki bir nesneye benzetsen o ne olurdu?

5-İstiklal Marşı'nı okurken veya duyduğunda neler hissedersin?

6-Türk Bayrağı'nın renklerinin nasıl oluştuğunu biliyor musun? Bilmiyorsan da tahmin ederek söyler misin?

Ek 2. Araştırma İzni - Valilik Onayı

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 59090411-20-E.24607835
Konu : Anket ve Araştırma İzin Talebi.

11/12/2019

VALİLİK MAKAMINA

İlgi: a) Yıldız Teknik Üniversitesinin 05.11.2019 tarihli ve 1911050117 sayılı yazısı.
b) Bakanlığımızın 22.08.2017 tarih ve 12607291/ 2017/25 No'lu genelgesi.
c) Millî Eğitim Müdürlüğü Araştırma ve Anket Komisyonunun 09.12.2019 tarihli tutanağı.

Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi Beyza KARABULUT'un "İlkokul Hayat Bilgisi Dersinde Vatansızlık Değerinin Etkinliklerle Öğretimi" konulu tezi kapsamında, ilimiz Ümraniye ilçesinde bulunan ilkokullarında; anket uygulama istemi hakkındaki ilgi (a) yazı ve ekleri Müdürlüğümüzce incelenmiştir.

Araştırmacının söz konusu talebi; bilimsel amaç dışında kullanılmaması, uygulama sırasında bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurumlarımıza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun müdürlüğümüzden izin alınmadan kamuoyuyla paylaşılması koşuluyla, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde ilgi (b) Bakanlık emri esasları dâhilinde uygulanması, sonuçtan Müdürlüğümüze rapor halinde (CD formatında) bilgi verilmesi kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Levent YAZICI
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek:
1- Genelge.
2- Komisyon Tutanağı.

OLUR
11/12/2019

Dr. Hasan Hüseyin CAN
Vali a.
Vali Yardımcısı

Millî Eğitim Müdürlüğü Binbirdirek M. İmran Öktem Cad.
No:1 Eski Adliye Binası Sultanahmet Fatih/İstanbul
E-Posta: sgb34@meh.gov.tr

Bilgi için Aydın BALTA VHKİ
Tel: (0 212) 384 34 00-3628

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 2bfb-60b7-32b9-b924-e6e7 koda ile teyit edilebilir.

Ek 3. Sunum Çalışması İçin Yapılan Etkinlik Örneği 1

1. Seyit Onbaşı 1889 yılının Eylül ayında Havran'da doğdu.

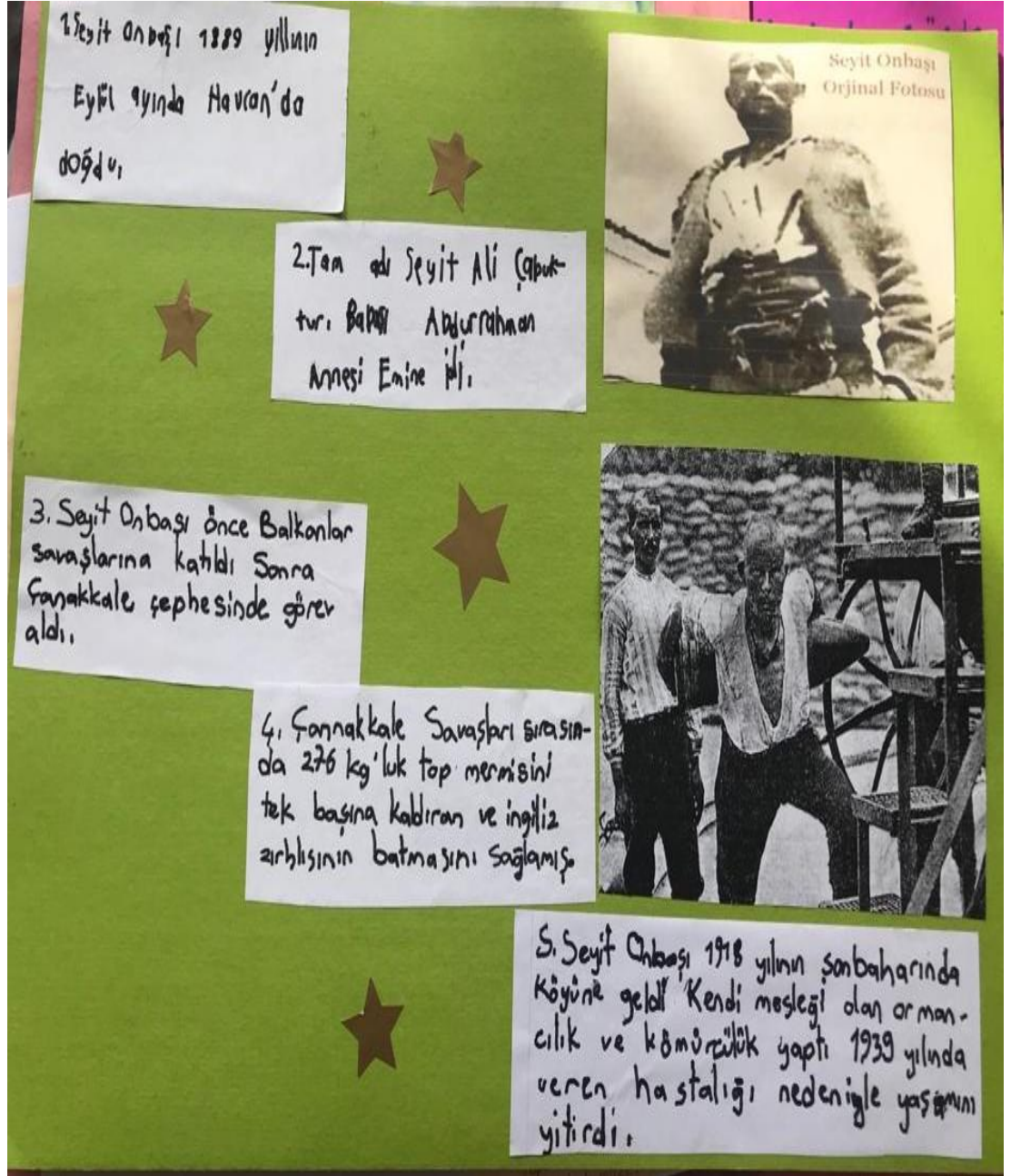
2. Tam adı Seyit Ali Çabuktur. Babası Abdurrahman Annesi Emine İbri.

3. Seyit Onbaşı önce Balkanlar savaşlarına katıldı Sonra Çanakkale çephesinde görev aldı.

4. Çanakkale Savaşı sırasında 276 kg'lık top mermisini tek başına kaldırarak ve İngiliz zırhlısının batmasını sağlamış.

5. Seyit Onbaşı 1918 yılının sonbaharında köyüne geldi. Kendi mesleği olan ormancılık ve kömürçülük yaptı 1939 yılında vatan hastalığı nedeniyle yaşamını yitirdi.

Seyit Onbaşı
Orjinal Fotoğu

Ek 4. Sunum Çalışması İçin Yapılan Etkinlik Örneği-2

GÖRDES'Lİ MAKBULE
(1902-1922)

Makbule Hanım henüz 1 yaşık evli iken eşyle birlikte Milli Mücadele'ye katıldı.
1919 Mayıs ayında Yunanlılar'ın İzmir'i işgalini önlemek için Hali ile Bah cephesi'nde çetelerle, düşmanı zorlayan faaliyetlerde bulundu.
Sakarya savaşında bölgeden varılarak şehit edildi.

Gördesli Makbule, Manisa'nın Gördes ilçesinde 1902 yılında doğdu. Ailesi kalabalıktı, küçük bir çiftlikleri ve tarım arazileri vardı. Makbule, küçük yaşlarda ata binmeyi ve silah kullanmayı öğrendi. 12 yaşındayken babası Abdullah Efendi'yi kaybetti. Ağabeylerinin himayesi altında büyüyen Makbule, 1920'de Ustuncacı Halil Efe ile evlendi. Daha sonra kocasıyla birlikte akıncı olup ~~göç~~ çıktı. Yunan ordusunun 15 Mayıs 1919'da İzmir'i işgal ederek Batı Anadolu'ya doğru ilerlemesi üzerine eşikle birlikte Kuvayi Milliye emrinde çete savaşlarına katıldı. Bu dönemde Yunan kurvetlerine ağır kayıplar verdi.

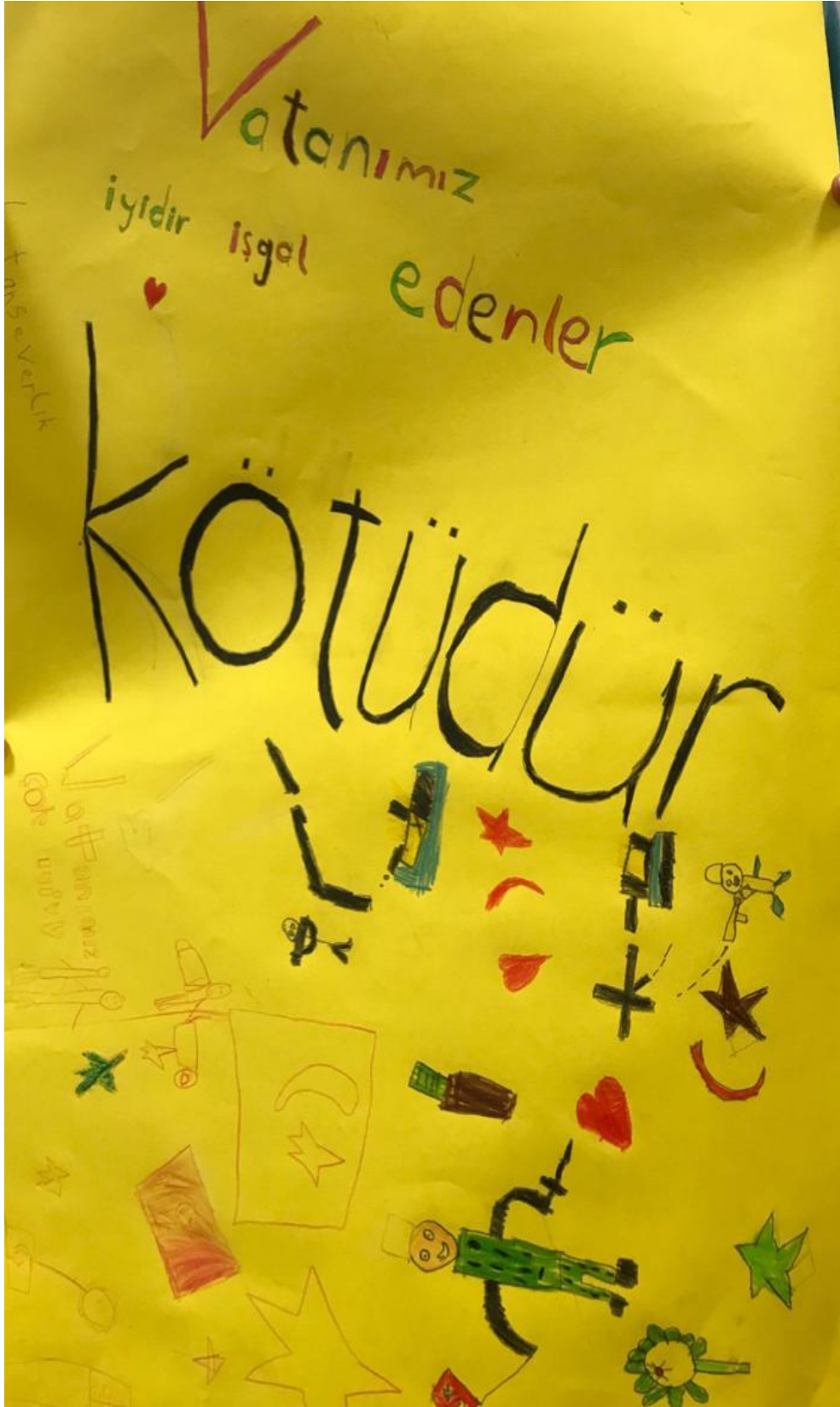
Makbule Hanım 17 Mart 1922'de Akhisar-Sungurlu Sınırı üzerinde bulunan Kocayayla'da Yunanlılarla girdiği bir çatışmada başından vurularak şehit oldu. Şehit düştüğünde 21 yaşındaydı. Makbule Hanımın hatırasını yaşatmak için Türkiye genelinde birçok yere adı verilmiştir.

Ek 5. Slogan Çalışması İçin Yapılan Etkinlik Örneği-1

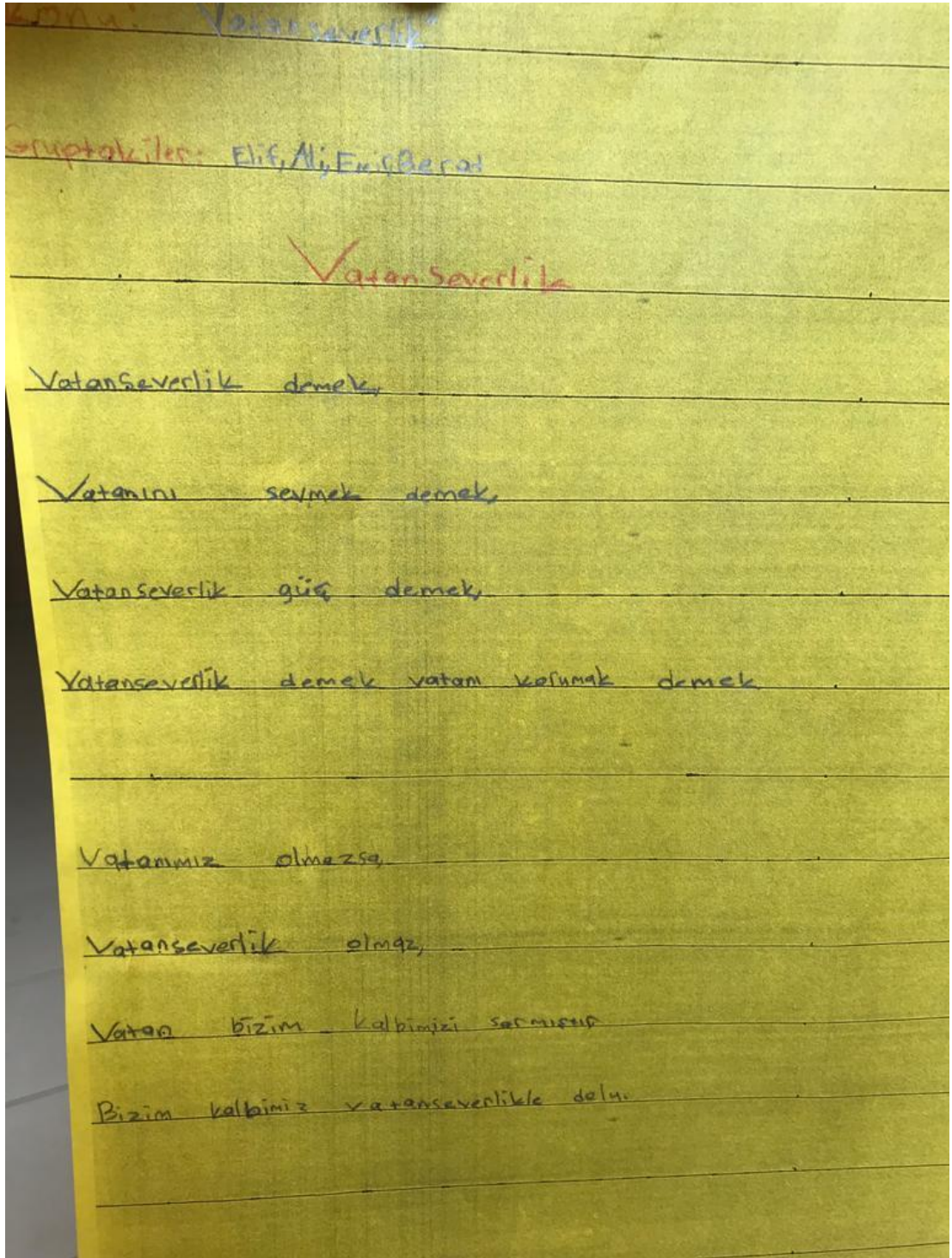
Ek 6. Slogan Çalışması İçin Yapılan Etkinlik Örneği-2

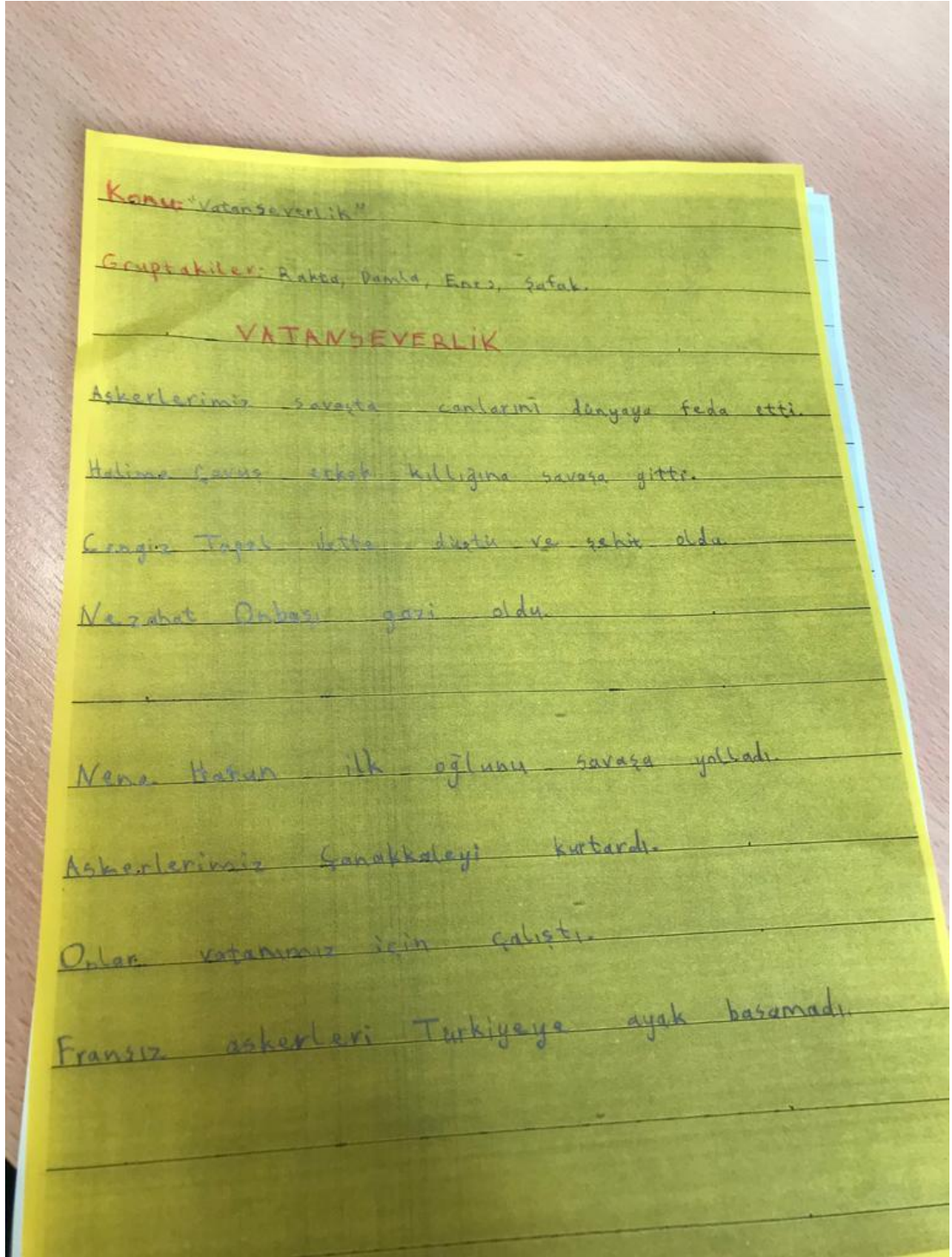
Ek 7. Afiş Çalışması İçin Yapılan Etkinlik Örneği

Ek 8.Şiir Çalışması İçin Yapılan Etkinlik Örneği-1

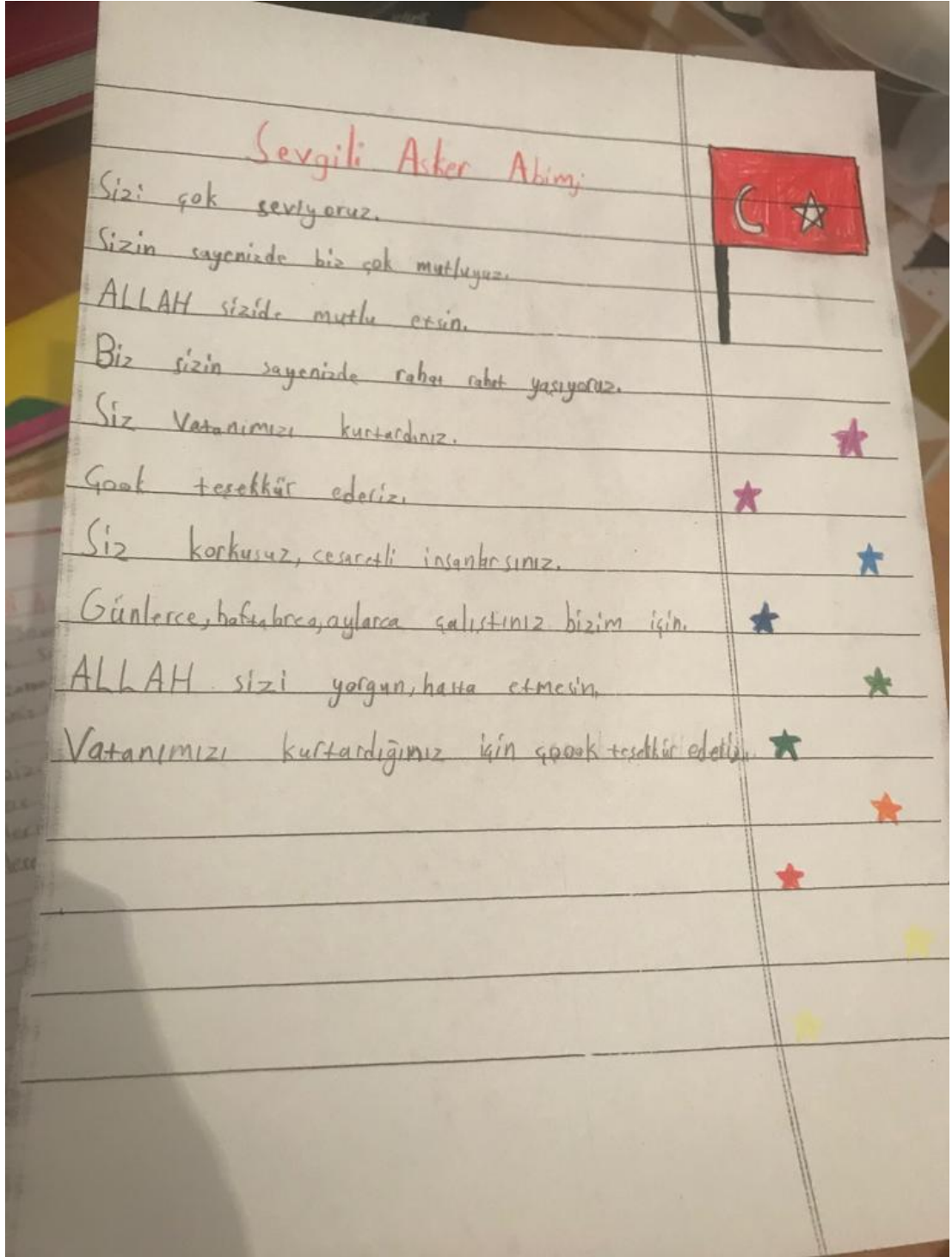
Ek 9. Şiir Çalışması İçin Yapılan Etkinlik Örneği-2

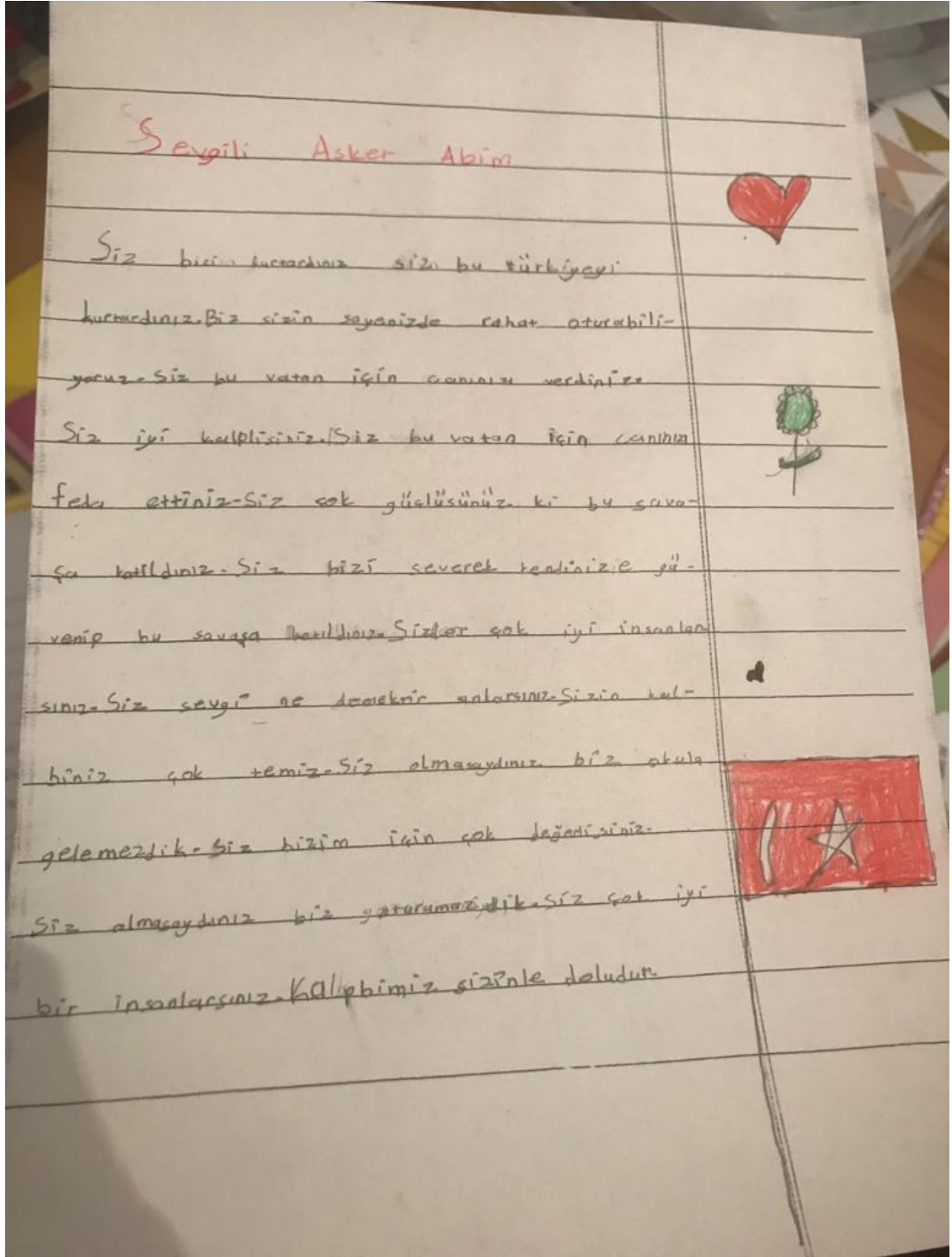
Ek 10. 1915 Çanakkale Panorama Müzesi Gezi Etkinlik Fotoğrafi

Ek 11. Vatani Görevini Yapmakta Olan Askerlere Yazılan Mektup Örneği-1

Ek 12. Vatani Görevini Yapmakta Olan Askerlere Yazılan Mektup Örneği-2

ÖZ GEÇMİŞ

Adı Soyadı : Beyza KARABULUT
Doğum Yeri : Isparta
Doğum Yılı : 1991
Medeni Hali : Evli

Eğitim ve Akademik Durumu

İlköğretim 1998-2005 : Ülkü İlköğretim Okulu/ Isparta
Lise 2005-2009 : Milli Piyango Anadolu Lisesi/ Isparta
Lisans 2009-2013 : Akdeniz Üniversitesi- Sınıf Öğretmenliği
Yüksek Lisans 2018-2020 : Yıldız Teknik Üniversitesi
Temel Eğitim Ana Bilim Dalı
Sınıf Öğretmenliği Programı

Yabancı Dil: : İngilizce

İş Deneyimi
2014-2018 : Ahmet Yesevi İlkokulu/ Şanlıurfa
2018- : Teletaş İlkokulu/ İstanbul

Bilimsel Yayınlar ve Çalışmalar:

Makale:

Doğan, Zeynep, Beyza Karabulut. 2019. Analyzing the Process of Using Project-Based Teaching Method in Teaching the Concept of Tens-Ones in Elementary Math Course. Universal Journal of Educational Research. c. 7. s. 4: 1120-1128.

Bildiri:

Gündüz, Mevlüt, Vedat Aktepe, Beyza Karabulut. 2019. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Toplumsal Değerleri Öğrenirken Örnek Aldığı Kişiler. 3. Uluslar Arası Eğitim ve Değerler Sempozyumu- ISOVA, 10-13 Ekim 2019. İstanbul: Sabahattin Zaim Üniversitesi: 243-257